

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

AVUSTURYA SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ VE VATANDAŞLARIMIZIN
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

YURTDIŞI İŞÇİ HİZMETLERİ UZMANLIK TEZİ

Hazırlayan
Zeynep Bilge NACAĞ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Songül ALTINIŞIK

Ankara
Nisan 2014

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU VE YÖNTEM

1.1. PROBLEM DURUMU	3
1.1.1. Alt Problemler	3
1.1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.1.4. Sayıtlar	5
1.1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.2. YÖNTEM	5
1.2.1. Araştırmanın Modeli	5
1.2.2. Evren ve Örneklem.....	6
1.2.3. Veri Toplama Araçları.....	6
1.2.4. Veri Analizi	6

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK VE SİSTEMİ

2.1. SOSYAL GÜVENLİK	7
2.1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı	7
2.1.2. Sosyal Güvenliğin Amaçları	8
2.1.3. Sosyal Güvenliğin Fonksiyonu ve Araçları.....	9

2.2. SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ.....	11
2.2.1. Sosyal Güvenlik Sisteminin Doğuşu ve Gelişimi	14
2.2.2. Bismark, Beveridge ve Karma Modeller	15
2.2.3. Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Yöntemleri	19
2.2.3.1. Sosyal Sigortalar	20
2.2.3.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler	21
2.2.4. Sosyal Güvenliğin Finansman Kaynakları	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVUSTURYA

3.1. AVUSTURYA'DAKİ TÜRKLER	24
3.1.1. İşgücü Göçü.....	24
3.1.1.1. Türkiye'den Avrupa'ya İşgücü Göçü	25
3.1.1.2. Türkiye'den Avusturya'ya İşgücü Göçü.....	27
3.1.2. Avusturya'daki Türkler	30
3.1.2.1. Demografik Yapı	30
3.1.2.2. Çalışma Hayatı.....	35
3.1.2.3. Eğitim Durumu	39
3.1.2.4. Toplumsal Kabul.....	42
3.2. TÜRKİYE CUMHURİYETİ – AVUSTURYA CUMHURİYETİ SOSYAL	
GÜVENLİK SÖZLEŞMESİ	44
3.2.1. Sözleşmenin Tarihsel Gelişimi.....	45
3.2.2. Kişisel Kapsam.....	46
3.2.3. Maddi Kapsam	46
3.2.4. Uygulanacak Hukuk	47
3.2.5. Sigorta Kollarına İlişkin Özel Hükümler	48
3.2.5.1. Hastalık, Analık ve Cenaze Yardımı Sigortaları.....	48
3.2.5.2. Yaşlılık, Malullük ve Ölüm Aylıkları	50
3.2.5.3. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları	52

3.2.5.4. Masrafların Tazmini.....	52
3.2.5.5. Sağlık Yardımlarında Mahsuplaşma.....	53
3.3. AVUSTURYA SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ.....	53
3.3.1. Avusturya Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı	54
3.3.2. Avusturya Sosyal Güvenlik Sisteminde Sunulan Yardımlar.....	55
3.3.3. Avusturya Sosyal Güvenlik Reformları	58
3.3.4. Avusturya Sosyal Güvenlik Teşkilat Yapısı.....	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVUSTURYA'DA YAŞAYAN VATANDAŞLARIMIZIN SOSYAL GÜVENLİK HAKLARI, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. SOSYAL GÜVENLİK HAKLARININ HUKUKİ KAYNAKLARI	69
4.1.1. Milletlerarası Kaynaklar	69
4.1.1.1. Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri.....	69
4.1.1.2. Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri	70
4.1.1.3. Avrupa Konseyi Sözleşmeleri.....	73
4.1.1.4. Avrupa Birliği Hukuku	78
4.1.2. Milli Kaynaklar	87
4.1.2.1. Anayasa.....	87
4.1.2.2. Yurtdışı Hizmet Borçlanması.....	87
4.1.2.2.1. Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına İlişkin Mevzuat.....	88
4.1.2.2.2. Yurtdışı Hizmet Sürelerinin Borçlanılma Şartları.....	89
4.1.2.3. Yargı Kararları	91
4.2 SOSYAL GÜVENLİK ALANINDA YAŞANAN SORUNLAR.....	92
4.3. SOSYAL GÜVENLİK SORUNLARINA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	109
4.3.1. Çözüme İlişkin Yapılacaklar	109
4.3.2. Sorunların Çözümü Açısından Önem Taşıyan Kurumlar	116

SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	123
KAYNAKÇA.....	131
EKLER	138

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Vatandaşlarımızın Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	32
Tablo 2. Vatandaşlarımızın Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	32
Tablo 3. Vatandaşlarımızın Federal Eyaletlere Göre Dağılımı.....	33
Tablo 4. Avusturya Uyuşuna Geçen Türk Vatandaşlarının Sayısı (2003-2012).....	34
Tablo 5. Türkiye’de İkamet Eden Vatandaşlarımıza Yapılan Sosyal Güvenlik Ödemeleri.....	34
Tablo 6. Avusturya’da İkamet Edip Emeklilik Sigortasından Aylık Alan Vatandaşlarımız.....	35
Tablo 7. Çalışan Vatandaşlarımız.....	37
Tablo 8. İşsiz Vatandaşlarımız.....	38
Tablo 9. Okula Devam Eden Vatandaşlarımızın Okullara Göre Dağılımları..	40
Tablo 10. Üniversite, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Gören Vatandaşlarımız.....	41
Tablo 11. Türkiye – Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri Kronolojisi ...	45
Tablo 12. Finansman	138
Tablo 13. Hastalık Sağlık Yardımları	139
Tablo 14. Hastalık Para Yardımları	142
Tablo 15. Analık	143
Tablo 16. Malullük	144
Tablo 17. Yaşlılık	146
Tablo 18. Ölüm	148
Tablo 19. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları	150
Tablo 20. Aile Yardımları	152
Tablo 21. İşsizlik	154

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. İş Başvurusu.....	37
Şekil 2. Okul.....	42
Şekil 3. Avusturya Sosyal Güvenlik Teşkilat Yapısı.....	68

GİRİŞ

Çağdaş toplumlarda sosyal güvenlik hakkı, temel insan haklarından birisi olarak kabul edilmiştir. Geçen zaman içerisinde devletin bütün vatandaşlarına bir gelir garantisini sağlama yükümlülüğü ortaya çıkmış ve sosyal güvenlik anayasal düzeyde temel haklar arasında yer almıştır.

Yaşamış olduğumuz yüzyılda yapılan göçlerin en büyük çeşitlerinden birini işgücü göçü oluşturmaktadır. Bu göçler bulunulan ülkeden başka bir ülkeye veya bölgeye iş bulmak, daha iyi iş imkânlarına kavuşmak, yani çalışma amaçlı yapılan göçlerdir. Bu göç türü hem gönderici ülkenin, hem de göçü kabul eden ülkenin, sosyal ve ekonomik verilerinde değişime yol açmaktadır. Gerçekleşen bu göçün sonucunda sosyal güvenlik haklarının nasıl sağlanacağı sorunu ve sosyal güvenlik hakkının milletlerarası boyut kazanması süreci ortaya çıkmıştır.

Yabancıların sosyal güvenlik hakları milletlerarası, iki taraflı veya çok taraflı sosyal güvenlik sözleşmeleri imzalanarak sağlanmaya çalışılmaktadır. Milletlerarası belgelerde sosyal güvenlik hakkının temel insan haklarından birisi olarak kabul edilmesi ile yabancıların buldukları ülkede sosyal güvenlik haklarından yararlanabilmeleri güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Yurtdışında çalışan Türk vatandaşları açısından da bu nitelikteki sözleşmeler önem taşımaktadır.

1982 Anayasası düzenlenirken yurtdışındaki vatandaşlarımızın sosyal güvenlik haklarının anayasa ile güvence altına alınması için 62. Madde düzenlenmiştir. Bu madde ile bu konuda alınacak tedbirler konusunda devletin görevleri belirlenmiştir. Anayasanın 62. Maddesi çerçevesinde devletin görevi olarak kabul edilen yurtdışındaki vatandaşlarımızın sosyal güvenlik haklarının belirlenmesi ve korunması konusunda milli ve iki taraflı sosyal güvenlik sözleşmelerinin yanı sıra milletlerarası hukuk belgelerine taraf olunarak her türlü hukuki güvence sağlanmak istenmiştir.

Yurtdışındaki Türk vatandaşlarının başlangıçtaki bireysel olan yurtdışı istihdam şekli aradan geçen uzun süre içerisinde şekil değiştirmiştir. Yıllar önce istihdam edilmek

amacıyla yurtdışına göçen işçilerimizin kendileri, ikinci ve üçüncü kuşakları artık işveren konumuna gelmiştir. Göç sonucunda sosyal alanlarda sorunlar oluşmuştur. Sosyal güvenlik alanında da sorunlar ortaya çıkmıştır. Göç edilen ülkelerin değişik coğrafi alana yayılması ve uygulanan sosyal güvenlik politikalarının farklılığı vatandaşlarımızın sosyal güvenliklerinin sağlanmasında güçlükler çıkarmıştır.

"Avusturya Sosyal Güvenlik Sistemi ve Vatandaşlarımızın Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölümde araştırma probleminin tanımlanması, çalışmanın amacı ve önemi gibi konulara yer verilmiştir.

İkinci Bölümde ise sosyal güvenliğin anlamı, amaçları, fonksiyonu ve araçları araştırma kapsamına alınmış ve sonrasında sosyal güvenlik sisteminin doğuşu ve gelişimi, modelleri, yöntemleri ve finansman kaynakları üzerinde durulmuştur.

Üçüncü Bölümde işgücü göçü olgusu, Türkiye'den Avrupa ve Avusturya'ya işgücü göçü ve demografik, çalışma hayatı, eğitim durumu ve toplumsal kabul gibi açılardan Avusturya'daki Türkler incelenmiş ve Türkiye-Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve ana hatlarıyla Avusturya Sosyal Güvenlik Sistemi, sistemin geçirdiği reformlar ve teşkilat yapısı hakkında bilgi verilmiştir.

Tezin asıl konusunu oluşturan dördüncü bölümde de Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik haklarının hukuki kaynakları ele alınmış ve sosyal güvenlik alanında yaşadıkları sorunlar tespit edilerek vatandaşlarımızın söz konusu sorunlarına çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu ve yöntemi hakkında başlıklar yer almaktadır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Globalleşme süreci içerisinde insanların iş bulmak, ticaret yapmak gibi amaçlarla ülkelerinden ayrılarak başka ülkelere göç etmeleri ve buralarda uzun veya kısa süreli olarak yaşamaları neticesinde sosyal güvenlik haklarının nasıl sağlanacağı sorununu ve sosyal güvenlik hakkının milletlerarası boyut kazanması sürecini ortaya çıkarmıştır.

Geçen zaman içerisinde yurtdışında çalışan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliklerinin sağlanması amacıyla iki taraflı sözleşmeler imzalanmış ve milletlerarası düzeyde sözleşmeler düzenlenmiş veya hazırlanan sözleşmelere taraf olunmuştur.

Bu çalışma "Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik sorunları ve çözüm önerilerini" tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca Avusturya mevzuatı, ikili sosyal güvenlik sözleşmesi, milletlerarası ve milli hukuk kaynaklarından doğan hakları detaylı inceleyip, Avusturya'daki Türklerin mevcut durumunu da sunmaktadır. Amaçlanan hedefe ulaşabilmek için aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur.

1.1.1. Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şöyle sıralanmıştır:

1. İşgücü göçü Türkiye'den Avrupa ve Avusturya'ya nasıl gerçekleşmiştir?
2. Avusturya'daki Türklerin mevcut durumları nasıldır?
3. Türkiye-Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'nin tarihsel gelişimi, kapsamı, hukuku ve hükümleri nasıldır?

4. Avusturya Sosyal Güvenlik Sistemi'nin finansmanı, sunduğu yardımlar, reformları ve teşkilat yapısı nasıldır?
5. Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik haklarının hukuki kaynakları nelerdir?
6. Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik alanında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
7. Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik sorunlarına ne gibi çözüm önerileri getirilebilir?

1.1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik haklarını inceleyip, vatandaşlarımızın geçmiş ve mevcut durumlarını göz önünde bulundurarak bu alanda yaşanan sorunları tespit etmek ve vatandaşlarımızın hak kaybına uğramalarını önlemek için yaşanan sorunlara hayata geçirilebilecek çözüm önerileri getirmektir.

1.1.3. Araştırmanın Önemi

Anayasamızın 62. Maddesi'nde belirtildiği gibi, "Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır."

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 3146 sayılı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Genel Müdürlüğümüze birçok görevin yanı sıra yurtdışında çalışan Türk vatandaşlarının; yurtdışındaki çalışma hayatı ve sosyal güvenlik mevzuatından doğan hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek görevi verilmiştir.

Dolayısıyla Genel Müdürlüğümüz görev alanına giren Avusturya'da yaşamakta olan yaklaşık 200 bin vatandaşımızın sosyal güvenlik alanında yaşadıkları sorunlara çözüm önerileri getirmek büyük önem taşımaktadır.

1.1.4. Sayıtlar

Bu çalışmada veri toplamak için başvuru yazılı materyaller ve araştırma raporları verilerinin güvenilir ve geçerli olduğu kabul edilmiştir.

1.1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın hedef kitlesi Avusturya’da yaşayan Türk vatandaşlarıdır.

1.2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama ve veri analizi tanımlanmaktadır.

1.2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 1999:140).

Araştırmada doküman inceleme yaklaşımına uygun olarak, Avusturya’da yaşayan vatandaşlarımız ile ilgili olan kaynaklar ele alınmış, vatandaşlarımızın sosyal güvenlik hakları detaylı incelenerek, bu alanda yaşanan sorunlar ve bunlara getirilebilecek çözüm önerileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada tarama modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2004:79). Bu bağlamda, yazılı metinler incelenip ilgili araştırma ve yayınlardan yararlanılmıştır.

1.2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Avusturya Sosyal Güvenlik Sistemi oluşturmaktadır. Örneklem ise, Avusturya'daki sosyal güvenlik sisteminin Türklere yansımalarıdır.

1.2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Elde var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya doküman incelenmesi denir. Doküman inceleme tekniği, belli bir amaca uygun olarak kaynakları bulma, inceleme, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar. Doküman inceleme tekniği kullanılırken yapılması gereken iş konuyla ilgili dokümanların bulunması, incelenmesi ve belli bir durum ya da görüşleri açığa çıkartacak bir sentez için gerekli düzenlemelerin yapılmasıdır (Ekiz, 2007:157).

1.2.4. Veri Analizi

Verilerin çözümlenmesinde nitel veri analiz biçimlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde veri toplama araçlarında yer alan soru ya da konular temele alınarak veriler analiz edilir. Betimsel analiz, doğrudan konunun resmedilmesi, tanımlanması ve açıklanmasını amaçlar (Ekiz, 2007:195).

Araştırma sürecinde Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik hakları ve bu alanında yaşadıkları sorunlar incelenmiş ve bu sorunların çözülmesi için getirilmesi gereken çözüm önerileri üzerinde durulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK VE SİSTEMİ

İkinci Bölümde sosyal güvenliğin anlamı, amaçları, fonksiyonu ve araçları araştırma kapsamına alınacak ve sonrasında sosyal güvenlik sisteminin doğuşu ve gelişimi, modelleri, yöntemleri ve finansman kaynakları incelenecektir.

2.1. SOSYAL GÜVENLİK

Bu bölümde incelenen başlıklar ile sosyal güvenlik kavramının nasıl ortaya çıktığı ve hangi ihtiyaçları karşılaması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

2.1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı

Sosyal güvenlik, "tehlikenin zararlarından uzak olma ve yarınından emin olma" duygusunu ve bu duygunun ifade ettiği tatmin anlamına gelmektedir. Bu açıdan, fertlerin istekleri ve iradeleri dışında uğrayacakları tehlikelerin zararlarından kurtarılmaya garantisi olarak tarif edilebilen sosyal güvenlik, tehlike meydana gelmeden önce bu garantinin varlığına dayalı soyut bir tatmin duygusunu, tehlike meydana geldikten sonra ise tehlikenin zararlarını ortadan kaldırmaya yönelik somut tedbirler bütünü olarak ortaya çıkmaktadır (Yengingüç, 2005:4).

Sosyal güvenlik, insanlara yaşadıkları toplum içinde insan onuruna yaraşır bir asgari hayat standardını garanti ederek, onları başkalarına muhtaç ve ihtiyaçlarının esiri olmaktan kurtarmakta ve şahsiyetlerinin gelişmesine yardımcı olarak, kişisel hürriyetlerinin teminatı olmaktadır (TÜSİAD, 1997:27).

Birinci Dünya Savaşı ve ardından 1930 Dünya Ekonomik Bunalımı ile gelen yoksulluk ve acılar sonucunda ekonomik ve sosyal güvensizliğin savaşıardan daha fazla acı sonuçlar doğurduğu anlaşılmış, sosyal güvenliğin önemi artmıştır. Sosyal güvenlik kavramı (hukuki alanda) ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde; 14.08.1935 tarihli Sosyal Güvenlik Kanunu'nda (Social Security Act) yer alarak sosyal bilimler

literatürüne girmiştir. Daha sonra 1941 tarihli Atlantik Şartı'nda uluslararası düzeyde de benimsenmiş ve 1942 yılında İngiltere'de hazırlanan Beveridge Raporuyla da uluslararası hukuk belgeleri ve çağdaş anayasalardaki anlamına kavuşmuştur (TOBB, 1994:11).

Sosyal güvenlik, genel anlamını ise ilk defa 1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde bulmuştur. Bu beyannameye göre sosyal güvenlik, "ferdin yaşlılık, hastalık, maluliyet, dul ve yetimlik, işsizlik ve insan iradesi dışında meydana gelen diğer her türlü risklere karşı güven içinde olmasıdır" (Çubuk, 1982:188).

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 1944 yılında Philadelphia Konferansında yapılan tanımlamasına göre sosyal güvenlik, halkın a) hastalık, işsizlik, yaşlılık, ölüm sebebiyle geçici veya sürekli olarak kazançtan yoksun kalması durumunda düşeceği yoksulluğa karşı; b) tıbbi bakımdan dolayı; c) çocuk sayısının artması ve analık halinde korunmasına ilişkin tedbirler sistemidir (Dilik, 1971:6).

Sosyo-ekonomik açıdan sosyal güvenlik:

- zorunlu bir tasarruf,
- sigorta ve
- gelirin yeniden dağılımı,

programlarının bir birleşimi olarak kabul edilmektedir (TOBB, 1994:36).

Sosyal güvenliğin kapsamı, geniş ölçüde ülkenin hayat düzeyine bağlıdır.

2.1.2. Sosyal Güvenliğin Amaçları

Sosyal güvenliğin temel amacı her şeyden önce herhangi bir nedenle kısmen ya da tamamen çalışamaz duruma düşen ve bu nedenle gelir kaybına uğrayan ve muhtaç duruma düşenlere, insan onuruna yaraşır asgari bir hayat sürmeleri için gerekli olan geliri sağlamaktır (Ayhan, 1983:9).

Sosyal Güvenlik hastalanma veya sakatlanma suretiyle kazanma gücünü kısmen ya da tamamen kaybedenleri, iyileştirmek için onlara sağlık yardımları yapmakta, sakatları yeniden çalışma hayatına döndürmek için rehabilitasyon hizmeti sağlamakta ve kazaları engelleyen önlemler almaya çalışmaktadır. İşsizliği yenmeye, çalışanlara işsiz kaldıkları sürece yardım yapmaya, dar gelirli insanların konut ihtiyaçlarını uygun ölçüde karşılamaya çaba göstermekte ve aileye ek maddi yükler getiren, evlenme, doğum gibi olaylarda aileye yardım etmektedir (Özden, 2006:48).

Sosyal güvenlik doğuşu itibarı ile ekonomik yönden güçsüzleri, insanca yaşamak için yeterli geliri olmayanları korumayı amaçlamıştır. Bir toplum içinde yaşayan bu insanların ihtiyaçlarını kendilerinin sağlamasının olanaksız olduğu düşüncesinden hareketle ekonomik yönden güçlü olanların da bu sisteme katkıda bulunmalarını sağlamaktadır. Böylelikle toplumdaki ekonomik eşitsizliklerin bir ölçüde azaltılması ve sosyal adaletin sağlanmasına yardımcı olunmaktadır (Tuncay, 1992:6).

Görüldüğü gibi sosyal güvenlik yoksulluğu önlemenin ötesinde daha geniş amaçlara sahiptir. Geniş anlamda bireylere, sosyal riskler karşısında bir güvenlik duygusu sağlama fonksiyonu görmektedir. Sosyal güvenliğin temel görevleri bireylere ve ailelerine iktisadi ve sosyal risklerden dolayı hayat seviyeleri veya hayat standartlarında belirli bir çizginin altına düşülmeyeceği garantisini vermektedir (Alper ve Tatoğlu, 1994:18).

2.1.3. Sosyal Güvenliğin Fonksiyonu ve Araçları

Bir sosyal güvenlik sisteminin amacına ulaşabilmesi için sigorta, tasarruf ve gelirin yeniden dağıtımı olmak üzere 3 temel fonksiyonu yerine getirmesi beklenmektedir. Bunlardan ilki yani sigorta fonksiyonu, önceden bilinmeyen veya yeterli tedbir alınmayan durumlar için ortaya çıkabilecek zararları karşılama garantisi sağlamaktadır. İkincisi yani tasarruf fonksiyonu, gelecekte daha yüksek bir hayat standardı sağlamak üzere, bugünkü tüketimden vazgeçerek gelecekte daha yüksek bir gelir elde etmeyi sağlamaktadır. Sosyal güvenliğin üçüncü fonksiyonuysa, tartışmalı olmakla birlikte gelirin yeniden dağılımıdır. Bu fonksiyon, fakirlik ve muhtaçlık problemini ortadan

kaldırmak üzere tehlikeye uğramayandan uğrayana, yüksek gelirliden düşük gelirlilere, çalışan ve geliri olanlardan çalışmayan ve muhtaç durumda olanlara doğru bir gelirin yeniden dağılımını sağlamaya yöneliktir (Uşun, 2004:1).

Sosyal güvenlik sistemleri yukarıda açıklanan fonksiyonlarını gerçekleştirirken 3 temel araç kullanmaktadır: Sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler. Sosyal sigorta yönteminde, sosyal güvenlik, sigorta tekniğinden yararlanılarak sağlanmaktadır. Sigortalılar, sosyal güvenliğin finansmanına prim ödeyerek katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, finansmana işverenler ve devlet de katılmaktadır. Sigortalıların sosyal sigortaların finansmanına katılmaları, kişilerin kendi güvenliklerini sağlamada sorumluluk taşıması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. İşverenler de çalıştırdıkları kimselere karşı bazı sorumlulukları yerine getirmek zorundadırlar. Devletin ise, garantisi altında bulunan sosyal güvenlik sisteminin finansmanına gerektiği hallerde katılması doğal karşılanmalıdır. Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olan sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerin belirleyici özelliği ise, yardımlardan yararlananların bu yardımlar için yapılan giderlere katılmamalarıdır. Sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerin finansmanı devlet ve gönüllü kuruluşlar tarafından karşılanmaktadır. Primsiz rejim olarak ifade edilen bu rejim de, genellikle primli rejimin yani sosyal sigortaların kapsamı dışında kalmış olup, sosyal korunmaya muhtaç olanlara hizmet götürülmesi amaçlanmaktadır (Çelikoğlu, 1994:12). Sosyal yardımlar, toplumda çalışmayan ve çalışmadığı için sosyal sigorta kapsamına giremeyen veya çalıştığı halde elde ettiği ücret çok düşük olan bireylere yönelik programlardır (Arın, 2002:73). Sosyal hizmetler de sosyal yardımlar gibi sosyal güvenlik sisteminde önemli görevler taşımaktadır. Sosyal yardımlar daha çok parasal edim, sosyal hizmetlerse; muhtaç durumdaki yaşlı, sakat ve hastalara bakım ve yardım, dar gelirli bireylerin sağlık, barınma ihtiyaçlarının giderilmesi, muhtaç çocukların korunması gibi belirli hizmetler sunma biçiminde olmakla birlikte her ikisini birbirinden kesin olarak ayırmak mümkün değildir (TİSK, 1994:34).

Ömür Döngüsü Teorisi

Sosyal güvenliğin, fonksiyon ve araç ilişkisi Ömür Döngüsü Teorisi (Life Cycle Theory) vasıtasıyla açıklanabilir. Bu teoriye göre; bireyin hayatı çalışmadığı, dolayısıyla da ekonomik olarak bağımsız olmadığı gençlik dönemi, bireyin çalışarak gelir elde ettiği, bu gelirin bir kısmıyla bugünkü tüketimini finanse ettiği, bir kısmını ise tüketmeyerek, emekliliğini finanse etmek amacıyla tasarruf ettiği erişkinlik dönemi ve bireyin çalışmayarak erişkinlik dönemindeki tasarrufları ve yerine getirdiği yükümlülükleriyle tüketimini finanse ettiği emeklilik dönemi olarak 3 döneme ayrılabilir (Varol, 2006:14).

2.2. SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

Bir ülkede yaşayan herkesi mesleki, sosyo-ekonomik ve fizyolojik tehlikelere karşı korumak amacı için kurulan sisteme "Sosyal Güvenlik Sistemi" adı verilmektedir.

Sosyal güvenliğin bir sistem olarak varlık nedenlerinin,

- Bir insan hakkı olması,
- Bir devlet görevi olması,
- İrade dışı uğranılan tehlikelerin zararlarından kurtarıcı bir sistem olması,
- Bu zararlara karşı fertlere azami çalışma gücünü yeniden kazanma ve asgari insan haysiyetine yaraşır gelir garantisi sağlayan bir sistem olması,
- Sosyal sigorta ve kamu sosyal güvenlik harcamalarından meydana gelen bir sistem olması,
- Koruduğu esas birimin aile olması, aile çevresine sahip olmayanlara da sosyal refah hizmetleriyle sıkı bir işbirliğini gerektiren bir sistem olması olarak özetlendiği görülmektedir (Çubuk, 1982:13).

İlk defa Amerika Birleşik Devletleri'nde 03.08.1935 tarihinde kabul edilen "Sosyal Güvenlik Kanunu" (Social Security Act) ile sanayi işçilerinin ücret artışı, hastalık, yaşlılık gibi hallerde sosyal sigortadan yararlanma koşulları düzenlenmiştir. Bununla birlikte modern sosyal güvenlik sistemi kavramı, İngiltere'de 1941 yılında hazırlanan

'Beveridge Planı' olarak anılan 'Social Insurance and Allied Services - Sosyal Sigorta ve İlgili Hizmetler' adlı rapor ile gerçek anlamını kazanmıştır. Bu rapora göre; devletin toplumun bütün fertlerine asgari bir gelir (hayat standardı) garanti etmesi ve fertlere aynı zamanda kişisel gayretleriyle bu asgari geçinme haddinin üstünde bir gelir sağlayabilecek olanağı verecek tedbirleri alması gerekmektedir. Aynı plana göre sosyal güvenlik, 'sosyal risklerle' kesilen gelirin garanti altına alınmasıdır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için de çok geniş halk gruplarını içine alan bir sosyal sigorta teşkilatı kurulması gerektiği kabul edilmektedir (Çubuk, 1982:187).

II. Dünya Savaşı sırasında, uluslararası düzeyde devletin ekonomik ve sosyal plandaki sorumluluklarını resmen kabul eden bildirimler yayınlanmıştır. Bu bildirimler, ulusal pozitif hukukların yenilenmesini büyük ölçüde özendirmiştir. Özellikle, 'herkese daha iyi çalışma koşulları, daha fazla ekonomik ve sosyal güvenlik sağlamak için tüm uluslararası tam bir işbirliği kurulması' gerektiğini açıklayan 12.08.1941 tarihli Başkan Roosevelt ile Başkan Churchill tarafından imzalanan Atlantik Paktı, daha sonra Beveridge Modeli dünyada büyük yankılar uyandırmıştır. Sosyal güvenlik kavramının ILO'nun resmi belgelerinde ilk kez yer almasını sağlayan 28. toplantısında tüm hükümetlere en az geçim olanaklarını güvence altına alacak bir sosyal güvenlik sisteminin benimsenmesini öneren ve 102 sayılı sözleşmenin kaynağını oluşturan 10.05.1944 tarihli Philadelphia Bildirisi önem taşımaktadır (TOBB, 1994:32).

II. Dünya Savaşı'nın bitimini izleyen yıllarda ise, bu hareketlilik daha da artmıştır. Birleşmiş Milletler, Uluslararası Çalışma Örgütü, Avrupa Konseyi gibi birçok uluslararası örgütün sosyal güvenlik ve gelişmesine önem verdikleri görülmüştür (Yengingüç, 2005:9).

Sosyal güvenlik politikası ve sistemlerinin ulusal ve uluslararası düzeydeki gelişiminde Birleşmiş Milletler tarafından 10.12.1948 tarihinde kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin önemli bir payı vardır. Çünkü sosyal güvenliğin çağdaş anayasalardaki ve uluslararası belgelerdeki düzenlenişinde söz konusu bildiride ifadesini bulan ilkeler esin kaynağı olmuştur. Bildirinin 22. Maddesinde, 'Her ferdin toplumun bir üyesi olarak sosyal güvenlik hakkı vardır' denmekte ve ayrıca her ülkenin kurumsal yapısı ve

ekonomik kaynakları göz önünde tutularak, uluslararası işbirliğinin gerçekleştirilmesinin; insan haysiyeti ve kişiliğinin gelişmesi için gerekli ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının sağlanmasının önemi vurgulanmıştır (TOBB, 1994:33).

Ülkelerin sosyal güvenlik sistemleri; ülkenin ekonomik ve sosyal durumuna veya kültürel geleneklerine göre farklı riskleri kapsamakta ve birbirlerinden farklılık göstermektedir (DPT, 2001:9).

Bununla beraber, ILO'nun 35. Konferansında kabul edilmiş olan 28 Haziran 1952 tarih ve 102 sayılı 'Sosyal Güvenliğin Asgari Normları' antlaşması ile antlaşmayı imzalayan ülkelerin yerine getirmeleri mecburi olan asgari normlar saptanmıştır.

102 sayılı sözleşme ile sosyal güvenliğin dokuz temel asgari normu: hastalık (tıbbi bakım), hastalık (yitirilen kazancın karşılanması), iş kazası ve meslek hastalığı, analık, sakatlık, yaşlılık, ölüm (yakın mirasçının korunması), aile yardımları ve işsizlik olarak belirlenmiştir. Bu antlaşma, tüm ulusal hukuk sistemleri için bir model oluşturmaktadır ve bir ülkenin sosyal güvenlik sisteminin vardığı düzey, 102 sayılı sözleşme ışığında değerlendirilmektedir (Yengingüç, 2005:9-10).

Bu sözleşmeyi onaylamak isteyen bir devlet, bu risklerden en az üçüne karşı güvence sağlamak zorundadır. Ancak kabul edilecek üç riskten birinin işsizlik, yaşlılık, iş kazası ve meslek hastalığı, sakatlık veya ölüm risklerinden biri olması gerekmektedir (TOBB, 1994:34).

Bugün, siyasi rejimi ve ekonomik sistemi ne olursa olsun, en gelişmişinden en geri kalmışına kadar bütün ülkeler, yeterli veya yetersiz ancak mutlaka var olan kurumsal bir sosyal güvenlik sistemine sahiptir. Bu açıdan bakıldığında sosyal güvenlik, bağımsız bir ülke olmanın ve modern devlet anlayışının vazgeçilmez unsurlarından birini oluşturmaktadır. Bu açıdan sosyal güvenlik, sosyal politikanın ve gelişmiş ülkelerdeki refah devleti anlayışının ulaştığı en önemli zirve olarak kabul edilmektedir (DPT, 2001:9).

Sosyal güvenlik konusunda uluslararası alandaki ikinci adım, Avrupa Konseyine üye ülkeler tarafından 18.11.1961 tarihinde İtalya'nın Torino kentinde imzalanan ve 26.02.1965 tarihinde beş devletin onaylamasından sonra yürürlüğe giren Avrupa Sosyal Şartı'dır. Taraf devletlerin Avrupa Sosyal Şartı ve sosyal güvenlik sistemlerinin 102 sayılı ILO sözleşmesinde yer alan risklerden en az altısını kapsamaması gerekmektedir (Yengingüç, 2005:10).

2.2.1. Sosyal Güvenlik Sisteminin Doğuşu ve Gelişimi

Güvenlik sorununun devlet tarafından bir sosyal politika sorunu olarak ele alınması gereği ilk kez Almanya'da (1881-1889) tarihleri arasında bugünkü anlamda sosyal sigortaların uygulanmasına yol açmıştır (Çubuk, 1982:186).

Düşünce, anlayış ve uygulamalar itibariyle modern sosyal güvenlik sistemleri 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren, sanayi devrimini yaşayan ülkelerde sanayi toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkmış ve gelişmiştir (TÜSİAD, 1997:27).

II. Dünya Savaşı, sosyal güvenlik tarihi açısından bir dönüm noktasını oluşturmuştur. Savaşı izleyen yıllar, "altın sosyal güvenlik çağı" denilen dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde devletin sosyal güvenlik harcamaları, sosyal sigortaların harcamalarından daha hızlı artmıştır. Hızlı iktisadi gelişme bu artışa imkân verecek bir ortam yaratmıştır (Çelik, 2002:8).

Almanya, Fransa, İtalya, Belçika gibi Kıta Avrupası ülkeleri sosyal güvenlik sistemlerini sosyal sigortalar üzerine geliştirirken; İngiltere, İsveç ve Danimarka gibi kuzey ülkeleri büyük ölçüde devlet bütçesinden finanse edilen ve toplumun bütününe kapsamaya yönelik, devletçe bakılma yöntemine dayanan sosyal güvenlik sistemleri oluşturmaya başlamışlardır (TÜSİAD, 1997:27).

Daha sonra 1950, 60 ve 70'li yıllarda sağlanan başarıların getirdiği maliyet artışı ile beraber sosyal güvenlik harcamalarının gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı da ciddi

biçimde artmaya başlamıştır. 1970'lerin başında yaşanan petrol krizi, işsizliğin artması, özellikle 1990'lı yıllarda sosyal güvenlik politikalarında önemli değişikliklerin meydana gelmesine neden olmuştur. Yaşanan ekonomik krizler nedeniyle devletlerin sosyal harcamalarda kısıntıya gittikleri görülmektedir (Yeningüç, 2005:16).

2.2.2. Bismark, Beveridge ve Karma Modeller

Dünyada sosyal güvenlik sistemlerine öncülük eden ve bu sistemlerin temelini oluşturan Bismark ve Beveridge modelleridir. Bu modellerin kökeni ve uygulama alanı esasen Avrupa Birliği üyesi ülkelerdir. Bu iki model temel olarak zorunlu sigorta sistemine dayanmaktadır (Gülcan, 2006:7).

20. yüzyılda sosyal güvenlikte çarpıcı bir küresel yayılma olmuştur. Sosyal güvenlik sistemleri, ilk olarak Birinci Dünya Savaşı'ndan 30 yıl önce özellikle Avrupa'daki birkaç gelişmiş ülkede kurulmuştur. 1990'ların ortalarıyla birlikte sosyal güvenlik programları 172 ülke ve bölgenin %78'lik kısmında (Dixon, 1999:1-2) uygulanmasına rağmen, bu programlar tam olarak uygulanmamış ve kapsama alınan riskler çok dar çerçevede sağlanmıştır. Bu nedenle dünyanın %80'i sosyal güvenlikden yeterince yararlanamamaktadır (Gülcan, 2006:8).

Dünyada sosyal sigortalı kuran ilk ülke Almanya'dır. Başbakan Bismark'ın hazırlayıp İmparator I. Wilhelm'in 17.11.1881 tarihinde ilan ettiği imparatorluk fermanı (Kaizerliche Botschaft) sosyal sigortaların başlangıcı olarak kabul edilir. Bu fermanla, ülkede iç barışı sağlamak ve yardıma muhtaç bireyleri daha fazla sosyal güvenliğe kavuşturmak amacıyla sosyal güvenlik kanunları çıkarılacağı öngörülmüştü. Ülke, siyasi birliğe kavuşmuş olmakla birlikte o tarihlerde işsizlik, sosyalist hareketler ve ekonomik çalkantılar da mevcuttu. Bismark bu sorunların kapsamlı bir sosyal güvenlik programıyla çözülebileceğini düşündü. Bu yüzden Bismark, sosyal sigortaların da öncüsü sayılır. Sosyal sigortanın bu ülkede diğer ülkelerden önce kurulmasının nedeni; Prusya'nın geleneksel ataerkil ve otoriter devlet anlayışı ile Almanya'nın Avrupa'daki ekonomik liberalizmin ve bireyci görüşlerin etkisi altında çok fazla kalmaması olarak söylenebilir. Sistem, farklı tarihlerde

çıkarılan üç kanunla oluşmuştur: 1883'de hastalık sigortası, 1884'de iş kazası sigortası ve 1889'da ise yaşlılık ve sakatlık sigortasına yönelik kanunlar kabul edilmiştir. Meslek hastalıklarına yönelik ilk yasa ise 12 Mayıs 1925 tarihinde çıkarılmıştır. Sosyal Sigorta Ceza Yasası da 19 Temmuz 1911 tarihini taşımaktadır. 30 Nisan 1963 tarihinde ise bu yasaya çeşitli değişiklikler getirilmiştir. 1 Aralık 1975 tarihinde Sosyal Ceza Yasası, 23 Aralık 1976 tarihinde ise kayıt zorunlulukları yürürlüğe girmiştir (Levinson, 1981:27).

Almanya'daki bu gelişmeler, diğer Avrupa ülkeleri tarafından yadırgansa da uygulamanın sonuçları, kısa zamanda onları da aynı yola sürüklemiştir. Aynı kapsam ve modelde olmasa da Almanya'yı 1887 yılında Avusturya, 1891'de Macaristan, 1894'te Norveç ve Fransa, 1895'te Finlandiya, 1898'de İtalya, 1900'da İspanya, 1901'de Hollanda, Lüksemburg, İsveç ve 1903 yılında Belçika izlemiştir, İngiltere ise 1908 ve 1911 yılındaki düzenlemeleri ile bu sürece katılmıştır (Akkaya, 2000:85).

Bismark sistemi, işçi sorunları nedeniyle kurulduğu için çalışma esasına göre oluşturulmuştur. Sosyal sigortalar, en önemli sosyal güvence aracıdır. Bismark sisteminde birincil finansman kaynağı işçi ve işveren primleri olmasına rağmen devletin de katkılan bulunmaktadır. Hizmet edimlerinde bir değişiklik olmamakta, ancak bireylere sağlanan maddi edimler değişebilmektedir. Çünkü farklı seviyedeki gelirlerden farklı düzeyde prim alınarak edim - karşı edim ilişkisi gözetilmektedir. Böylece sosyal sigortalarda özel hukuktaki sigorta ilkesi yanında, topluluğu oluşturan işçilerin dayanışması sonucu ortaya çıkan sosyal telafi ilkesi de uygulanmaktadır (Sözer, 1997:7). Bugün Almanya'da bu sistem yaygın olarak uygulanmakla birlikte mevcut sosyal güvenlik sistemi üç kola ayrılabilir: Sosyal Sigorta, Sosyal Tazmin ve Sosyal Yardım (Pieters, 1993:57).

Sosyal sigorta, işverenlerin katılımını sağlayarak bağımlılara ya da hayatta kalanlara gelir yokluğu ya da eksikliği riskine karşılık aynı yardım sağlayan ve çalışmaya bağlı olarak katılım yaklaşımıyla sosyal güvenliği uygulayan bir yapıdır. Sosyal sigortadaki katılım yaklaşımı, genellikle formel istihdamda, sadece belirtilmiş sanayi, meslek ya

da bölgelerde ve asgari kazanç tabanı üstü ya da azami kazanç tavanı altındaki kazançlara konu olmaktadır (Dixon, 1999:4).

Öte yandan, Sir William Beveridge, dönemin Birleşik Krallık Devlet Bakanı Arthur Greenwood tarafından ülkede o güne kadar dağınık bir gelişme gösteren sosyal güvenlik çalışmalarını birleştirmek ve sistemi yeniden kurmak için kapsamlı bir rapor hazırlamakla görevlendirilmiştir. Sir William Beveridge başkanlığında Haziran 1941'de çalışmalara başlayan bir uzmanlar komisyonu, çalışmalarının sonuçlarını 20.11.1942'de 172 sayfalık bir raporla açıklamıştır.

Raporda yoksulluktan (muhtaçlıktan) kurtulma temel ilke olarak kabul edilmiş ve buna çareler aranmıştır. Rapora göre sosyal güvenliğin temel amacı, gereksinimlerin karşılanması ve ülkede muhtaçlığın yok edilmesidir. Bir ülkede muhtaçlığı ortadan kaldırmanın yolu öncelikle muhtaçlığın boyutlarını iyice kavramak ve sonra da gerekli önlemleri bir sistem dâhilinde almaktır. Mevcut sistemin kapsam açısından eksik olmasının nedeni sadece ücretlilere ilişkin olmasıydı. Ayrıca sistem, örgüt yönetimi ve finansman açısından çok dağınık ve karışık. Muhtaçlığın ortadan kaldırılması; çalışanların gereksinimlerinin giderilmesine ve yeterli düzeyde gelir elde etmelerine bağlıdır. Bu da, milli gelirin sosyal sigorta yolu ile toplum içinde yeniden dağıtımını ve ailenin zorunlu gereksinimlerinin iyi bir şekilde tespitini gerektirir. Raporda muhtaçlıkla savaşıırken gelir kaybına ya da eksilmesine uğrayan ailenin temel gereksinimlerini belirleyerek aileye asgari bir gelir garantisi sağlamak gerekli görülmekteydi. Beveridge'e göre, bir ülkede sosyal güvenlik üç şekilde sağlanır: zorunlu sosyal sigorta örgütü, sigorta kapsamına girmeyen kesimler için ulusal yardım örgütü ve isteğe bağlı özel sigorta (Tuncay, 1996:24).

Beveridge, sosyal güvenlik sistemini, sağlık hizmeti ve tipik sosyal risklere karşı gelir güvencesi kurumları olarak klasik bir ayırıma tabi tutmaktadır. Bir diğer klasik ayırım, primli ve primsiz rejim şeklindedir. Sistem teklik esasına dayalı olup, tüm nüfusu kapsamaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, hem kapsama alınan risklerde, hem de onların primleri ve edimlerinde söz konusudur. İş görmezliğe neden olan hastalık, iş kazası, sakatlık, analık durumlarının yanı sıra yaşlılık, dul kalma ve işsizlik halleri de koruma

nedenleri olarak sayılmaktadır. Sigorta primleri işçilerde gelirlerinin yüzdesi üzerinden, bağımsız çalışanlarda ve çalışmayanlarda ise maktu bir tarifeye göre alınmaktadır. Primler her risk için ayrı ayrı alınmayıp tüm riskler için tek bir ödeme yapılmaktadır. Edimler de işçilerde ve diğer sigortalılarda maktu olarak belirlenmektedir.

"Primli sistem, halk sigortası niteliğini taşımaktadır ve çalışmayanlar ile bağımsız çalışanların yanı sıra işçileri de kapsamaktadır. İşçilerin ayrı bir asli zorunlu sigorta kurumları yoktur. Sadece isteğe bağlı sigortalı olabilirler. Ek sigorta hakkı, bağımsız çalışanlar ve çalışmayanlara tanınmıştır. Primsiz sistem, vergilerle finanse edilmektedir ve fertlere sağladığı olanaklar kendi içinde tasnif edilip değerlendirilecek olursa sosyal tazmin, sosyal yardım ve sosyal teşvik karakteri taşıdığı görülmektedir" (Sözer, 1997:54-55).

Karma sistemler, hem Bismark, hem de Beveridge sistemlerinden esinlenerek (Seven, 1997:52) kendi ülkelerinin yapıları içinde bu sistemleri içselleştirmiş ve kendi mevzuat ve uygulamalarına yansıtmışlardır. Birliğe üye ülkelerden İtalya, Lüksemburg ve Hollanda gibi ülkeler her iki sistemden de kendi toplumsal yapılarına bağlı çeşitli değişiklikler yaparak kendi ulusal sosyal güvenlik modellerini belirlemişlerdir. İşgücü piyasasındaki bireylerin bütünleşmesi ve ekonomik kaynakların sürdürülebilmesi Bismark yaklaşımının temelini oluşturmaktadır. Bu noktada Beveridge refah devleti uygulamaları ile Bismark sosyal devlet uygulamaları temel olarak ayrılmaktadır. Beveridge modeli nüfusun tamamının katılımına dayanırken, Bismark modeli sadece işgücü piyasasındaki katılıma dayanmaktadır. Doğal olarak, her bir ülkenin kendi tarihsel ve sosyal yolunu takip ederek tipoloji oluşturmasının gerçekten olanaksız olması öğretisi tarafından ileri sürülen görüş olarak ele alınabilir (Greve, 2003:367-368).

Bu anlamda, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde Bismark ve Beveridge sistemleri saf olarak uygulanmamaktadır. Her ülke, kendi koşullarına göre anılan sistemlerin birini diğerine göre ağırlıklı olarak tercih etmekte ya da her ikisini de denk (Karma sistem)

olacak biçimde kullanılmaktadırlar. Bu ülkeler zorunlu sigorta sistemlerini oluştururken her iki sistemden de yararlanılmaktadırlar (Gülcan, 2006:12).

Avrupa Birliği'ne üye ülkeler, zorunlu sigorta sistemini oluştururken Bismark ve Beveridge sistemlerinden ağırlıklı olarak hangisini tercih ettiğine göre üç farklı şekilde yapılandığı görülmektedir.

Beveridge sistemini ağırlıklı olarak uygulayan ülkeler; İskandinav Ülkeleri, İngiltere ve İrlanda'dır. Danimarka, Finlandiya ve İsveç'te sosyal güvenlik, herkes için bir hak biçiminde algılanır ve ulusal düzeyde herkesi kapsamına alır. Finansmanı, esas olarak vergi gelirleriyle karşılanır. İdari yönetimde kurumsal teklik söz konusudur. İngiltere ve İrlanda da aynı şekilde sosyal güvenlik herkesi kapsamına alır ve finansmanı vergi kaynaklarıdır. İdari yönetimi ise kamu makamlarına aittir.

Bismark modelini temel alan ülkeler; Almanya, Fransa, Benelüks (Belçika, Lüksemburg ve Hollanda) ülkeleri ve Avusturya'dır. Finansmanı esas olarak primlerle sağlanır. Sistemin yetersizliği, sosyal yardım ve hizmetler aracılığı ile giderilir. Özerklik ilkesi temelinde, işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan sandıklarca yönetilirler.

Karma sistem; İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan tarafından uygulanılmaktadırlar. Emeklilik aylıklarının oldukça cömert olmasına karşın, asgari gelir güvence programının olmaması nedeniyle, diğer Avrupa ülkelerine nazaran sistem içinde önemli yetersizlikler dikkati çekmektedir. Bu ülkeler, hastalık riski açısından ulusal sağlık sistemleri geliştirmişlerdir. Finansmanı ağırlıklı olarak vergilerle sağlanmakta ve yönetimi kamu organizasyonuna dayanmaktadır (Güzel, 2001:37).

2.2.3. Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Yöntemleri

Sosyal güvenliğin çerçevesi evrensel ilkelerle çizilmiş olmasına rağmen sosyal güvenlik sistemleri kapsam, sağlanan haklar ve uygulamaları açısından ülkeler arasında benzerlikler gösterdiği gibi; ülkenin gelişmişlik durumuna bağlı olarak kendi içinde

farklılıklar da göstermektedir. Her ülkenin, kendine özgü sosyal güvenlik sistemi ve uygulamaları olmakla birlikte sosyal güvenliğin sağlanmasında başlıca üç yöntem kullanılmaktadır; sosyal sigorta, sosyal yardım ve hizmetler, devletçe bakılma yöntemi. Sosyal sigortalar, sosyal güvenlik sisteminin primli ayağını oluşturmakta; sosyal yardım ve hizmetler ise primsiz sosyal güvenlik araçları olarak karşımıza çıkmaktadır (Yengingüç, 2005:16-17).

2.2.3.1. Sosyal Sigortalar

Sosyal sigortalar, sosyal güvenlik sisteminde kullanılan en kapsamlı ve gelişmiş yöntemdir. Burada gelirin dayanışma ve yardımlaşma ilkeleri çerçevesinde yeniden paylaşımı öngörülmektedir (Yengingüç, 2005:17).

Sosyal sigorta kurumlarının bugünkü bilinen yapılarıyla temelleri 1880'li yıllarda atılmıştır. Devlet ilk zorunlu sigortayı sosyal güvenlik tehlikeleri alanında Almanya'da 1883'te kurmuştur. Daha sonra Avusturya'da 1887 yılında iş kazaları, 1888'de hastalık sigortası kanunları çıkartılmış, Macaristan'da 1891, Norveç ve Fransa'da 1894, Finlandiya'da 1895, İtalya'da 1898, İspanya'da 1900, Japonya ve İngiltere'de 1903, Latin Amerika, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da 1930 yıllarında sosyal sigorta ile ilgili yasalar bunu izlemiştir (Çelik, 2002:43).

Sosyal sigorta yönteminde, sosyal güvenlik, sigorta tekniğinden yararlanılarak sağlanmaktadır. Sigortalılar, sosyal güvenliğin finansmanına prim ödeyerek katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, finansmana işverenler ve devlet de katılmaktadır. Sigortalıların sosyal sigortaların finansmanına katılmaları, kişilerin kendi güvenliklerini sağlamada sorumluluk taşıması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. İşverenler de çalıştırdıkları kimselere karşı bazı sorumlulukları yerine getirmek zorundadırlar. Devletin ise garantisi altında bulunan sosyal güvenlik sisteminin finansmanına, gerektiği hallerde katılması doğal karşılanmalıdır (Çelikoğlu, 1994:12).

2.2.3.2. Sosyal Yardım ve Hizmetler

Sosyal yardımlar, sosyal sigortalardan sonra sosyal güvenliğin sağlanmasında rol oynayan bir diğer araçtır. Kapsamı ve niteliği daha kısıtlı olmakla birlikte sosyal yardımlara sosyal güvenlik sistemi içerisinde önemli bir görev yüklenmektedir.

Muhtaç durumda olup sosyal hukukun sosyal sigorta ve sosyal tazmin kolları dışında kalanları kapsamına alan sosyal yardımlar, sosyal güvenlikte son ađ olarak mevcut sosyal güvence sisteminin açıklarını kapatmaktadır. Sosyal yardımlarla izlenen amaç, yardım görenin mümkün olan en kısa sürede yeniden çalışabilme, gelir sağlama ve böylelikle kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağına kavuşturulmasıdır.

Sosyal yardımların özelliği, yardıma muhtaç duruma düşen vatandaşlara devlet bütçesinden para yardımı yapılmasıdır. Bu yardımlar, zorunlu katılma ilkesine dayanmayan ya da katılma ile karşılığı arasında bir ilişki bulunmayan, sosyal sigortalardan farklı olarak genel devlet bütçesinden ya da belirli bir amaca ayrılmış özel vergilerle finanse edilen kamu yardımları olarak tanımlanabilir.

Sosyal yardımlar, herhangi bir karşılığı olmaksızın gereksinim içinde olanları kapsamakta, tek yanlı olarak devlet tarafından yapılmakta olduğundan etkin şekilde kullanılması önem taşımaktadır.

Sosyal hizmetler ise toplumun, kendi ellerinde olmayan nedenlerle yoksul ve muhtaç duruma düşen ya da bedenlen veya ruhen bir eksikliğe uğrayan bireyelerine, ülkenin genel şartları çerçevesinde insana yaraşır, çevreleri ile uyumlu bir hayat sürebilmeleri için maddi ve manevi, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik, devlet ve gönüllü özel kuruluşlar tarafından sağlanan hizmetlerdir (Yengingüç, 2005:17-18).

Sosyal hizmetler de sosyal yardımlar gibi sosyal güvenlik sisteminde önemli görevler taşımaktadır. Sosyal yardımlar daha çok parasal edim, sosyal hizmetler ise belirli hizmetler sunma biçiminde olmakla birlikte her ikisini birbirinden kesin olarak ayırmak mümkün değildir. Bununla birlikte sosyal hizmetler, ihtiyaç sahiplerine çeşitli sosyal

alanlarda yapılan maddi olmayan yardımlardan oluşmaktadır. Sosyal hizmetler sosyal hukukun bir dalı olup, sosyal sigorta, sosyal tazmin ve sosyal yardım kurumlarından yararlanamayan ihtiyaç sahiplerini kapsama almaktadır (TİSK, 1994:34).

Söz konusu hizmetler daha çok çocuk bakımı, muhtaç çocukların korunması, muhtaç durumdaki yaşlı, sakat ve hastalara bakım ve yardım, dar gelirli bireylere sağlık hizmetleri sunma, barınma ihtiyaçlarının giderilmesine çalışma gibi pek çok hizmetten oluşmaktadır. Bu tür hizmetlerden yararlananlar, finansmana katkıda bulunmamaktadır (Yengingüç, 2005:19).

2.2.4. Sosyal Güvenliğin Finansman Kaynakları

Sosyal güvenliğin gelir kaynakları iki ayrı esasa dayanarak belirlenmektedir. Bunlardan birincisi; sosyal güvenliğin bir toplum sorunu olarak görmekte ve kişinin sosyal güvenliğini sağlama sorumluluğunu topluma yüklemektedir. İkinci görüş ise; sosyal güvenliğin her şeyden önce kişiye ve kişisel sorumluluk bilincine dayandırılmaktadır. Birinci görüşe göre; sosyal güvenliğin bütün giderleri devletin gelirleriyle yani vergilerle karşılanmaktadır. İkinci esas kabul etmiş ülkelerde ise finansman, işçi ve işverenden alınan primler ve bazen de bunların yanında devlet katkısına (Devletin sosyal güvenliğin finansmanına katkısı, ilk olarak sigorta kuruluş harcamalarını karşılamak şeklinde gerçekleşmektedir. Bununla birlikte; devlet sosyal güvenlik kuruluşlarının açıklarını kapatarak, bu kuruluşlara vergi bağışıklıkları sağlayarak veya yardımların belirli bir yüzdesini doğrudan yüklenerek de katkı sağlayabilmektedir.) dayanmaktadır (Talaş, 1983:356). Bu bağlamda; sosyal güvenlik sisteminin, vergiler ve primler olmak üzere başlıca iki finansman kaynağından bahsedilebilir.

Sosyal sigorta primleri sigortalılarla, bunların işverenlerinden alınmaktadır. Primlerin sigortalı ya da işverenden hangisinden ve ne oranda alınacağını normal olarak karşılanan riskin özelliği tayin etmektedir. Ancak bunda ülkenin iktisadi, sosyal düzeni ve yapısının, çeşitli politik ve ideolojik şartlarının da rolü büyüktür.

Devletin sosyal sigortaların finansmanına katılışı çeşitli şekillerde olmaktadır. Devlet prim benzeri düzenli katkılarda bulunmak, sağlanan sosyal gelirlerle ilgili ödemelere katılmak, sosyal sigortaların yönetim giderlerini kısmen veya tamamen karşılamak, sosyal sigorta açıklarını kapatmak suretiyle sosyal sigortaların finansmanına katılmaktadır (Yeningüç, 2005:31).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVUSTURYA

Üçüncü Bölümde öncelikle işgücü göçü olgusu, Türkiye'den Avrupa ve Avusturya'ya işgücü göçü ve demografik, çalışma hayatı, eğitim durumu ve toplumsal kabul gibi açılardan Avusturya'daki Türkler incelenecektir. Sonrasında Türkiye ve Avusturya arasında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve ana hatlarıyla Avusturya Sosyal Güvenlik Sistemi, sistemin geçirdiği reformlar ve teşkilat yapısı hakkında bilgi verilecektir.

3.1. AVUSTURYA'DAKİ TÜRKLER

Bu başlık altında öncelikle bütünü görebilmek için Türklerin Avrupa'ya, sonrasında ise Avusturya'ya işgücü olarak göçmeleri ve Avusturya'daki Türklerin demografileri incelenecektir.

3.1.1. İşgücü Göçü

Yurtdışına göç uzun süre kalmak, çalışmak ya da yerleşmek amacıyla bir ülke sınırlarını her iki yönden aşarak yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleridir (Üner, 1972).

Yurtdışına farklı amaçlarla yapılan göç sürekli (permanent) ve geçici (temporary) olarak ele alınmaktadır (Lucas, 1982). Sürekli olan göçte aileler yerleşmek üzere birlikte hareket etmektedirler. Eş ve çocuklar anayurtta bırakılarak sadece ekonomik hedeflerle yapılan göç ise geçici göçtür (Laroque, 1987).

Yaşamış olduğumuz yüzyılda yapılan göçlerin en büyük çeşitlerinden birini işgücü göçü oluşturmaktadır. İşgücü göçü tamamen ekonomik sebeplerden dolayı yapılan göç türlerindedir. Bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye veya bölgeye iş bulmak, daha iyi iş imkânlarına kavuşmak, yani çalışma amaçlı yapılan göçlerdir. Bu göç türü hem gönderici bölge veya ülkenin, hem de göçü kabul eden bölge veya ülkenin, sosyal ve ekonomik verilerinde değişime yol açmaktadır (Soytürk, 2012:2314).

Push ve pull faktörleri işgücü göçünü analiz etmekte kullanılacak teorilerden veya tezlerden diğeridir. İtici (push) faktörleri Türkiye'den olan işgücü göçünde ilk yıllarda özellikle iktisadi sebepleri sayabiliriz. Çekme (pull) faktörlerinden ise yine iktisadi faktörün etkisi çoktur. Göç ettikleri ülkede kalma sebeplerini de pull'ün sosyal faktörü ile açıklayabiliriz (Soytürk, 2012:2327).

Türkiye'de 1960'lı yılların başında yaşanan göç de ekonomik hedeflerle yapılmıştır ve yurtdışına çalışma ve geri dönüş hedefleri ile gidilmiştir. Türkiye'de kalan aile üyeleri geri dönüşü göstermekteydi. Ancak zaman içinde sürekli ve geçici göç tipleri arasındaki farklar azalmıştır. Günümüzde de yurtdışına geçici olarak giden işçilerimizin yerleşmek ya da geri dönmekle ilgili tam bir kararlarının olmadığı bilinmektedir. Böylece yurtdışı işçi göçü geri dönenlerce geçici, orada sürekli yaşamayı seçenlerce sürekli, geri dönüş için kesin karar veremeyenler için arada kalınlıkla ilişkili bir göç modelinin yaşanmasına yol açmaktadır (Alkan, 2003).

3.1.1.1. Türkiye'den Avrupa'ya İşgücü Göçü

Endüstrileşmiş ülkelerde, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika'da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hızlı bir şekilde gelişmeye başlayan ekonomilerin işgücüne ihtiyaçları arttıkça işgücü talep ettikleri ülkelerin de sayısı artmaya başladı. Avrupa'ya olan işgücü göçü 1956'dan itibaren başladı. Dönemin hükümeti bu göçün hangi boyutlara ulaşacağını tasavvur edemediği için herhangi bir düzenleme getirmemişti. Avrupa'ya yapılan bu göç, yıldan yıla göç edenlerin sayısı artmaya başlayınca hükümetler arası anlaşmalar ile kontrol altına alınmaya çalışıldı.

Türkiye için işgücü göçü 1960'lı yıllardan itibaren ortaya çıkmış olan yeni bir olguydu. İlk olarak Almanya ile Türkiye arasında 1961'de işgücü açığını kapatabilmek için anlaşma imzalandı. Almanya işgücü açığını kapatabilmek için Türkiye'den önce İtalya, Yunanistan ve İspanya ile anlaşmalar imzalamasına rağmen bu ülkelere gelen çalışanların sayısı yurt içindeki açığın kapatılmasında yeterli olmamıştır. Bundan dolayı bir kaç yıl sonra Türkiye ile anlaşarak işgücü talep etmeye başlamışlardır. Daha

sonraları ise aynı şekilde Fas, Tunus ve Yugoslavya gibi ülkeler ile de anlaşmalar imzalanarak bu ülkelerden de işgücü talep edilmiştir (Soytürk, 2012:2318).

Almanya ile Avusturya halklar nezdinde ne kadar birbirlerine tahammül edemeseler bile, siyasi ve ekonomik konularda küçük kardeş Avusturya Almanya'nın tecrübelerinden faydalanarak aynı yolu takip etmektedir. Avusturya siyasi ve ekonomik konularda Almanya'ya endeksli olduğu için, Almanya'nın yolunu takip etmekte herhangi bir beis görmemektedir. Türkiye ile Almanya arasında imzalanan anlaşmadan sadece birkaç yıl sonra, 1964'te Türkiye ile Avusturya arasında da "İşgücü Tedarik Anlaşması" imzalandı. Avusturya da Almanya gibi Türkiye'den önce İtalya ve İspanya gibi ülkelerle işgücü açığını kapatmak için anlaşmalar imzalamıştı. İstenilen sonuca ulaşılamayınca Almanlar gibi Avusturyalılar da Türkiye'den gerekli işgücünü ithal edebileceklerini düşünüyorlardı (Gürses, Kogoj ve Matl, 2004:36).

Türkiye, işgücü göçü veren ülke durumuna ne Osmanlı döneminde ne de Cumhuriyet tarihinde düşmemiştir. Avrupa'ya diğer sanayileşmiş ülkelere olan işgücü göçü bir ilki teşkil ediyordu. Almanya'ya olan işgücü göçü anlaşması 1961'de yapıldığında Türkiye 1960 ihtilalini yeni yaşamış ve ülkedeki siyasi ve ekonomik istikrarsızlık halen devam etmekteydi. Türkiye'deki hükümetler için yurtdışındaki Türk işçiler ülke ekonomisi için değerli bir döviz kaynağı durumuna geldi (Soytürk, 2012:2319).

Türkiye'den olan göçün Türkiye'ye iki şekilde katkısı vardı, biri döviz gelirleri, diğeri ise işgücü sayesinde ülkedeki işsizlik oranının en azından artmamasına sebep olmasıydı. Döviz gelirleri 1962'den başlayarak 1990'lı yılların ortalarına kadar sürekli yükselmiştir. Bu yıllardan sonra istikrarını kaybetmiş ve iniş çıkışlı dönem yaşamaya başlamıştır. Türkiye'ye gönderilen ve Türkiye'de harcanan paranın azalması göç etmiş olanların düşüncelerinin değişmeye başladığı yıllara denk gelmektedir. Ne zaman ki, artık biz bu ülkelerde kalıcıyız, diye idrak edilmeye başlandı, işte o zamanlardan sonra Türkiye'ye gönderilen ve Türkiye'de yapılan yatırımlar azalmaya başladı. Önceki yıllarda Türkiye'de emlak veya başka yatırım araçlarına yatırılan meblağlar artık buldukları ülkelerde değerlendirilmeye başlandı (Alper, 2005:32).

3.1.1.2. Türkiye'den Avusturya'ya İşgücü Göçü

Almanya ile yapılan İşgücü Göçü Anlaşması'ndan bir kaç yıl sonra Türkiye ile Avusturya arasında 1964'te İşgücü Göçü Tedarik Anlaşması imzalanmıştır. Avusturya ve Almanya, İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış ve ülke müttefik devletlerince bombalanarak büyük yıkım görmüştür. Amerika'nın Marshall Planı'na dahil olmalarıyla beraber iki ülkede de ekonomik gelişmeler başlamış oldu. 1950'li yıllarda işgücü açığını İtalya ve İspanya'dan başarısız bir şekilde tedarik etmeye çalıştılar. İstedikleri gibi işgücü açığını kapatamadıkları için önce Yugoslavya ve akabinde Türkiye ile anlaşma yoluna gittiler (Soytürk, 2012:2319).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avusturya'ya Türkiye'den ve diğer ülkelerden gelen göçmenler bu ülke için bir ilk teşkil etmiyordu. Avusturya daha önceleri de işgücü göçüne maruz kalmıştı. Avusturya-Macaristan imparatorluk döneminin sonlarına doğru, yani 1890-1919 yılları arasında, Viyana'nın nüfusu 1,6 milyon civarındaydı ve bunun 600 binini Moravya ve Bohemya'dan gelen Çekler oluşturmaktaydı (Bauer, 2008:4).

Anlaşılabileceği gibi Avusturya gibi ülkeler işçi göçü ile 20. yüzyıldan itibaren karşı karşıya kalmadılar, daha önceleri de gelir seviyesini arttırmak veya iş bulmak isteyenler bu ülkeye göç etmişlerdi. Arada sadece tek fark vardı, bu da işgücünü gönderen ülkelerin değişmiş olmasıydı. Onun haricinde herhangi bir farklılık mevcut değildi. Farkı detaya indiğimiz zaman görüyoruz ki burada göze çarpan fark, göçmenlerin göç ettikleri ülkeye uyum sürecinde yatmaktadır (Soytürk, 2012:2319).

Avusturya'ya gelecek olan işgücünün sayısı parlamentoda kurulmuş olan Eşitlik Komisyonu (Paritätische Kommission) tarafından tespit edilmektedir. Bu komisyonu işçi odaları, sendikalar ve işveren örgütlerinin delegeleri oluşturmaktaydı. Son yıllarda Avrupa'nın birçok ülkesinde olduğu gibi Avusturya'da da artık işgücü göçü olmadığı için, komisyonun toplanmasına gerek kalmamıştır (Wimmer, 1986:8).

Avusturya ile imzalanan İşgücü Tedarik Anlaşması'ndan sonra Türkiye'den bu ülkeye olan işgücü göçü başladı. Göç asıl yoğunluğunu daha sonraki yıllarda, 1970'li, 1980'li

ve 1990'lı yıllarda gösterdi. Son yıllarda ise Türkiye'den Avusturya'ya olan göç artık ortadan kalkmış denilecek kadar azalmıştır.

Bosna Savaşı'nda Avusturya, savaş mültecisi kabul eden ülkelerin başında gelmekteydi. 1990'lı yıllardaki işgücü açığını savaş mültecilerinden tedarik ettikleri için, bu yıllardan sonra işgücü göçünün önünü savaş mültecileri kapamış oldu. Daha sonraları çıkartılan "yabancılar yasaları" ile de işgücü göçü imkânsız hale getirildi (Soytürk, 2012:2319-2320).

Bu ülkeye gelen ilk Türk işçilerinin çalışmış oldukları sektörlerin başında %32 ile inşaat sektörü geliyordu. Diğer kümeleşmenin olduğu sektörler ise montaj sanayi ve tekstil sektörleriydi. Sonraki yıllarda bu oranlarda çok büyük değişiklikler olmadı ama Türk göçmenler yeni bir alan keşfettiler, gıda sektörü ve bu sektörde Türkler zamanla kendilerini büyük oranda işveren durumuna getirmeyi başardılar (Wimmer, 1986:19).

Göç döneminin başlarında göç edenleri daha ziyade erkekler oluşturuyordu. Ailelerini Türkiye'de bırakıp gurbete gidenler erkeklerdi. Daha sonraki yıllarda, yani 1970'li yılların sonlarından itibaren aile birleşiminden dolayı kadınların ve çocukların sayısı artmaya başlamıştı. Daha önce gidip iş bulup çalışarak yerleşmeye başlayan erkekler artık ailelerini de yanlarına almaya başlamıştı (Soytürk, 2012:2320).

Diğer Avrupa devletleri gibi Avusturya'nın da asıl amacı bu değildi. Türkiye ile anlaşma yapılırken İsviçre'den esinlendikleri "rotasyon" prensibine göre işgücü göçünün şekilleneceğini tasarlamışlardı ve durum hiç arzu etmedikleri yöne doğru hareket etmeye başladı. Rotasyon prensibine göre gelenler bir kaç yıl çalıştıktan sonra, geri dönüp yerlerini sıradakilere bırakacaklardı (Gächter, 2008:5).

İşgücü göçü düşündükleri gibi yürümeyince, 70'li yıllardaki petrol krizini de bahane ederek bir süreliğine de olsa ülkeye olan göçü durdurabildiler. Ama aile birleşimlerini engelleyemediler. Mevcut kanunlarda aile birleşimi için henüz herhangi bir engel yoktu. İşgücü göçü yasaklanmıştı ama aile birleşimi yoluyla ülkeye giren göçmen sayısı yıldan yıla artmaya başlamıştı. Aile birleşimi 1980'li yıllarda dahi Avusturya'daki Türk

nüfusunun artmasında en büyük sebeplerin başında geliyordu. 1990'lardan sonra ise bu duruma çözüm olarak göç ve aile birleşimi kanunlarının zorlaştırılmasına gidildi. Artık aile birleşimi de çok zor şartlara bağlandı ve bu göçün de böylece önü kesilmiş oldu. Bu alanda yapılan ilk büyük değişiklik 1997'de oldu, yabancılar yasası yeniden elden geçirilerek düzeltildi. Bu yıldan sonra ülkeye gelmiş olan işgücünün entegrasyonuna öncelik tanınmaya başlandı ama diğer yandan da Avusturya'ya olan göç çeşitlerinin önü kesilmeye çalışıldı. Aile birleşiminde ise birleşme yaşı daha önceleri 18 iken bu düzeltme ile 14'e indirilmiştir.

Yapılan hukuksal değişikliklerden sonra artık nitelikli ve eğitilmiş göçmen alımlarına öncelik hakkı tanınmaya başlandı. Daha önceleri sanayinin çeşitli sektörlerinde çalıştırmak için nitelikli veya niteliksiz eleman arayanların artık farklı ihtiyaçları oluşmaya başladı. Doğu Bloku'nun yıkılması ve Uzakdoğu ülkelerinin kapitalist ekonomik sistemi uygulamaya başlamaları ile beraber üretim Avrupa'dan ucuz işgücüne sahip bu ülkelere doğru kaymış oldu. Bundan dolayı da sektörel değişimin gerçekleşip artık geçerli sektörün hizmet sektörü olması ve bu sektörün nitelikli ve eğitilmiş elemanlara ihtiyaç duyması talebin bu yönde gelişmesini sağlamıştır. Gelişmiş Batı Avrupa ülkeleri artık nitelikli işgücü talep etmeye başlamışlardı. Talebin bu yönde değişmesi ile beraber aynı zamanda Türkiye'nin ekonomik krizleri aşması ve ülke içerisinde istihdam için nitelikli ve eğitilmiş işgücüne ihtiyaç duyması Türkiye'den Avrupa ülkelerine işgücü göçünün azalmasında ayrı bir neden oluşturmuştur.

Bahsedilen bu ülkeler, aynı zamanda göçmen yasalarını göçe fırsat vermemek için iyiden iyiye zorlaştırdılar. İstihdamın her şeyden önce kendi vatandaşları ile gerçekleştirilmesi gerekiyordu. Şayet ülke içerisinde bu talep karşılanamıyorsa, işte o zaman göçmen bir işgücü talep edilebilmektedir. Bu silsilenin uygulanmasına her zaman iş ve işçi bulma kurumları tarafından özellikle dikkat ediliyordu. İstihdamın bu şekilde olması gerektiğini aynı zamanda sendikalar dahi destekliyorlardı. Zorlaştırılmış kanunlar sadece göç edecek olanlarla ilgili değildi, ülkede yaşayan göçmenlerde aynı şekilde zorlaşan şartlardan nasiplerini alıyorlardı. İstihdamdaki öncelik sırası Avusturyalılardaydı, istihdam edilecek yerli bulunamadığında sıra ancak göçmenlere gelebiliyordu (Soytürk, 2012:2320-2321).

3.1.2. Avusturya'daki Türkler

Türklerin Avusturya macerası 1964 yılında Türkiye ile Avusturya arasında İşgücü Göçü Tedarik Anlaşması'nın imzalanması başlamıştır ve hala devam etmektedir. Bu bölümde Avusturya'daki Türklerin durumu aktarılmaya çalışılacaktır.

3.1.2.1. Demografik Yapı

Bu başlık altında Avusturya'daki Türklerin göç sırasındaki ve şuan ki mevcut demografik yapıları incelenecektir.

Avusturya'ya Göç Eden Türklerin Demografik Yapısı

Avusturya'ya olan göçün ilk yıllarında Türk göçmenlerin büyük çoğunluğunu erkekler oluşturuyordu. 1971'deki istatistiklere göre erkeklerin oranı %87,3 kadınların oranı ise sadece %12,7 idi. Aynı dönemde Yugoslavya'dan gelen göçmenlerin %63,1'i erkeklerden ve % 36,9'u kadınlardan oluşmaktaydı. Bu rakamlar 1980'li yıllarda büyük değişiklikler göstermeye başladı. Türk göçmenlerdeki kadın oranı %12'lerden %40'lara yükselmişti (Biffli, 1986:37). Bunun başlıca sebebinin aile birleşimi olduğunu rahatlıkla ifade edebiliriz.

Göç ederken göçmenlerin büyük çoğunluğunun aklında göç etmiş olduğu Avusturya'ya yerleşme düşüncesi yoktu. Amaçları birkaç yıl çalışıp, memleketlerinde geçimlerini devam ettirebilecek kadar para biriktirip tekrar memleketlerine dönmektir. İşin akışı düşündükleri gibi olmadı, istedikleri birikime ulaşamamışlardı ve dönmek gibi bir düşünce artık çok az sayıdaki göçmenin aklındaydı. Aile birleşiminden sonra dahi göç ettikleri ülkede kalıcı olacakları bilincine sahip olamamışlardı. Bu düşünce ancak 2000'li yılların başlarında değişmeye başladı. Artık Avusturya'dan geri dönüşün olmayacağını ve aslında buraya yerleşmiş olduklarını yavaş yavaş idrak etmeye başladılar (Soytürk, 2012:2321).

Avusturya'ya olan işgücü göçünün sebeplerini yapılan bir anket çok net bir şekilde göstermektedir. Bu ankete göre %43,2 için Avusturya'ya geliş sebeplerinin en başında bu ülkedeki kazancın daha yüksek olması gelmektedir. İkinci sırayı %33,3 ile iş arama sebebi oluşturuyordu. Bu veriler göçün ilk yılları için, yani 1960 ve 1970'li yıllar için geçerliydi. Daha sonraları yapılan anketlerde göç sebeplerinin çok değiştiğini görebiliyoruz (Bauböck, 1986:226).

Avusturya İstatistik Kurumu 2008 yılında Türkiye'den bu ülkeye göç etmiş olanlar üzerinde göç sebepleri ile ilgili bir anket çalışması gerçekleştirdi. Yapılan bu anket, son yıllarda Avusturya'ya olan göçün, işgücü göçünün başlamış olduğu yıllardakinden farklı olduğunu göstermektedir. Bu ankete göre aile birleşimi %40,9 olarak birinci sırayı almaktadır. Aile birleşimine çocukken ailesi ve aile birleşiminden yararlanarak gelenleri de eklersek bu oran %70'lere kadar yükselebilmektedir. Avusturya'daki diğer göçmen gruplarına baktığımızda çok büyük farklılıklar görebilmekteyiz. Buna göre diğer göçmen grupları genellikle iş aramak için bu ülkeye gelmektedirler. Yapılan bu araştırmadan hem göçmen gruplar hem de aile yapıları ile ilgili fikir sahibi olunabilir (Statistik Austria, 2010:33).

Avusturya'daki Türk nüfusun artmasının diğer bir sebebi ise buradaki doğum oranıdır. Bu ülkede kadın başına düşen çocuk sayısı ortalama 1.27 çocuk iken, Türk kadınlarda bu oran 2.41'lere yükselmektedir (Potganski, 2010:3).

Avusturya'daki Türklerin Demografik Yapısı

Yukarıda daha önce gitmiş olanların durumu özetlenmeye çalışılmıştır. Şu anda Avusturya'da bulunan Türklerin durumlarına ayrıca yer verilecektir. Aşağıdaki tablolardan mevcut durum görülebilecektir.

Tablo 1'de durumu bütün olarak görebilmek için Avusturya'daki Türk vatandaşlarının yanı sıra yabancıların ve Avusturya vatandaşlarının da cinsiyetlerine göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Vatandaşlarımızın Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Toplam	Erkek	Kadın
Türk Vatandaşı	114.011	59.196	54.815
Yabancı Ülke Vatandaşı	970.541	489.639	480.902
Avusturya Vatandaşı	7.472.477	3.628.396	3.844.081
GENEL	8.443.018	4.118.035	4.324.983

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde Avusturya’da bulunan yabancıların yaklaşık %12’sini Türk vatandaşlarının oluşturduğu ve vatandaşlarımız arasında erkek ve kadın dağılımında büyük farkların bulunmadığı görülmektedir.

Avusturya'nın 1995'te Avrupa Birliği'ne girmesinden sonra Almanya'dan Avusturya'ya hem işgücü hem de üniversite öğrencisi göçü başlamış oldu. Üyelikten sonra geçen zaman içerisinde Almanyalı göçmenler ülkedeki en büyük göçmen grubunu oluşturdu. Daha önce birinci sırada olan eski Yugoslavyalılar ikinci sırada ve sonrasında ise Türkler gelmektedir (Soytürk, 2012:2322).

Avusturya vatandaşlığına geçmiş olan Türklerin sayısı ise 110 bin civarında tahmin edilmektedir. Yani Avusturya’da sayıları 200 bini geçen bir Türk varlığından bahsetmek mümkündür.

Tablo 2’de vatandaşlarımızın altı farklı yaş grubundaki dağılımları incelenmiştir.

Tablo 2. Vatandaşlarımızın Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Genel
0-5	4.245	3.995	8.243
6-14	6.110	5.831	12.321
15-24	9.102	8.896	18.677
25-49	29.271	24.821	52.976
50-64	7.469	8.260	15.735

65 ve Üstü	2.999	3.012	5.505
Toplam	59.196	54.815	114.011

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde Avusturya'daki vatandaşlarımızın %46'sının 25-49 yaş grubunda bulunduğu ve böylelikle genç ve dinamik bir görünümün oluştuğu ve 65 yaş ve üstü gruba bakıldığında ise vatandaşlarımızın emeklilik dönemlerini Türkiye'de geçirmekten yana oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 3'te vatandaşlarımızın Avusturya'nın Federal Eyaletlerine göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Vatandaşlarımızın Federal Eyaletlere Göre Dağılımı

Burgenland	832
Kärnten	853
Aşağı Avusturya	15.525
Yukarı Avusturya	14.120
Salzburg	6.607
Steiermark	6.224
Tirol	11.933
Vorarlberg	13.661
Viyana	44.256
AVUSTURYA	114.011

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde vatandaşlarımızın büyük çoğunluğunun başkent Viyana ve çevresi, zamanında tekstil merkezi olan Vorarlberg eyaleti ve demir çelik sanayisinin merkezi olan Linz şehri civarı (Aşağı ve Yukarı Avusturya) olduğu görülmektedir.

Tablo 4'te 2003-2012 yılları arasında Avusturya uyruğuna geçen Türk vatandaşları incelenmiştir.

Tablo 4. Avusturya Uyuşuna Geçen Türk Vatandaşlarının Sayısı (2003-2012)

2003	13.665
2004	13.004
2005	9.545
2006	7.542
2007	2.076
2008	1.664
2009	1.242
2010	937
2011	1.178
2012	1.200

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde 2003 yılından 2012 yılına kadar düşerek devam eden sayılar karşımıza çıkmaktadır. Bunun bir nedeni Avusturya vatandaşlığının giderek cazibesini yitirmiş olması ve 3201 sayılı Kanun ile yurtdışı hizmet borçlanmasından faydalanabilmek için Türk vatandaşı olma şartının bulunmasıdır.

Tablo 5’te Avusturya tarafından Türkiye’de ikamet eden vatandaşlarımıza yapılan ödemelerin sayısı ve miktarına yer verilmiştir.

Tablo 5. Türkiye’de İkamet Eden Vatandaşlarımıza Yapılan Sosyal Güvenlik Ödemeleri

Aylık Türü	Sayı	Miktar/Avro
Yaşlılık Aylığı	8.977	40.752.427,31
Maluliyet Aylığı	752	8.053.405,72
Dul / Yetim Aylığı	5.885	17.392.939,32
Toplam	15.614	66.198.772,35

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde Avusturya sigorta kurumlarının ülkemizde ikamet eden 15.614 hak sahibi vatandaşımıza (8.977'si yaşlılık aylığı) yıllık toplam 66.198.722 (40.752.427'si yaşlılık aylığı) avro tutarında aylık havale gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Tablo 6'da Avusturya'da ikamet edip Emeklilik Sigortasından aylık alan vatandaş sayısı incelenmiştir.

Tablo 6. Avusturya'da İkamet Edip Emeklilik Sigortasından Aylık Alan Vatandaşlarımız

Aylık Türü	Sayı
Yaşlılık Aylığı	4.877
Maluliyet Aylığı	2.597
Dul Aylığı	1.732
Yetim Aylığı	381
Toplam	9.587

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde Avusturya'da ikamet eden toplam 9.587 vatandaşımızın sigorta aylığı aldığı ve bu aylıkların %50'sinin yaşlılık aylığı, %27'sinin maluliyet aylığı, %18'inin dul aylığı ve %4'ünün yetim aylığı olarak ödendiği anlaşılmaktadır.

3.1.2.2. Çalışma Hayatı

Göçün başladığı tarihlerde Avrupa'ya gelen göçmenler iş bulmakta zorluk çekmiyorlardı. Bunun başlıca sebebi Türkiye'deki irtibat büroları üzerinden yapılan elemelerden sonra göçmenlerin çalışılacak işyerlerine gönderilmeleridir. Diğer bir iş bulma alternatifi ise akraba ve eş-dost ilişkilerinin devreye girmesidir. İlk yıllarda İstanbul'daki irtibat bürosunda işgücü göçmen adayları en ince ayrıntısına kadar sağlık taramaları yapıldıktan sonra Avusturya'daki taleplerine teslim edilmek üzere bu

ülkeye doğru yola çıkıyorlardı. Bu yolla gidenler akraba, eş ve dostlarına da aracı olup onların Avusturya'ya göç etmelerine vesile oluyorlardı (Treibel, 2011:20).

İlk dönemlerinde böyle cazibeli olan işçi piyasası son yıllarda çok daha farklı duruma geldi. İşgücü göçü 1990'lı yıllardan itibaren artık imkânsız hale gelmişti. Hükümetlerin çıkarmış oldukları yasalar sayesinde Avusturya'ya göçüp orada iş arama imkânı artık yerini imkânsız olan bir duruma bırakmıştı. Avusturya'daki bu durum aslında diğer Avrupa Birliği ülkelerinde de farklı değil, gidip çalışmak isteyenlerin, buldukları ülkeden vize başvurusu ve çalışacakları işyerinin belgesiyle birlikte müracaat etmeleri gerekmektedir. İşgücü arayan şirket, bu talebini bir Avusturya vatandaşı ile karşılayamıyorsa ancak o zaman yabancı bir işgücüne müsaade edilmektedir. İşin teorik kısmındaki zorlukların pratikte de imkânsız hale geldiği gözler önüne serilmektedir (Soytürk, 2012:2323).

Göçün ilk yıllarında göçmen işçiler genellikle ağır çalışma koşullarının hüküm sürdüğü vasıfsız işlerde istihdam ediliyordu. Çalışma şartlarının çok ağır olmasıyla birlikte istihdam imkânı oldukça fazlaydı. Yılların ilerlemesi ile beraber dünyada boy gösteren ekonomik krizlerde şartların değişmesine yol açmıştır. Son yıllardaki rakamlara dikkatlice baktığımızda Avusturya'daki işgücü piyasasında göçmenlerin durumu yerlilere göre çok daha farklı haldedir. Bu farklılık kendisini göçmenlerin aleyhinde ifade etmektedir (Toksöz, 2006:5). Çalışabilir Türk Vatandaşlarının Avusturya işgücü piyasasındaki katılımı %46,5 gibi bir orana sahiptir. Bu rakam sadece her iki kişiden biri çalışıyor anlamını taşımaktadır. Avusturya'nın genel ortalamasına baktığımızda çalışma oranı %73,6'yı gösterirken, Türklere oranından çok daha yukarılarda olduğu görülmektedir.

Göçmenler arasında en düşük oran Türklere aittir. Bu durumun açıklamasını son yıllarda dünyadaki ekonomik krizlere de bağlayabiliriz, çünkü kriz durumunda her yerde olduğu gibi Avusturya'da da işten ilk çıkarılanlar ve etkilenenler göçmen işçiler olmaktadır. Biraz daha detaya girecek olursak, göçmen işçi gruplarındaki ayrımın eğitim seviyesinden ve kalifiyeksizlikten kaynaklandığını görebiliriz.

Avusturya’da bulunan vatandaşlarımızın yeterli niteliklere sahip olduklarında bile işe girerken ırkçılığa maruz kalmaları Şekil 1’de verilen karikatürle vurgulanmaktadır.

Şekil 1. İş Başvurusu

Kaynak: Erdoğan, 2012

Tablo 7’de Avusturya’da çalışan Türk vatandaşlarının cinsiyetlerine göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 7. Çalışan Vatandaşlarımız

	Genel	Türk Vatandaşları
Erkek	2.280.300	28.200
Kadın	1.962.100	11.200
Toplam	4.242.400	39.400

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde vatandaşlarımızın %35'inin çalıştığı anlaşılmaktadır. Dikkat çeken husus ise kadınların erkeklere göre işgücü piyasasına çok daha az oranla dahil olmalarıdır, erkeklerin %47'si kadınların ise sadece %20'si çalışmaktadır. Avusturya'nın genel ortalamasında toplam nüfusun %50'sinin, erkeklerin %55'inin ve kadınların ise %45'inin çalıştığı ortaya çıkmaktadır.

Vatandaşlarımız arasında en yoğun çalışan yaş grubu 30-54 yaş arasındadır. Vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu işçi olarak çalışmaktadır, daha sonra hizmetli olarak görev alanlar gelmektedir, kamu görevlisi olarak çalışanların sayısı ise oldukça azdır.

Tablo 8'de Avusturya'daki işsiz vatandaşlarımızın cinsiyetlerine göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 8. İşsiz Vatandaşlarımız

	Toplam	Kadın	Erkek
Türk	11.409	3.477	7.932
Yabancı	76.086	24.664	51.522
Genel	322.981	118.300	204.681

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde işsizlik konusunun da önem taşıyan bir diğer konu olduğu anlaşılmaktadır.

Avusturya'daki genel işsizlik oranı %8,4 iken, Türklerde bu oran %13,8'i bulmuştur. Bu oran Avusturyalıların iki katına tekabül etmektedir. Böylece işgücü piyasasındaki durumun tamamen Türklerin aleyhine işlediğine tanık olmaktayız. İşsizlik yardımı alan vatandaşlarımızın sayısı 10.834'tür.

Serbest çalışan vatandaşlarımızın %45'i ticari sektörde faaliyet göstermektedir. Zanaatkar olarak serbest meslek icra edenlerin oranı ise %29 olup, bu sektörü %26 ile hizmetler takip etmektedir. Türk girişimcilerin yabancı kökenli girişimciler içindeki

oranı %6'dır. Türklere ait işletmelerde yaklaşık 6.000 kişi istihdam imkânı bulmaktadır ve bunların %97'si Türklere aittir. Türklere ait şirketlerin toplam 300 Milyon avro tutarında bir ciroya sahip oldukları ve bu ciroların yaklaşık %30'unun Türkiye'den mal ithal eden firmalara ait olduğu tahmin edilmektedir (Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, 2012).

3.1.2.3. Eğitim Durumu

Birinci kuşak göçmenlerde Almanca bilgisi son derece yetersizdi ve bu durum halen muhafaza edilmektedir. Ülkeye geldiklerinde göçmenlerden sadece çalışmaları ve ekonomiye katkıda bulunmaları bekleniyordu. Dilbilgisi talep edilmemesiyle beraber kendilerinin de bu konuda yeterince çaba göstermediklerini Almanca üzerindeki hâkimiyet seviyesinden anlayabiliriz. Durumun böyle olmasına sebep olan diğer etkenler olarak eğitim seviyesinin düşük olması ve uzun çalışma saatleri gösterilebilir. Avusturya'da 2009 yılında yapılan bir araştırmaya göre Türk nüfusun %53'ü Almanca'yı anadili gibi, %29'u da anadiline yakın seviyede, %24'ü ise iyi seviyede konuşabildiklerini ifade etmişlerdir. Diğer göçmenlere oranla Türk göçmenler, Almanca dil bilgisi en zayıf olan gruptur. Burada dikkat edilmesi gereken bir konu ise kadınların bu araştırmada son derece olumsuz sonuçlar ile dikkat çekmeleridir. Bu araştırmaya göre sadece %5'i Almanca'yı anadili gibi hakimler, buna karşılık ise her iki kadından biri (%51), çok kötü veya hiç Almanca bilmemektedir. Avusturya'daki bu oran Avrupa'da Türkiye'den göç almış olan ülkeler arasında en kötü olanıdır (Potganski, 2010:11).

Türk göçmenlerin "uyum" sorunlarına dikkat çeken ve bazı politikalar uygulamaya çalışan Avusturya Hükümetleri son yıllarda sıklıkla Almanca dil bilgisi konusunu gündeme getirmektedirler. Türk göçmenlerinin eğitim ve meslek hayatında daha başarılı olmaları bakımından Almanca dil bilgisinin önemi açıktır. Bu konuda belirli alanlarda ciddi sorunlar olduğu da biliniyor. Ancak bazı politikacılar tarafından Türklerin anadillerini öğrenmelerini bile uyuma aykırı bir tutum olarak nitelendiği için; uyumla ilgili bütün suçlamaların "dil öğrenmeyen Türkler"e indirgenmesi gibi önemli bir yanlışın içine de girilebiliyor. Türklerin eğitim ve bununla çok bağlantılı olarak işsizlik

konusunda ciddi sorunları olduğu reddedilemez bir gerçektir. Ancak bu konulardaki tablonun da tam net olduğu söylenemez. Yapılan hesaplamalarda hangi Türklerin hesaba dahil edildiği konusu da tartışmalıdır. Avusturya vatandaşlığına geçenler çoğunlukla bu tür hesaplamalarda "Türkler" içinde sayılmadığından, eğitim, dil bilgisi ve işsizlik konularında rakamların daha da olumsuz görüldüğü de bir başka gerçektir (Erdoğan, 2012).

Tablo 9'da okula devam eden vatandaşlarımızın okul türlerine göre devam ettikleri okullara yer verilmektedir.

Tablo 9. Okula Devam Eden Vatandaşlarımızın Okullara Göre Dağılımları

Okul Türleri	Toplam Öğrenci	Türk Öğrenci	Türk Kız Öğrenci
Zorunlu Eğitim	328.121	5.695	2.781
Temel Eğitim	163.659	4.029	1.937
Özel Eğitim / Sonderschulen	13.748	653	282
Politeknik Okulu	18.022	543	204
Yeni Orta Okul	56.615	1.832	858
Lise	199.890	953	592
Meslek Okulu / Berufsschulen	134.282	1.556	503
Meslek Lisesi	56.398	812	461
Yüksek Meslek Lisesi	148.274	845	492
Avusturya Genel	1.119.009	16.918	8.110

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde Türk kız öğrencilerinin neredeyse bütün okul türlerinde erkeklere göre çok daha az temsil ediliyor olmaları göze çarpmaktadır. Bu da yukarıda çalışan vatandaşlarımızı ele alırken kadınların çalışma hayatına katılımlarının oldukça düşük olmasının sebebini açıklamaktadır.

Türk öğrenciler eğitim durumuna da olumsuzluklar ile ön olana çıkmaktadırlar. Zorunlu eğitimin üzerine çıkmayanların oranı %68,3 iken, buna karşılık yükseköğretim mezunlarının oranı sadece %3,6 ile son derece düşük olmuştur (Potganski, 2010:22).

Tablo 10’da üniversite, çıraklık ve meslek eğitimi gören vatandaş sayılarına yer verilmiştir.

Tablo 10. Üniversite, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Gören Vatandaşlarımız

Üniversite Eğitimi	3.190
Meslek Eğitimi	1.506
Çıraklık Eğitimi	125.228

Kaynak: Viyana Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu

Tablo incelendiğinde vatandaşlarımızın, kendilerine umut vaat eden bir gelecek ve iyi iş fırsatları sunabilecek üniversite ve meslek eğitimine yönelmektense çıraklık eğitimine ağırlık vererek vasat ve standartların dışına çıkamayacakları bir gelecek tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Avusturya’da bulunan vatandaşlarımız ve özellikle genç kuşak iki kültür arasında sıkışıp kalmış ve ne Türkiye’ye ne de Avusturya’ya karşı bir aidiyet duygusu geliştirememiştir. Durumun bu hale gelmesinden sadece öğrencilerimiz değil, bu öğrencilerimizin aileleri ve her alanda olduğu gibi eğitim sisteminde de Türklere karşı yaşanan önyargı sorumludur. Şekil 2’de verilen karikatür bu durumu acı bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Şekil 2. Okul

Kaynak: Erdoğan, 2012

3.1.2.4. Toplumsal Kabul

Almanca konuşan ülkelerde, Almanya, Avusturya ve İsviçre, çalışmaya gelen işçilere "misafir işçi", yani Gastarbeiter, deniliyordu. Bu tabir dönemin ve sonraki hükümetlerin beklentisini oldukça güzel ifade etmektedir. Anlaşma imzalandığında çağırılan işgücü belli bir dönem çalışıp tekrar ülkelerine dönecek diye tasarlanmıştı ama gelişmeler tasarlanan yönde ilerlemedi. Misafir işçi tabiri de o dönemlerde ortaya çıkmış ve hükümetin beklentilerinin güzel bir ispatı olmuştur. Gelecek olanlar kalıcı olup yerleşmeden tekrar ülkelerine döneceklerdi. Göçün ilk yıllarındaki hukuki düzenlemelerle de rotasyon prensibini desteklemek için çalışma müsaadelerini de sadece bir yıl ile sınırlı tutmuşlardı. Bu düzenlemelerle amaçlanan diğer bir sonuç ise, işgücünün işsizliğe düşmeden ülkeyi terk ederek sosyal devlete yük olmamasını sağlamaktı. Bu hesap yapılırken işverenler ve işyerleri düşünülmemişti. Bir sene çalıştırıp, işi öğrettikten sonra hiç bir işveren çalışanını işten çıkarmak istemiyordu, bu

da oldukça anlaşılır bir durumdu. Dönemin siyasetçilerinin aklına gelmeyen diğer bir konu ise gelenlerin makine değil "insan" olduğuydu. Bu insanların da, ülkenin yerlileri gibi insani ihtiyaçlarının olabileceğiydi. Bu ihtiyacın başında ailelerini yanlarına almak, bekârlar için de aile sahibi olmak gibi arzular yatmaktaydı.

Göçmenler para kazanıp tekrar ülkelerine dönebilmelerinin kendi istedikleri zamanda gerçekleşemeyeceğini ailelerini yanlarına almalarına rağmen ancak yıllar sonra net bir şekilde anlamaya başladılar. Artık amaçladıkları miktar kadar parayı biriktirmek için çok daha uzun zamana ihtiyaçları vardı. Avusturya'daki gelir seviyesinin yüksek oluşu bu ülkeye göçmeleri için bir sebepti ve bundan dolayı kolayca para biriktireceklerini düşünmüşlerdi. Gelir seviyesi yüksek olan ülkede giderlerin de yüksek olacağını düşünememişlerdi. Durum böyle olunca, kendileri zamanında bu durumu fark etmemiş olsalar bile, misafir işçilikten göçmenliğe doğru bir geçiş süresine girdiklerinin henüz farkında değillerdi.

Artan göçmen nüfusunu önleyebilmek için 1990'lı yıllardan itibaren yerli makamlar kanunları göçmenlerin aleyhine doğru düzenlenmeye başladılar. Mevcut göçmeler için bu tarihlere kadar yerleşmeleri veya uyum sağlamaları için bir düzenleme yokken, bu yıllardan sonra çeşitli önlemler alınmaya başlandı. Amaç göçmenlerin uyum sağlaması ve topluma dahil olmalarıydı. Göçmenlerin artık ülkelerine dönmeyeceklerini yeni yeni fark etmeye başlamışlardı ve onlara misafir işçi gözü ile bakılmamaya başlanmıştı. Uyum sağlamaları için çeşitli kanuni düzenlemelere gidildi ama bunu yaparken uyum sadece göçmenlerden beklendi, yerleşik toplumun da bu uyum sürecinde bir katkısı olması gerektiğini ne siyasetçiler ne de akademisyenler akıllarına getiremediler.

Bu yıllarda aşırı sağ partiler artan göçmen sayısını bir tehdit olarak seçim dönemlerinde sloganları ile seçmene sunup oy oranlarını yükseltmeye ve yabancı düşmanlığını körükleyip bir kısır döngü oluşturmaya başladılar. Bu düşmanlığın kendini günümüzde de artan bir şekilde göstermesinin nedenini o zamanlarda yapılan yanlışlar ve eksiklikler olarak belirtebiliriz. Kanunlarda düzenlemelere gidilmiş olsa bile, bu düzenlemeler hiç bir zaman göçmenlerin lehinde olmamış, her düzenleme yeni bir bürokratik engel, yeni bir eziyet anlamına gelmiştir.

Artık misafir işçiler göçmen olmuşlardı. 1990'lı yıllarda meydana gelen bu gelişmeler 2000'li yıllarda aynı şekilde devam ediyordu. Dışarıdan gelecekler için kanunlar sayesinde kapılar iyice kapanmıştı. İçerdekiler için de iktidara gelen hükümetler yeni kanunlar ve düzenlemeler çıkartıp uygulamaya başlıyorlardı. Bu yıllarda mevcut göçmenlere ise iyice yerleşip topluma uyum sağlamaları adına yeni düzenlemeler uygulamaya konuluyordu. Bu uygulamalardan en önemlilerinden birisi olarak göçmenlerin özellikle dil sorunu üzerinde durulup ve bu sorunu ortadan kaldırmak adına mecburi Almanca kurslarına katılım ve başarı şartı getirildi. Buradaki amaç oturma vizesi almak isteyenlerden dilbilgilerini geliştirmektir. Yıllar önce bu ülkeye göçen ve ülkenin ekonomik olarak kalkınmasında önemli katkıda bulunan göçmenlerde herhangi bir dilbilgisi aranmazken, son yıllarda bu tutumdan vazgeçilmiştir. Ülkeye yeni gelenlerin ve bu ülkede kalmak isteyenlerin artık Almanca öğrenmesi gerekiyordu.

Misafir olarak gelmiş olan işçiler göçmenlik evresini de geçtikten sonra artık "göçmen asıllı" Avusturya vatandaşı olmaya başlamışlardı. Ne kadar da ülkenin vatandaşı olmuş olsalar bile yine de iş bulmak ve kariyer yapmak isteyenler için halen camdan geçilemeyen bir tavan bulunmaktadır (Soytürk, 2012:2325).

Geçen bunca yıldan sonra Avrupa'daki Türk göçmenler de buldukları ülkelerde yeni kimliklerini oluşturdular. Bir tarafta sürekli hasretini çektikleri Türkiye, diğer tarafta ise göçmüş veya doğmuş oldukları ülke. Göçmenler bağlılıklarını yıllar içerisinde her iki ülkeye de göstermeyi öğrendiler. İki ülkeye de olan bağları yüzünden zamanla iki ülkenin de kimliklerini taşımayı öğrendiler. Hangi ülkeye daha bağımlı oldukları konusunda ise Avusturya'daki Türklerin %70'i kendilerini Avusturya'dan çok Türkiye'ye daha bağımlı hissettiklerini ifade etmektedirler (Potganski, 2010:3).

3.2. TÜRKİYE CUMHURİYETİ – AVUSTURYA CUMHURİYETİ SOSYAL GÜVENLİK SÖZLEŞMESİ

Bu başlık altında Türkiye ve Avusturya arasında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin tarihsel gelişimi, kişisel ve maddi kapsamı, uygulanan hukuku ve sigorta kollarına ilişkin özel hükümleri hakkında bilgi verilecektir.

3.2.1. Sözleşmenin Tarihsel Gelişimi

Bu başlıkta 1966 yılında başlayıp günümüze kadar gelişerek devam eden Türkiye – Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'nin tarihsel gelişimi incelenecektir.

Tablo 11'de Türkiye ile Avusturya arasında imzalanmış olan üç ana ve iki ek Sosyal Güvenlik Sözleşmelerinin kronolojisine yer verilmiştir.

Tablo 11. Türkiye – Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri Kronolojisi

Sözleşmenin Adı	İmza Tarihi	Yürürlük Tarihi	Fesih Tarihi
1.Sözleşme	12.10.1966	01.10.1969	01.04.1985
1.Ek Sözleşme	06.08.1974	01.12.1976	01.04.1985
2.Ek Sözleşme	30.11.1979	01.07.1980	01.04.1985
2.Sözleşme	02.12.1982	01.04.1985	01.12.2000
3.Sözleşme	28.10.1999	01.12.2000	Yürürlükte

Kaynak: SGK, 2013:65

İmzalanan ilk sözleşme, zaman içinde değişen şartlara uyum sağlamak adına yapılmış ve iki değişiklikten sonra ikinci sözleşmenin yürürlüğe girmesiyle iptal edilmiştir. Bu iptal iki ülkenin karşılıklı mutabakatıyla gerçekleştiğinden herhangi bir sorunla karşılaşılmamıştır.

2'inci Sözleşmenin uygulama süresi içinde 1996 yılında, Avusturya tarafı iç mevzuatındaki değişiklikleri gerekçe göstererek sigortalıların Türkiye'de ikamet eden çocuklarına aile yardımı ödememeyi teklif etmiştir. Türk tarafı bu öneriyi kabul etmeyince Avusturya 01.10.1996 tarihinden itibaren söz konusu 2'inci Sözleşmeyi tek tarafı olarak feshetmiştir.

Yapılan görüşmeler sonucunda Türk tarafı aile yardımları ile ilgili haklar saklı kalmak kaydıyla 3'üncü Sözleşmeyi imzalamıştır. 1999 yılında imzalanan bu sözleşmenin 01.10.1996 tarihinden itibaren geçerli sayılacağı karara bağlanmıştır.

Aile yardımları ile ilgili anlaşmazlığın hakem heyetine taşınması kararına varılmıştır. Ancak Avusturya tarafı hakem heyetinin kendi ülke mevzuatını kullanarak karar vermesini istemiştir. Türk tarafı bu hususu reddedince, Avusturya hakem atamaktan kaçınmıştır. Bu nedenle aradan geçen 14 yıla rağmen hakem heyeti toplanamamıştır. 2005 yılı sonu rakamlarıyla Avusturya'nın 1996 yılından bu yana ödemediği çocuk paralarının toplamının 87,5 milyon avro olduğu tahmin edilmektedir.

3'üncü Sözleşmenin imzalanmasından sonra Türkiye ile Avusturya irtibat büroları arasında Götürü Masrafı Anlaşmasına Ek Anlaşma ve uygulamada karşılaşılan sorunların görüşüldüğü toplantı Aralık 2004 tarihinde Viyana'da yapılmıştır. Toplantıda Ek Anlaşma parafe edilmiştir. Ayrıca 2008 yılında irtibat büroları arasında yapılan değişiklikle görüşmelerinde de uygulamada karşılaşılan sorunlar görüşülmüştür.

3.2.2. Kişisel Kapsam

Anlaşma, bir veya her iki aktif taraf mevzuatına tabi olmuş kişiler ve bu kişiler dolayısıyla hak sahibi olanları kapsamaktadır.

Bu anlaşma ile akit tarafların vatandaşlarına diğer akit taraf ülkesinde bulunma veya çalışma halinde diğer akit taraf vatandaşlarıyla eşit muamele hakkı getirilmiştir. Ayrıca bu eşit muamele hakkından akit taraflardan birinin ülkesinde ikamet eden mülteciler ve vatansızlar da yararlanır (İkamet ettikleri ülkenin vatandaşı gibi muamele görürler.).

3.2.3. Maddi Kapsam

Anlaşma hükümleri aşağıda belirtilen sigorta kolları ile ilgili mevzuat hakkında uygulanır.

Avusturya için;

- Hastalık Sigortası,
- Kaza Sigortası,
- Noterlere ilişkin özel sigorta mevzuatı hali hariç, emeklilik sigortası.

Türkiye için (Türkiye Cumhuriyeti ile Avusturya Cumhuriyeti arasındaki Sosyal Güvenlik Sözleşmesi 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce imzalanmıştır.);

- Hastalık ve Analık Sigortası (Sadece Hizmet Akdine Bağlı Olarak Çalışanlar),
- İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortası,
- Malullük, Yaşlılık ve Ölüm Sigortası.

3.2.4. Uygulanacak Hukuk

Aksine bir hüküm yok ise, kazanç getiren bir işte çalışanlar hakkında, işin yapıldığı ülke mevzuatı uygulanır. Bu durum, çalışan kişinin ikamet yerinin veya işverenin merkezinin diğer akit taraf ülkesinde bulunması halinde de geçerlidir.

Memurlar ve bunlara eşit durumda bulunan personel için, idari mercilerinde çalıştıkları akit taraf mevzuatı uygulanır.

i. Diplomat ve muvazzaf Konsoloslar ile Diplomat ve muvazzaf Konsoloslar tarafından yönetilen temsilciliklerin idari ve teknik personeli ve bu temsilciliklerin resmi hizmet personeli ve Konsoloslar tarafından yönetilen temsilciliklerin Diplomatları, muvazzaf Konsolosları ve üyelerinin münhasıran ev hizmetlerinde çalıştırılan hizmetlileri hakkında, diplomatik ilişkiler hakkındaki Viyana Anlaşması ile Konsolosluk ilişkileri hakkındaki Viyana Anlaşması hükümleri uygulanır. Türkiye'den giden diplomatlar ve konsolosluk çalışanları Türk sigorta mevzuatına tabidir. Ayrıca Akit Taraf ülkelerinden birinin diplomatik misyonlarında veya konsolosluklarında ya da diplomatların özel hizmetlerinde çalışmak üzere bu misyonların bağlı olduğu Akit Tarafça görevlendirilenler, gönderen Tarafın mevzuatına tabi olurlar. Eğer adı geçen çalışanlar mahallinden istihdam edilmiş ise, bulunulan tarafın mevzuatına tabidirler. Ayrıca bu misyonlarda veya diplomatların özel işlerinde çalışanlar kendi istekleriyle (bulunulan devletin de izniyle) bulunulan devletin sosyal güvenlik mevzuatına tabi olabilirler.

ii. Bir akit taraf ülkesinde ikamet eden işçiler kendilerini, ilk akit taraf ülkesinde devamlı olarak çalıştıran bir işveren tarafından diğer akit taraf ülkesine gönderdikleri takdirde, bunlar hakkında, diğer akit taraf ülkesinde çalıştıkları 24 takvim ayının sona

ermesine kadar, sanki bunlar hala gönderen akit taraf ülkesinde çalışıyorlarmış gibi, bu akit taraf mevzuatına tabi tutulurlar.

iii. Merkezi akit taraflardan birinin ülkesinde bulunan bir hava nakliyat firmasının işçileri, bu firmanın bulunduğu ülkeden diğer akit taraf ülkesine gönderildikleri takdirde, bu işçiler hakkında, sanki gönderen taraf ülkesinde çalışıyorlarmış gibi, bu akit taraf mevzuatı uygulanır.

iv. Bir geminin mürettebatı ile bu gemide sadece geçici olarak çalışmayan diğer şahıslar hakkında, bu geminin bayrağını taşıdığı akit taraf mevzuatı uygulanır.

v. Çalışılan işin niteliklerine göre ve işçi ve işverenin birlikte müracaatı halinde her iki akit taraf yetkili makamı aralarında anlaşarak yukarıdaki maddelerin uygulanmasını sağlayabilirler.

3.2.5. Sigorta Kollarına İlişkin Özel Hükümler

Bu bölüm "Hastalık, Analık ve Cenaze Yardımı Sigortaları", "Yaşlılık, Malullük ve Ölüm Aylıkları", "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları", "Masrafların Tazmini" ve "Sağlık Yardımlarında Mahsuplaşma" olmak üzere beş başlık altında incelenecektir.

3.2.5.1. Hastalık, Analık ve Cenaze Yardımı Sigortaları

Bu başlıkta sigorta sürelerinin birleştirilmesi, sağlık, nakdi ve cenaze yardımları hakkında bilgi verilecektir.

Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi

Bir kimse her iki taraf ülkesinde sigortalı olarak çalışmış olması halinde, bu sigortalılık süreleri, bir yardım hakkının kazanılması, idamesi ve ihyası bakımından, aynı zamana rastlamamak şartıyla birleştirilir.

Sağlık Yardımları

Türkiye Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'nin 11'inci maddesinde sağlık yardımları konu edilmiştir.

Bu çerçevede Akit taraflardan birinin mevzuatına göre sağlık yardımı almaya hak kazananlardan;

- Diğer akit taraf ülkesinde ikamet edenler,
- Diğer akit taraf ülkesinde geçici ikameti sırasında acil sağlık yardımına ihtiyaç duyanlar,
- Yetkili sosyal sigorta merciinden izin alarak tedavi edilmek üzere diğer akit taraf ülkesine gidenler, o anda buldukları ülkenin sosyal sigorta merciinde sigortalı imiş gibi sağlık yardımlarını talep etme hakkına sahiptir.

Masrafların götürü olarak tazmin edilmesi akit ülkeler tarafından önceden kararlaştırılmamış ise yukarıdaki hallerde (acil haller dışında) yüksek maliyetli yardımcı maddelerin ve protezlerin (İdari anlaşma 5'inci madde, 4'üncü fıkrada sayılan tedaviler) tedariki ilgili sosyal sigorta merciinden önceden izin alınmasıyla gerçekleştirilir.

Ayrıca Avusturya'da serbest çalışan doktorlar ve diş hekimleri aşağıda belirtilen kişilere yönelik sağlık hizmeti sunarlarsa bu hizmetlerin bedeli de Avusturya tarafından karşılanır.

- Avusturya'da geçici ikamet ederek çalışanlar ve bu kişilerin yanlarındaki aile bireyleri,
- Avusturya'da ikamet eden aile bireylerinin ziyaret eden kişiler,
- Başka nedenlerle Avusturya'da bulunup da Avusturya bölge hastalık fonları namına ayakta tedavi görenler.

Nakdi Yardımlar

Yardımlar yetkili sosyal sigorta mercii tarafından, bu mercii uyguladığı mevzuata göre yapılır. Yapılacak yardım miktarı ailedeki fert sayısına bağlı olarak yapılıyorsa yetkili sosyal sigorta mercii, yasal olarak diğer akit taraf ülkesinde ikamet eden aile fertlerini de dikkate alır.

Cenaze Yardımları

Akit taraflardan birinin mevzuatına göre sigortalı olan veya aylık almaya hak kazanmış bulunan bir kimsenin veya aile ferdinin diğer akit taraf ülkesinde ölümü halinde, ölüm ilk akit taraf ülkesinde vuku bulmuş sayılır. Cenaze yardımı, yardıma hak kazanmış olan kimsenin diğer akit taraf ülkesinde ikamet etmekte olması halinde de yetkili sosyal sigorta mercii tarafından ödenir.

3.2.5.2. Yaşlılık, Malullük ve Ölüm Aylıkları

Bu başlıkta sigortalılık sürelerinin birleştirilmesi, sağlık yardımları, yardım hakkının tespiti ve yardımların hesaplanması hakkında bilgi verilecektir.

Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi

Yardım veya aylık hakkının kazanılmasının sigortalılık sürelerine bağlı olduğu durumlarda ilgili sosyal sigorta mercii gerektiğinde diğer akit taraf mevzuatına göre geçen sigortalılık sürelerini, aynı zamanda rastlamamak şartıyla kendi mevzuatına göre geçmiş sigortalılık süreleri gibi dikkate alır.

Erken emeklilik fırsatı sağlayan işlerde geçmiş sigortalılık süreleri (yer altı maden işçileri ve diğer ağır işler gibi) diğer akit taraf ülkesinde aynı işte çalışılmış gibi dikkate alınarak o ülkenin mevzuatına göre sigortalılık süreleri sayılır.

Bir yıldan az sigortalılık süreleri için, kendi başına bu süre bir hakkın kazanılmasına yetmiyorsa, herhangi bir hak talebinde bulunamaz. Bu süre diğer akit taraf sigorta mercii tarafından istendiği takdirde kendi mevzuatına göre geçmiş gibi dikkate alınabilir.

Sağlık Yardımları

Emekli aylığı alanlar ikamet ettikleri ülkenin sigorta mevzuatına göre hastalık yardımından faydalanırlar.

Yardım Hakkının Tespiti ve Yardımların Hesaplanması

Her iki akit taraf mevzuatına göre sigortalı olarak çalışmış olan bir kişinin veya geride kalan hak sahiplerinin yardım talebinde bulunmaları halinde, öncelikle akit taraf ülkesinde geçen sigortalılık süresi dikkate alınır. Eğer bu süre yardımın elde edilmesi için yeterli ise sadece Avusturya tarafında geçen süreler dikkate alınarak yardım veya ödeme yapılır. Sigortalılık süresi yeterli değilse, diğer akit taraf ülkesinde geçen sigortalılık süreleri de dikkate alınarak sigortalılık süreleri birleştirilir ve kişi veya hak sahipleri yardım hakkını kazanıyor ise ödemeler yapılır.

Bazı durumlarda yardım veya ödemelerin yapılması sigortalılık süresine bağlı değildir. Bu durumlarda Avusturya mevzuatına göre gerekli olan sigortalılık süresinin tamamı doldurulmuş gibi ödeme ve yardımlar yapılır. Ancak bu durum asgari gelirin teminat altına alınmasında dolayısı ile gelire bağlı yapılan yardımlarda veya kısmi yardımlarda geçerli değildir.

Maluliyet veya geride kalan hak sahiplerine yapılacak yardımlar hesap edilirken, yardım hakkını doğuran sigorta olayının vukuundan sonra geçen sürenin hesabında, Avusturya mevzuatına göre yardımın yapılabilmesi için dikkate alınacak sigortalılık süreleri olarak, ilgili kişinin 16 yaşını doldurmasından, talep hakkını doğuran sigorta olayının vukuuna kadar tam ay olarak hesaplanan sürelerin 2/3'ü oranındaki kısmı ve her durumda azami tamamı dikkate alınır.

3.2.5.3. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

Bir iş kazası veya meslek hastalığından dolayı taraflardan birinin mevzuatına göre sağlık yardımı almaya hak kazanmış kişinin, diğer akit taraf ülkesinde geçici veya daimi ikameti durumunda; ikamet ettiği ülkenin mevzuatına göre sağlık yardım hakkı varmış gibi yardımlardan yararlanır.

Bir meslek hastalığı nedeniyle her iki akit taraf mevzuatına göre bir tazminat ödenecek ise kişinin bu hastalığa neden olacak işi, son yaptığı ülkenin mevzuatına göre tazminat ödenir.

Eğer hasta her iki ülkede aynı hastalığın, aynı risklerini doğuran bir işte istihdam edildikten sonra meslek hastalığı ortaya çıkmış ise, bu işin en son yapıldığı ülkedeki sigorta sistemi yardımı ödemekle mükelleftir.

İş esnasında meydana gelen yeni bir kaza için tazminat, yeni kazanın sebebiyet verdiği çalışma kapasitesindeki azalmaya ve bedeni ya da akli meleke kaybına göre ve yeni kazanın vuku bulunduğu ülkedeki mevzuat uyarınca tespit edilmektedir.

Eğer böyle bir meslek hastalığı bir ülkenin sigorta sisteminden yardım yapılmasına hak kazandırmakta ve hastalığın ilerlemesi ikinci ülkede böyle bir hastalığın risklerine neden olacak bir istihdama bağlı değilse, yardım yapan ülkenin sigorta sistemi, hastalığın öteki ülkede ilerlemesi halini de kapsamına almaktadır.

3.2.5.4. Masrafların Tazmini

Yetkili sosyal sigorta mercii idari masraflar dışındaki masrafları ilgilinin daimi veya geçici ikamet yerindeki sosyal sigorta merciiine tazmin eder. Yetkili makamlar idari işlerin basitleşmesi amacıyla bütün vakalar veya belirli vaka gruplarında münferit hesaplaşmalar yerine masrafların götürü usulüyle ödenmesini kararlaştırabilirler.

3.2.5.5. Sağlık Yardımlarında Mahsuplaşma

İdari anlaşmanın 15'inci maddesine göre sağlık yardımlarında masrafların tazmini gerçek bedel üzerinden üç ayda bir yapılır. Bu madde geçici ikamet durumunda olanlar için uygulanır.

Daimi ikametlerde aylık ortalama usulü uygulanır. Buna göre Türkiye'de yapılan tüm sağlık giderleri tüm sağlık yardımı alanların sayısına bölünür. Çıkan sonuç kişi başına düşen sağlık gideridir. Bu sayı aile katsayılarıyla çarpılarak ödenecek sağlık yardımı miktarı bulunur. Aile katsayısı çalışanlar için 4,66 ve emekliler için 1,86'dır.

Ayrıca Avusturya tarafı anlaşmaya göre bir Türk çalışanın Türkiye'deki yakınlarının hak sahibi olmadığına kendi mevzuatına göre karar verir (SGK, 2013:65-70).

3.3. AVUSTURYA SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

Avusturya'nın ilk sosyal güvenlik mevzuatı 1906 yılında hazırlanıp 1909 yılında yürürlüğe girmiştir. Günümüzde kullanılan mevzuat işçiler için 1956 (2006 değişikliğiyle birlikte), kendi nam ve hesabına çalışanlar için 1979 (2005 değişikliğiyle birlikte), çiftçiler için 1978 (2006 değişikliğiyle birlikte) ve uzman çalışanlar için 1978 (2005 değişikliğiyle birlikte) yıllarında yürürlüğe girmiş olan kanunlardır. Söz konusu kanunların tümü 2005 yılında yürürlüğe giren uyum kanunu ile değişikliklere uğramasına rağmen halen uygulanmaktadır.

Yukarıda görüldüğü üzere Avusturya farklı iş türleri için farklı kanunlar çıkarmıştır. Avusturya'da 25 adet sigorta kurumu bulunmaktadır. Bunlardan 17'si sağlık, kalan 8'i ise diğer sigortalarla ilişkilidir. Bu kurumlardan bazıları iki ya da daha fazla türde sigorta sunmaktadır. Bu kuruluşlar sadece bölgesel değil iş kollarına göre de farklılık gösterirler. Bu kurumlar Avusturya Sosyal Sigorta Kurumları Federasyonu adı altında faaliyet göstermektedirler.

Avusturya 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, emeklilik koşulları ve emeklilik aylıklarında standardizasyona gitmek amacıyla, emeklilik hakkında genel kanun (Allgemeine Pensionsgesetz) çıkarmıştır. Bu kanunla;

- Yaşlılık aylığı hesapları,
- Yaşlılık aylığına hak kazanılması ve süreler,
- Hastalık durumunda prim ödeme süreleri ve
- Ölüm durumunda dul ve yetimlere verilecek aylıklar ve yardımlar düzenlenmektedir.

Bu kanun 1 Ocak 2005 tarihi itibarıyla 50 yaşına girmemiş kişiler için geçerlidir. 50 yaşına girmiş kişiler ise istekleri doğrultusunda bu kanunun bazı avantajlarından yararlanabilirler. (Uzun süre çalışma ve aşırı fiziksel emek gerektiren işlerde çalışanların erken emeklilik koşullarından yararlanması.)

Ayrıca 50 yaşına girmemiş kişilerden;

- 1 Ocak 2005 tarihinden sonra sigortalı olanlar tamamıyla bu kanuna tabidirler.
- Bu tarihten önce en az 1 ay sigorta kaydı bulunanlar için her iki kanunun da geçerli olduğu karma bir sistem uygulanır (SGK, 2013:61-62).

3.3.1. Avusturya Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı

Çıraklar ve aylık 366,33 avrodan fazla kazanan hizmet akdine bağlı olarak çalışanlar ve bunlara ek olarak kamu çalışanları, çiftçiler ve bağımsız çalışanlar sosyal güvenlik kapsamındadır.

Avusturya'da geliri 366,33 avrodan fazla olanlar zorunlu sigortaya tabidirler. Bunun altında kazancı olanlar ise isteğe bağlı sigorta yaptırabilirler. Devlet, çalışan ve işverenlerden alınan primlerle finanse edilir. Prime tabi maksimum aylık kazanç işçiler ve işverenler için 4.110 avro, bağımsız çalışanlar ve çiftçiler ve uzmanlıklar için 4.795 avrodur. İşçi payı %10,25, işveren payı %12,55'tir. Çiftçiler için bu pay %15, kendi nam ve hesabına çalışanlar ve uzmanlıklar (doktor, avukat vb. meslekler) içinse bu pay %16,25 ile %20 arasında değişir (SGK, 2013:62).

3.3.2. Avusturya Sosyal Güvenlik Sisteminde Sunulan Yardımlar

Bu başlıkta yaşlılık sigortası, maluliyet sigortası, dul ve yetim aylıkları, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, hastalık ve analık sigortası, aile yardımları, sağlık sigortası, işsizlik sigortası ve uzun süreli bakım yardımı hakkında açıklamalara yer verilecektir.

Yaşlılık Sigortası

Yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları aşağıdaki gibidir:

- Yaşlılık aylığı için gerekli yaş erkeklerde 65, kadınlarda ise 60'tır.

Ayrıca bu aylık için;

- 180 prim ödeme ayının bulunması veya
- Son 30 yılda 180 ay sigortalılık ayının bulunması ya da
- 300 sigortalılık ayının bulunması

gerekmektedir.

Erken yaşlılık aylığı yaşı erkeklerde 62 ve kadınlarda 57,5'tir. Bu aylık için 420 ile 450 ay arasında sigortalılık ayının bulunması ve kazancının 366,33 avronun üstünde olması gerekmektedir. Bu sınır, her 3 ayda 1 ay arttırılmak suretiyle 2017 yılında erkekler için 65, kadınlar için 60 olacak şekilde ayarlanacaktır.

Aşırı fiziksel emek gerektiren işlerde çalışanlar için erken yaşlılık aylığının yaş sınırı 60'tır. 540 sigortalılık ayının bulunması gerekmektedir. Son 240 ay içerisinde 120 ayın aşırı fiziksel emek gerektiren işlerde geçmiş olması şartı bulunmaktadır (Aşırı fiziksel emek gerektiren bu işlerde geçen her 4 ay için yaşlılık aylığı yaşı 1 ay düşürülür.). Ayrıca gelirin 366,33 avrodan fazla olması gerekmektedir. (Kadınlar için bu tür aylıklar 2024'ten sonra yürürlüğe girecektir.)

Uzun süreli çalışanlar için erken yaşlılık aylığında; 31 Aralık 1950'den önce doğan erkekler için yaş sınırı 60'tır ve en az 45 prim ödeme yılı aranmaktadır. 31 Aralık 1955'ten önce doğan kadınlar için ise yaş sınırı 55'tir ve en az 40 prim ödeme yılı aranmaktadır.

Bir diğer erkeñ yaşlılık aylığı fırsatı ise erkekler için 62 yaşına gelmiş ve 450 sigortalılık ayı bulunup aylık kazancı 366,33 avrodan fazla olanlar için getirilen yeni erken emeklilik türüdür.

Maluliyet Sigortası

Kazanma gücünün %50 oranında kaybı halinde ödenmektedir. Son 10 yılda 60 prim ödeme ayı olması (bu süreye 50 yaşından sonraki her ay için 1 ay daha eklenir) veya 300 ay sigortalılık ayı bulunması ya da toplamda 180 prim ödeme ayının olması gerekmektedir (57 yaş ve üzeri için bu şartlar hafifletilmiştir).

Dul ve Yetim Aylıkları

Geride kalan 60 yaş üstü dul kadın veya 65 yaş üstü dul erkek, taban aylığının %40'ını almaktadır. Diğer dul erkek ve kadınlar (eski eşler), taban aylığın %20'sini almaktadırlar. Taban aylık, ölümden önceki son yılın %20'sine kadar olan kısmı almaktadırlar. Geride kalan çocuk, hem anadan hem babadan yetimse taban aylığın %40'ını almaktadır. Geride kalanların tamamının aldığı aylıkların toplamı, taban aylığın %80'ini geçememektedir. Bu ödemeler, diğer emeklilik ödemeleri gibi yılda 14 defa yapılmaktadır.

İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası

Hastalık kasalarının kanunlarına ve meslek türüne göre değişmekle birlikte, kısa vadeli iş görmezlik ödeneği, hastalık yardımları gibi olmaktadır. 10 haftaya kadar işveren, gelirin %100'ünü ödemeye devam etmektedir. Bu süre tamamlandıktan sonra hastalık kasası, kişinin gelirin %50'sini ve kişinin bakmakla yükümlü olduğu kişiler için kişi başına ilave bir miktar ödemektedir. Bu ödemeler toplamda kişi gelirin %75'ini geçememektedir.

Kişi, iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda, kalıcı olarak, işinde kazanma gücünü tamamen kaybederse taban aylığının (malul kalmadan önceki yıl ortalama gelirin) %66,6'sını almaktadır. Malullük derecesi azaldıkça bu yüzde de düşmektedir.

Hastalık ve Analık Sigortası

İşveren tarafından hastalık ve analık yardımları, kişiye, 6 ila 12 hafta boyunca gelirin %100'ü olarak ödenmektedir. 12 haftadan sonraki 4 hafta için kişinin gelirin %50'si olarak ödenmektedir. Bu dört haftalık süre zarfında ve daha sonra 26 ila 52 hafta boyunca hastalık kasası, kişinin gelirin %50'sini ve bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısına bağlı olarak ilave bir miktarı ödemektedir (kişinin bağlı bulunduğu hastalık kasasına göre süreler değişebilmektedir). Hastalık kasasının ödeyeceği toplam miktar, kişinin gelirin %75'ini geçmemektedir.

Analık yardımı, gelirin %100'ü olarak; gebelik öncesi 8 ay, gebelik sonrası 8 ay (çoğul gebelik 12 ay) olarak ödenmektedir.

Aile Yardımları

Aile yardımları, 18 yaşından küçük her çocuğa, çocuğun eğitim görmesi halinde 26 yaşına kadar yapılmaktadır. Ayrıca, kişi özürlyse yaş sınırı aranmadan yardım yapılmaktadır. Aile yardımları çocuk sayısına ve çocukların yaşlarına göre değişmektedir.

Çocuk bakım yardımları, yıllık geliri 14.600 avrodan az olan ailelere verilmektedir. Çocuk bakım yardımları, çocukların sayısına ve yaşlarına göre değişmektedir. Örneğin, çocuk 30 aylık olana kadar günlük 14,53 avro verilmektedir.

Sağlık Sigortası

Sağlık yardımları, hastalık kasaları ile yapılan sözleşmeler üzerinden sağlanmaktadır. Kasaların sağlık hizmetleri sunumlarında küçük farklılıklar olabilmekte; fakat genelde

benzemektedir. Hastalar reçete başına 5 avro katılım payı ödemektedirler. Hastalar ayrıca, diş tedavilerinin bir kısmını ve diş protezlerinin %20'sine kadar olan bölümünü de ödemektedirler.

İşsizlik Sigortası

İşsizlik sigortası, kamu çalışanları ile kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar haricindeki çalışanlardan aylık geliri 366,33 avrodan fazla olanlar için geçerlidir. Katkı payları, %3'ü çalışandan (en fazla 4.110 avro üzerinden) ve %3'ü işverenden olmak üzere alınmaktadır. Devlet olası açıkları kapatmakla yükümlüdür. Sigortalı son 12 ay içerisinde 28 hafta prim yatırmış olmalıdır. 25 yaş altında olup ilk defa işsizlik yardımından yararlanacak olanlar, son 12 ay içerisinde 26 hafta prim yatırmış olmalıdır. Ayrıca sigortalı, işten, geçerli sebepler olmadan kendi rızasıyla ayrılmış olmama, çalışma ofisine kayıtlı olma, uygun bir iş teklifini reddetmemiş olma ve çalışabilecek durumda olma şartlarını sağlamalıdır. İşsizlik yardımı, net kazancın %55'i şeklinde ve 20 hafta boyunca ödenmektedir. Daha uzun süre prim ödeme günü olan sigortalılarda, yaşa da bağlı olarak 52 haftaya kadar uzatma yapılabilmektedir.

Uzun Süreli Bakım Yardımı

Kişisel bakıma ihtiyacı olan yaşlılara verilmektedir. Miktarı, ihtiyaç duyulan bakım düzeyine göre 154,20 avro ile 1.655,80 avro arasında değişmektedir. Kişi yurtdışında ise herhangi bir anlaşmaya gerek olmadan iki aya kadar yurtdışında da ödeme yapılmaktadır (SGK, 2012:53-56).

3.3.3. Avusturya Sosyal Güvenlik Reformları

Bu başlıkta Avusturya Sosyal Güvenlik Sistemi'nin 1995 yılından günümüze geçirdiği reformlar hakkında bilgi verilmiştir.

Dul ve Yetim Aylıklarının Değiştirilmesi (1995)

Dul kalan eşin, sigortalının ölümü öncesindeki ve sonrasındaki gelirinin eşit olması gerektiği düşüncesiyle hareket edilmiştir.

- Dul eş alışmıyor veya geliri, ölen sigortalının gelirinden daha az bir işte çalışıyor ise ölen sigortalının aylığının %60'ının dul aylığı olarak bağlanmasına,
 - Dul eş, ölen sigortalı ile aynı gelire sahipse sigortalının %50'sinin dul aylığı olarak bağlanmasına,
 - Dul eşin geliri, ölen sigortalının gelirinden daha fazla ise ölen sigortalının aylığının %40'ının bağlanması,
- hükümleri kanunlaştırılmıştır.

Tasarruf Tedbirlerinin Hayata Geçirilmesi (1996)

- Öğrenciler, işsizler ve sürekli bakıma muhtaçlar için verilen yardımların miktarı azaltılmıştır.
- Ebeveyn izni 2 yıl olarak devam etmiş; ancak ebeveynlerin her ikisinin de bu izinden 6'şar ay kullanma zorunluluğu getirilmiştir. Böylece, erkeklerin ebeveyn izni kullanmayacağı düşünülerek tasarruf yapılacağı ngrlmştir.

Hizmet veya İş Akdine Bağlı Olarak alışanlar İçin Zorunlu Sosyal Sigorta Uygulamasına Geçilmesi (1997)

Hizmet ve iş akdine bağlı olarak çalışanlar için bu kanun öncesinde sosyal güvenlik zorunluluğu bulunmamaktaydı. Mevcut kanun, sosyal güvenlikten kaçış için kötü amaçlı kullanılmaya başlayınca bu kişiler de sosyal güvenlik kapsamına alınmıştır. Yaklaşık 30.000 kişi kanundan etkilenmiştir.

Evde Bakım Yardımında Kesintilere Gidilmesi (1997)

Evde bakım yardımlarının miktarı her yıl belirlenmekteydi ve yıldan yıla artırılmaktaydı. 1997 yılı bu yardım artırılmamıştır. Ayrıca hak ediş şartları düzenlenerek %20 ila %50 arasında azaltılmıştır.

Yapısal Uyum Kanunlarının Çıkartılması (1997)

Yapısal uyum kanunları ile;

- Dinlenme, nekahet ve rehabilitasyon dönemleri hastane masrafları için hasta katılım payı uygulamaya konulmuş,
- Geriye dönük borçlanma uygulaması getirilmiş,
- Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar için prim oranları artırılmış,
- Sigortalının sosyal güvenliğe tabi olmayan işlerde çalışması durumunda sigortalı işlerde geçen süreleri için prim iadesi uygulamasına son verilmiş,
- Katkı payları ve primler artırılmış,
- Maluliyet öncesi rehabilitasyon zorunlu hale getirilmiş,
- Sürekli iş görmezlik ödeneği ödenmesi işçinin mevcut işinden ayrılması koşuluna bağlanmış,
- Erken emekliliğe hak kazanma koşulları zorlaştırılmış,
- Öğrencilik dönemlerinin sigortalılık dönemi olarak sayılması için ödenmesi gereken prim miktarı artırılmış,
- Sigorta kurumlarının idari gelirlerinde kesintiye gidilmiş,
- Eyaletlerin, kasalar tarafından karşılanmayan giderlerdeki ödeme oranı düşürülmüştür.

Hastanelerin Finansmanı için Yeni Kanun Çıkarılması (1997)

Hastane İşbirliği Kasaları yerine Bölge Kasaları kurulmuştur (dokuz adet). Eskiden hastaneler fatura karşılıklarını doğrudan sigorta kurumlarından alırken, artık bölge kasalarından almaya başlamışlardır. Hastanelerde standardizasyon yapılmış, bazı hastaneler kapatılmış veya olması gereken bölümler eklenmiştir. Hastanelerin tek ve

detaysız fatura vermeleri uygulamasına son verilerek tetkike bağlı fatura uygulamasına geçilmiştir.

Sosyal Güvenlik Kapsamının Genişletilmesi (1997)

Kaza sigortasının kapsamı kayyumları ve bunların finansal sorumluluklarını yürüttükleri kişilerin eş ve yetimlerini kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Tarımda İş Kazaları Konusunda Reform Yapılması (1998)

Tarımda iş kazalarının kapsamı genişletilmiştir. İleride orman işçilerinin ve kısmi zamanlı tarım işçilerinin de bu kapsam altına alınmasını sağlayacak düzenlemeler ve maluliyet aylığı yerine, sürekli iş görmezlik ödeneğinin verilmesi hususunda çalışmalar yapılmıştır. Aile olarak sigortalı olma uygulamalarına son verilmiştir.

Genç Girişimciler için Bazı Sigorta Primlerinin Belirli Süre için Yarıya İndirilmesi (1998)

Genç girişimcileri teşvik etmek amacıyla yeni şirket kuran genç girişimciler için şirketin kurulduğu yıl dahil üç yıl boyunca meslek hastalığı ve emeklilik primleri yarıya indirilmiştir.

Küçük İşletmeler için zel Düzenlemelerin Yapılması (1998)

Belli ciro aralığında bulunan küçük işletmelerin başvuru yapması durumunda, meslek hastalığı ve emeklilik sigortasından muaf tutulmaları imkanı getirilmiştir.

Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız alışanlar için Seçmeli Sağlık Sigortası Uygulamasına Geçilmesi (1999)

Daha önceleri kendi adına ve hesabına bağımsız çalışan profesyonel gruplar (avukatlar, doktorlar, noterler vb.), bu meslek grupları için kullanılan özel sağlık sigortaları

tarafından sigortalanmakta idi. Bu kanun ile bu gruplar sağlık kasalarına dahil edilmiştir. Çalışma Bakanlığı'na başvurarak kapsam dışında tutulmaya izin verilmiştir. Birçok grubun Bakanlığa başvurması sonucunda, kanun, bu gruplara iki sağlık sigortası arasında seçim yapma yetkisi tanımıştır.

Tamamlayıcı Emeklilik Sigortası için Vergi İndirimlerinin Hayata Geçirilmesi (1999)

Vergi verenlerin, sistem içerisindeki isteğe bağlı sigortaya veya sistem dışındaki tamamlayıcı emeklilik sigortalarına ödedikleri primlerinin aile ve gelir durumlarına da bakılarak çıkarılan bir kanunla vergilerinden düşürülebilmesi sağlanmıştır. Ayrıca isteğe bağlı sigortalılık için üst sınır da kaldırılmıştır.

Çocuk Bakım Yardımının Ebeveyn İzni Yerine Kullanılması Uygulamasının Hayata Geçirilmesi (2001)

Ebeveyn izinleri, mevcut çalışan işe göre düzenlendiğinden ebeveyn izinleri yerine çalışılan işe bağlı olmayan çocuk bakım yardımlarının kullanılabilmesine imkan tanıyan kanun uygulamaya konulmuş; böylece yararlanan kişi sayısı artırılmıştır. Bu kanunla, çalışan ebeveynler dışında; ev hanımları, öğrenciler, kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar ve düşük ücretli işlerde çalışanlar da çocuk bakım yardımı almaya hak kazanmışlardır.

Ayakta Tedavi Hasta Katılım Paylarının Değiştirilmesi (2001)

2000 yılında uygulamaya konulan hasta katılım payları ile ilgili 2001 yılında değişikliğe gidilmiştir. Hastanelerde alınan katılım payları, hastanın sevki olup olmadığına göre yeniden ayarlanmıştır. Sevki bulunmayan hastalardan daha yüksek hasta katılım payları alınmaya başlanmış, hasta katılım paylarındaki üst sınır yeniden düzenlenmiştir. Acil haller, çocuklar, yetim aylığı alıp bundan başka geliri bulunmayanlar, reçete bedelinden muaf tutulanlar, organ ve kan bağışçıları ve iş kazası ve meslek hastalıklarından dolayı ayakta tedavi görenler katılım payından muaf tutulmuşlardır.

Belirli İşlerde Çalışan Kişilerin Erken Emeklilik Yaş Sınırının Yeniden Düzenlenmesi (2001)

Son 15 yıl içerisinde, 10 yıl boyunca kanunda belirtilen işlerde çalışmış ve meslekte kazanma gücünü yaşlılık ve diğer olumsuzluklar nedeniyle kısmen kaybetmiş kişiler, erken emeklilik talebinde bulunabiliyorlardı. Bu kanun öncesinde yaş sınırı kadınlarda 55, erkeklerde ise 57 idi. Avrupa adalet Divanı'nın bu yaş sınırının kadın-erkek eşitliğine aykırı olduğuna karar vermesi nedeniyle yaş sınırı kadın ve erkek için 58 olarak yeniden düzenlenmiştir.

Yeni Kıdem Tazminatı Sisteminin Kurulması (2002)

İşverenin çalışanın maaşının %1,53'ünü kıdem tazminatı fonuna aktarması kararlaştırılmıştır. Fonun yönetimi, bağımsız finansal şirketlere teslim edilmiştir. İşten çıkarılma durumunda sigortalının fondan alacağı en düşük miktar aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

- 3 yıllık çalışma için sigortalının son ayki gelirin 2 katı
- 5 yıllık çalışma için sigortalının son ayki gelirin 3 katı
- 10 yıllık çalışma için sigortalının son ayki gelirin 4 katı
- 15 yıllık çalışma için sigortalının son ayki gelirin 6 katı
- 20 yıllık çalışma için sigortalının son ayki gelirin 9 katı
- 25 yıllık çalışma için sigortalının son ayki gelirin 12 katı

Aile Yardımlarının Artırılması (2003)

Avusturya'da yaşayan ailelerin çocukları için verilen bu yardımlar; çocuk eğitim görmüyorsa 18 yaşına kadar, eğitim görüyorsa 26 yaşına gelene kadar, çocuk özürü ise yaş haddi aramaksızın verilmektedir. Çocuğun yaşına göre verilen yardım miktarı artmaktadır. Buna göre;

- 3 yaşından küçük çocuklar için 105,40 avro,
- 3 ila 10 yaş arasındaki çocuklar için 112,70 avro,
- 10 ila 19 yaş arasındaki çocuklar için 130,90 avro,

- 19 ila 26 arasındaki çocuklar için 152,70 avro ile yardım yapılmasına karar verilmiştir.

İki Sosyal Güvenlik Kuruluşunun Birleştirilmesi (2003)

Maaşlı çalışanlar ve işçiler için kurulmuş iki sosyal güvenlik kurumu tek çatı altında birleştirilmiştir. İdari giderlerin azaltılması için yapılan bu birleşme ile kurulan yeni kuruma birleşen kurumların yöneticileri atanmıştır.

İki Büyük Sosyal Güvenlik Kurumunun Birleştirilmesi (2005)

Ticaret ve endüstri alanında faaliyet gösteren sosyal güvenlik kurumu (Sozialversicherungsanstalt der Gewerblichen Wirtschaft) ile tarım alanında faaliyet gösteren sosyal güvenlik kurumu (Sozialversicherungsanstalt der Bauern) Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız Çalışanlar Sosyal Güvenlik Kurumu (Sozialversicherungsanstalt der Selbstständigen) adı altında birleştirilmiştir. 1,2 milyon sigortalısı olan bu iki kurum, sigortalılara sağlanan haklar ve talep edilen primler bakımından norm ve standart birliğine kavuşturulmuştur.

Avusturya Sosyal Güvenlik Kurumları Federasyonunun Yeniden Düzenlenmesi (2005)

Aslen 2001 yılında üzerinde birçok düzenleme yapılmış olan federasyon kanununun getirdiği değişikliklerin anayasa mahkemesi tarafından iptal edilmesi sonucunda kanun, yeniden düzenlenmiştir. Federasyonun 5 yerine 2 temel yönetim biriminden oluşması karara bağlanmıştır. Buna göre Federasyon; Sigorta Kurumları Birliği ve Federasyon Yönetim Kurulundan ibaret olacaktır. Yönetim kurulu idari işlerden sorumlu iken sigorta kurumları birliği ise kanuni düzenlemeleri yapmaktan sorumlu birim olarak görevlendirilmiştir. Üye sigorta kurumları, yönetim kurulunda temsilcileri aracılığıyla temsil edilmektedir.

Sağlık Sisteminde Finansal Reformların Yapılması ve Sağlık Sisteminin Yeniden Organize Edilmesi (2005)

Sağlık sisteminin finansal kontrolünü yapmak ve planlamak amacıyla bölge sağlık kasalarına ek olarak federal sağlık ajansları kurulmuştur. Avusturya çapında bağlayıcı olan ve hastanelerin fiziksel kapasitesinin geliştirilmesini esas alan bazı planlar yürürlüğe konulmuştur. Hastanelerin ameliyathaneleri ve ayakta tedavi yapılan bölümlerinde sonuç odaklı ödemeye yönelik, tanı ve performans dokümantasyonu sistemlerinin geliştirilmesine karar verilmiştir.

Sosyal Güvenlikte Sahtecilik Kanununun Yürürlüğe Girmesi (2005)

Medeni kanunda yer almak üzere, sosyal güvenlikte sahtecilik yapmak amacıyla kurulmuş hayali işletmelerin belirlenmesi ve kapatılmasına ilişkin kanun çıkarılmıştır.

Ceza kanunda yer almak üzere;

- Sosyal güvenlik primlerinde veya kıdem tazminatı primlerinde sahtecilik yapanlara 3 yıla kadar hapis cezası,
- Sosyal güvenlik kurumlarını ve kasaları sahtecilik yoluyla 50.000 avrodan fazla zarara uğratanlara 6 ay ila 5 yıl arası hapis cezası ve
- Kayıt dışı işçi çalıştıranlara 2 yıla kadar hapis cezası verilmesini öngören kanunlar çıkarılmıştır.

Sosyal güvenlik kurumlarından hakkı olmayan yardımları almaya yönelik yapılan sahtekarlıklar ise hapis cezası kapsamına alınmamıştır.

Emeklilik Reformunun Onaylanması (2005)

Avusturya'da 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, emeklilik koşulları ve emeklilik aylıklarında standardizasyona gitmek amacıyla, emeklilik hakkında genel kanun (Allgemeine Pensionsgesetz) çıkarılmıştır. Bu kanun 1 Ocak 2005 tarihi itibarıyla 50 yaşına girmemiş kişiler için geçerlidir. 50 yaşına girmiş kişiler ise dilerlerse bu kanunun bazı avantajlarından yararlanabileceklerdir (uzun süre çalışma veya aşırı

fiziksel emek gerektiren işlerde çalışanların erken emeklilik koşullarından yararlanması gibi).

Ayrıca 50 yaşına girmemiş kişiler ve 1 Ocak 2005 tarihinden sonra sigortalı olanlar, tamamıyla bu kanuna tabidirler.

Bu tarihten önce en az 1 ay sigorta kaydı bulunanalar için her iki kanunun da geçerli olduğu karma bir sistem uygulanacaktır.

Bu kanunla 45 yıl sigortalılık süresi bulunan veya 65 yaşına gelen herkes yaşam süresi boyunca elde ettiği ortalama aylık gelirinin %80'i oranında yaşlılık aylığına hak kazanacaktır.

Erken emeklilik aylığı yaşı erkeklerde 62 ve kadınlarda 57,5'tir. 420 ile 450 ay arasında sigortalılık süresinin bulunması ve kazancının 366,33 avronun üstünde olması gerekmektedir. Bu sınır her 3 ayda 1 ay arttırılmak suretiyle 2017 yılında erkekler için 65, kadınlar için 60 olacak şekilde ayarlanacaktır.

Aşırı fiziksel emek gerektiren işlerde çalışanlar için erken emeklilik aylığının yaş sınırı 60'tır. 540 sigortalılık ayının bulunması gerekmektedir. Son 240 ay içerisinde 120 ayının aşırı fiziksel emek gerektiren işlerde geçirilmiş olması şarttır (Aşırı fiziksel emek gerektiren bu işlerde geçen her 4 ay için emeklilik aylığı yaş sınırı 1 ay düşürülür). Ayrıca gelirin 366,33 avrodan fazla olması gerekmektedir (kadınlar için bu tür aylıklar 2024'ten sonra yürürlüğe girecektir).

Uzun süreli çalışanlar için erken yaşlılık aylığında 31 Aralık 1950'den önce doğan erkekler için yaş sınırı 60'tır ve en az 45 prim ödeme yılı aranmaktadır. 31 Aralık 1955'ten önce doğan kadınlar için ise yaş sınırı 55'tir ve en az 40 prim ödeme yılı aranmaktadır.

Bir diğer erken yaşlılık aylığı fırsatı ise erkekler için 62 yaşına gelmiş ve 450 sigortalılık ayı bulunup aylık kazancı 366,33 avrodan fazla olanlar için getirilen yeni erken emeklilik t¼r¼d¼r (Korridorpension).

Hizmet veya İş Akdine Bağlı alışan Serbest Meslek Sahipleri için Sosyal G¼venlik Kapsamının Genişletilmesi (2008)

Bu şekilde çalışan kişiler yaptıkları hizmet akdi bedelinin %3'¼ karşılığında hastalık ve analık sigortasından; ayrıca işverenin iflası durumunda iflas sigortasından yararlanabileceklerdir (SGK, 2012:185-191).

3.3.4. Avusturya Sosyal G¼venlik Teşkilat Yapısı

Avusturya Sosyal G¼venlik Sistemi başlığı altında, sunulan yardımlar ve gerçekleşen reformlar aktarılmıştır, son olarak Avusturya Sosyal G¼venlik Teşkilatı'nın şemasına yer verilecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVUSTURYA'DA YAŞAYAN VATANDAŞLARIMIZIN SOSYAL GÜVENLİK HAKLARI, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Tezin asıl konusunu oluşturan dördüncü bölümde Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik haklarının hukuki kaynakları ele alınacak, sosyal güvenlik alanında yaşadıkları sorunlar tespit edilecek ve vatandaşlarımızın söz konusu sorunlarına çözüm önerileri getirilmeye çalışılacaktır.

4.1. SOSYAL GÜVENLİK HAKLARININ HUKUKİ KAYNAKLARI

Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik hakları, milletlerarası ve milli kaynaklar olmak üzere iki alt başlıkta incelenecektir. Dördüncü bölümde yer almayan fakat üçüncü bölümde hakkında bilgi verilen Türkiye ve Avusturya arasında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve Avusturya Sosyal Güvenlik Sistemi'nden doğan bütün haklar da bunlara dahildir. Milletlerarası kaynaklar olarak Birleşmiş Milletler, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Avrupa Konseyi Sözleşmeleri ve Avrupa Birliği Hukuku'ndan doğan haklar irdelenecektir. Milli kaynaklar olarak ise Anayasamız, Yurtdışı Hizmet Borçlanması ve Yargı Kararları ele alınacaktır.

4.1.1. Milletlerarası Kaynaklar

Bu başlık altında Avusturya'daki vatandaşlarımızın Birleşmiş Milletler, Uluslararası Çalışma Örgütü, Avrupa Konseyi Sözleşmeleri ve Avrupa Birliği Hukuku'ndan doğan hakları üzerinde durulacaktır.

4.1.1.1. Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri

Toplam 193 üyesi bulunan Birleşmiş Milletlere (BM) kurucu üyelerinden olan Türkiye, 24.10.1945 tarihinde üye olmuştur. Avusturya ise 14.12.1955 tarihinde 70. üye olarak BM'ye kabul edilmiştir.

BM'nin amaçları arasında sosyal güvenliğin bir insan hakkı olarak kabul edildiği BM antlaşmasının "Ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunların çözümünde ve ırk, cinsiyet dil ve din ayrımı gözetmeksizin herkes için insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygıyı geliştirip özendirip ve de milletlerarası işbirliğini geliştirmek" (m.1/3) hükmüyle anlaşılmaktadır. BM'nin bu amaca ulaşmak için yürüttüğü çalışmaların sonucunda sosyal güvenlik hukukuna ilişkin milletlerarası alanda genel esaslar belirlenmiştir (İşçimen, 1999:8).

Birleşmiş Milletler Genel Kurul'u tarafından kabul edilen ve yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik hakları açısından önem taşıyan beyanname ve sözleşmeler:

- İnsan Hakları Evrensel Beyanname (1948)
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Milletlerarası Sözleşmesi (1966)
- Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)
- Bütün Göçmen İşçilerinin ve Ailelerinin Haklarının Korunmasına Dair Milletlerarası Sözleşme

4.1.1.2. Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri

1919 yılında kurulan Uluslararası Çalışma Örgütü'ne Türkiye 1932 yılında, Avusturya da 1947 yılında üye olmuştur. ILO'nun varoluş sebebi ve temel görevi, milletlerarası alanda geçerli olacak bir çalışma mevzuatı oluşturmaktır. Örgüt bu asli görevini yerine getirirken bir yasama organı gibi çalışır. Fakat görevi sadece mevzuat hazırlamak değildir. Yasama faaliyetlerini destekleyen, mevzuat hükümlerinin uygulanması ve denetlenmesine yönelik çalışmaları da bulunmaktadır (İşçimen, 1999:13).

Filedelfiya Beyanname

1944 yılında toplanan 26. Uluslararası Çalışma Konferansı, tüm hükümetlere en az geçim olanaklarını güvence altına alacak bir sosyal güvenlik sisteminin kabulünü öneren bir karar almıştır. Beyannamenin hükümleri yurtdışında yaşayan Türk

vatandaşlarının sosyal güvenlik hakları açısından önemli olan maddeleridir (Arıcı, 1998:27).

Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında 102 Numaralı Sözleşmesi

Filadelfiya Beyannamesinde yer alan öneriler bu sözleşmede hükme bağlanmıştır. Hastalık halinde sağlık yardımı, hastalık ödenekleri (geçici iş göremezlik ödemesi), işsizlik, yaşlılık, iş kazası ve meslek hastalığı, analık, sakatlık, ölüm ve aile yardımları olmak üzere sözleşmede dokuz risk sayılmıştır.

Sözleşmede yabancılara eşit işlem yapılması ve vatandaşlarla aynı haklara sahip oldukları kabul edilmiştir (m.68). Bu düzenleme ile yabancılara yaşamlarını sürdürebilecekleri asgari güvencenin sağlanması amaçlanmıştır.

Sözleşmeyi onaylamak isteyen üye devlet, yukarıda belirtilen dokuz riskten en az üçünü kabul etmek zorundadır. Kabul edilen üç sosyal güvenlik riskinden bir tanesi işsizlik, yaşlılık, iş kazası, meslek hastalığı, sakatlık ve ölüm sigortalarından biri olmalıdır (Tunçomağ, 1990:35).

Sosyal Güvenlik Açısından Vatandaşlarla Vatandaş Olmayanlara Eşit İşlem Yapılmasına Dair 118 Sayılı Sözleşme

28.06.1962 tarihinde "1962 Sosyal güvenlikte eşit muamele sözleşmesi" olarak adlandırılan sözleşme üye devletlere, ülkelerindeki yabancılara sosyal güvenlik hakkına sahip olma, yapılan yardımlardan hak kazanma açısından kendi vatandaşlarıyla eşit işlem yapma yükümlülüğünü yüklemektedir (Tekinalp, 1996:183).

Sosyal Güvenlik Haklarının Korunması İçin Milletlerarası Bir Sistem Kurulmasına Dair 157 Sayılı Sözleşme

ILO'nun 21 Haziran 1982 tarihindeki oturumunda kabul edilen sözleşmede milletlerarası alanda sosyal güvenlik hukukunun uygulamasında ortaya çıkan sorunların

giderilmesi için bir takım temel kurallar belirlenmiştir. Amaç ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkları kısa sürede ve üye devletlerin vatandaşlarını mağdur etmeden sorunları çözmektir.

Sözleşmeye taraf ILO'ya üye devletler arasında sosyal güvenlik alanında, uygulanacak mevzuatın belirlenmesinin tespitinde; kanunlar ihtilafına yol açılmaması, farklı ülkelerde, değişik dönemlerdeki çalışmalardan dolayı sosyal güvenlik şemsiyesinden (farklı sigorta dallarındaki korumalardan) yararlanılamamasını önlemek, çifte prim ödetilmesini engellemek, yükümlülüklerde, yapılan yardımlarda ve primlerin ödenmesinde tekrarlara yol açmamak için üye ülkelerin karşılıklı sözleşmelere bağlı olarak mevzuat hükümlerini kararlaştıracakları kabul edilmiştir. İki taraflı sözleşmelerin içerik ve kapsamlarında asgari uyulması gereken kurallar da sözleşmede belirlenmiştir.

Sözleşme genel yapısıyla üye ülke vatandaşlarının sosyal güvenlik alanında kazanılmış bulunan haklarının korunması ve bu hakların kullanılmasına ilişkin esasları hüküm altına almaktadır (İşçimen, 1999:18-19).

Göçmen İşçilere İlişkin Sözleşmeler

Sosyal güvenlik hakkının milletlerarası boyut kazanması için göçmen işçiler hakkında ILO düzenlemeler yapmaktadır. Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının hakları açısından önem taşıyan tavsiye kararları aşağıda belirtilmiştir:

- İş kazalarının tazmininde Eşit İşlem Yapılmasına Dair 19 Nolu ve 1925 tarihli Sözleşme (The Equality of Treatment Convention 1925)
- Göçmenlerin Emeklilik Haklarının Sürdürülmesine Dair 1935 Tarih ve 48 sayılı Sözleşme (The Maintenance of Migrants Pension Rights Convention 1935)
- Sosyal Güvenlikte Eşit İşlem Yapılmasına Dair 118 numaralı ve 1962 tarihli Sözleşme (The Equality of Treatment Convention 1962)

- Sosyal Güvenlik Haklarının Sürdürülmesine Dair 152 Sayılı 1982 tarihli Sözleşme (The Maintenance of Social Security Rights Convention 1982) (İşçimen, 1999:21)

4.1.1.3. Avrupa Konseyi Sözleşmeleri

Tarihin en karanlık yıllarından çıkan fakat barış ve işbirliği amacıyla hareket eden on devlet, kalıcı bir barış ve Avrupa kıtasının birliğini sağlamak için Londra'da 5 Mayıs 1949'da Avrupa Konseyi statüsünü imzalamışlardır. Konseyin amacı, "üye ülkeler arasında, üyelerin ortak mirasını teşkil eden temel prensipler ve ideallerin teşviki ve korunması için bir yakın bağlantı sağlamak ve üyelerin ekonomik ve sosyal ilişkilerini teşvik etmektir." (m.l/a) olarak belirlenmiştir. Avrupa Konseyi kuruluşundan itibaren sosyal güvenlik alanında çalışmalar yapmıştır. Konseyin sosyal güvenlik alanında yaptığı çalışmalar ve yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarını ilgilendiren sözleşmeler "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (04.11.1950), Avrupa Sosyal Şartı (18.10.1961), Göçmen İşçilerin Hukuksal Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi (24.11.1977)" bu alanda kabul edilen önemli belgelerdir (Güzel ve Okur, 1996:41; Nadaroğlu, 1994:34).

Türkiye 09.08.1949 tarihinde, Avusturya ise 16.04.1956 tarihinde Avrupa Konseyi'ne üye olmuştur.

Konsey üyesi için kabul edilen belgeler iç hukuk açısından sözleşmenin onaylanmasına bağlıdır. Belgeleri onaylayan üye devletler, yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadırlar. Onaylamadan itibaren milli sosyal güvenlik mevzuatlarında gerekli değişiklikleri yapmak zorundadırlar. Mevzuat değişiklikleri dışında, mahkemelerin ve diğer resmi makam ve kurumların sosyal güvenlik hukuku ile uygulama ve kararlarında, sözleşmeleri doğrudan uygulanabilecek hükümleri dikkate almaları gerekmektedir (Heper, 1997:10).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Avrupa Konseyi üyesi olan devletlerin Dış İşleri Bakanlarınca 4 Kasım 1950' de on iki Avrupa Devleti tarafından imzalanmış ve 3 Eylül 1953'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye tarafından 1950, Avusturya tarafından ise 1958'de imzalanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan devletlere sözleşmede açıklanan hak ve hürriyetlerini sağlanması ve korunması konularında hukuki zorunluluklar yüklenmektedir (Kapani, 1993:70).

Avrupa Sosyal Şartı

Avrupa Konseyi tarafından 18.10.1961 tarihinde kabul edilen Sosyal Şart'ı Avusturya 1969'da, Türkiye ise 1989'da onaylamıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin sosyal ve ekonomik haklar yönünden tamamlayan ve 18 Ekim 1961'de Konsey üyesi on üç devlet tarafından Torino'da 1961'de imzalandıktan sonra 26 Şubat 1965' de yürürlüğe giren belge "Avrupa Sosyal Anlaşması (European Social Charter)" adını almıştır.

Sözleşmenin Başlangıç bölümünde "Hiçbir ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal görüş, ulusal soy veya sosyal köken ayrımı gözetmeksizin sosyal haklardan yararlanma hakkının sağlanması gerektiğini göz önüne" alınacağı vurgulanmıştır. Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının sosyal güvenlik haklarının güvence altına alınması açısından sözleşme hükümleri önem taşımaktadır. Sözleşmeye üye ülkelerde vatandaşlarımız yoğun bir şekilde ikamet etmektedirler. Avrupa Sosyal Şartının denetim sisteminin ve denetim organlarının etkinliğini üye devletler sözleşmeyi onaylayarak kabul etmektedirler (İşçimen, 1999:22-23).

Avrupa Sosyal Şartının "1, 4, 7, 11-17 ve 19." maddeleri sosyal güvenlik hukukuna ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Sosyal Güvenlik hukukuna ilişkin düzenlemelerin yoğunluğu Avrupa Konseyinin konuya verdiği önemin göstergesidir. Ayrıca sözleşmeye taraf devletlerin, çekirdek niteliğindeki yedi borç doğurucu

sözleşmeden en az beşini kabul etmesi zorunluluğu ve bunlardan bir tanesinin de sosyal güvenlik haklarını düzenleyen 12. Maddenin olması (m. 20/ bent I f b) konunun önemini ortaya koymaktadır (İşçimen, 1999:24).

Sözleşmenin birinci bölümünde tüm çalışanlar ve geçimini temin ettikleri kişiler, sosyal güvenlik hakkına sahiptir" (m. 12), hükmüyle, sosyal güvenlik hakkı, milletlerarası alanda güvence altına alınmıştır. İkinci bölümde de belirtilen hakkın gerçekleşmesini sağlayacak düzenlemeler ve yükümlülükler getirilmiştir. Bu yükümlülükler; sosyal güvenlik sistemi kurma, sosyal güvenlik sistemini yeterli bir seviyede tutma, sosyal güvenlik sistemini giderek daha yüksek bir düzeye çıkarmaya çalışma, sosyal güvenlik haklarında eşit işlem yapma, hizmet sürelerinin birleştirilmesi şeklinde sayılarak sosyal güvenlik hukukunun milletlerarası boyut kazanması sağlanmaya çalışılmıştır (Arıcı, 1998:42; Centel, 1991:93-117).

Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları için özellikle 12. maddenin 4.fıkrası önem taşımaktadır. Bu hükümde dolaylı olarak, vatandaşlar ile sözleşmeye üye devlet vatandaşlarının arasında sosyal güvenlik yönünden eşit işlem yapılması ve bunun hedeflendiği anlaşılmaktadır. Fıkranın "a" bendinde hükmü kabul eden üye devlet, kendi vatandaşları ile diğer üye devletlerin vatandaşlarına sosyal güvenlik uygulamalarında kural olarak ayırım gözetmemekle birlikte, istisna olarak, primsiz rejimden vatandaş olmayanlara yapılacak yardımlarda, bunların sağlanmasından önce belli bir ikamet süresinin tamamlanması şartı arayabilir. (Sosyal Şarta Ek m. 12, f 4) Buna karşılık, belirli bir ikamet süresi koşulunu öngörmeyip sadece sözleşmeye taraf devlet vatandaşlarından primsiz rejim yardımını önleyen düzenlemeler, Avrupa Sosyal Şartı m.12/bent 4 f. a'yla üstlenilen yüküme ters düşer. Çünkü Avrupa Sosyal Şartına Ek; sadece, yardım şartını "belirli" bir ikamet süresine bağlı tutmaya izin vermektedir (Centel, 1991:102).

Fıkroda belirtilen yükümlülük genel niteliktedir. Mutlak suretle karşılıklılık şartına bağlı değildir. Fıkranın "b" bendinde de göç ile ortaya çıkan sosyal güvenlik sorunlarını çözecek kurallar iki taraflı ve çok taraflı sözleşmeler yoluyla giderileceğinden; sözleşmeye üye devletlerin, yabancı işçilerin haklarını güvence altına

alacak milletlerarası sözleşmeleri yapmak ve yürürlüğe koymak için girişimde bulunma yükümünü düzenlemektedir (İşçimen, 1999:25).

Avrupa Sosyal Şartında "yeterli kaynaklardan yoksun herkes, sosyal ve sağlık yardımı hakkına sahiptir" (m.13/bent 1) denilerek sosyal yardım hakkı, hukuki güvenceye kavuşturulmuştur. Sunulacak yardımın "yeterli" nitelikte olması gerektiği bir yükümlülüktür. Vurgulanan "yeterli" bulunma; dikey istikamettir. Sosyal yardımlardan yararlanacak kişilerin niceliğiyle ilgili değildir. Maddede bu hak herkese tanınmıştır (Centel, 1991:105; Talas, 1980:170).

Maddenin ikinci bendinde de Sosyal yardımdan yararlananlara, üye devletlerin düzenleyecekleri tüm siyasal ve sosyal hak kısıtlamalarının, belirtilen yükümlülüğünün kapsam içinde olmadığıdır. Hükme göre, sosyal mevzuatında bu şekilde hakları kısıtlayacak yasakların bulunması durumunda ilgili devlet mevzuatından bu şekildeki hükümleri kaldırmak zorunluluğundadır.

Vatandaşlar ile sözleşmeye üye devlet vatandaşları arasında aynen sosyal güvenlik yardımlarında olduğu gibi eşitlik ilkesinin geçerli olacağı kabul edilmiştir: (İşçimen, 1999:25-26)

Avrupa Sosyal Şartı'nın 12, 13 ve 14. Maddeleri arasındaki temel farklılık, ilk hükmün çalışanlara yönelik olmasına karşılık, diğer iki hükmün herkesi kapsamasıdır (Güzel ve Okur, 1996:41). Avrupa Sosyal Şartı içerdiği bu temel ilkelerle sözleşmeye taraf devletlerin kanunlarına uygun bir şekilde ikamet eden ve çalışmakta olan Türk vatandaşlarının sosyal güvenlik haklarını güvence altına almaktadır. Sosyal Şartı kabul eden üye devletler ikamet ve çalışma koşullarına uygun olarak diğer üye devletlerin vatandaşlarına da sözleşme kapsamındaki hakları aynen uygulamayı kabul etmektedirler (m.38-Ek) (İşçimen, 1999:26).

Sözleşmede Çalışan Göçmenlerin ve Ailelerinin Korunma ve Yardım Hakkı düzenlenmiştir (m.19). Sözleşmeye taraf üye devletlerin, ülkelerinde çalışan göçmenlerin ve ailelerinin diğer üye devletin ülkesindeki korunma ve yardım

hakkının etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere alınması gereken önlemler ve düzenlemeler yer almaktadır. Bu madde göçmen işçilerin yoğun olarak çalıştıkları ülkeler bakımından önem taşımaktadır. Türk vatandaşları bakımından da önemli bir maddedir (Heper, 1997:26-29).

Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi

Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi 14.12.1972 tarihinde Paris'te kabul edilmiştir. Türkiye ve Avusturya tarafından kabul edildiği tarihte imzalanmış ve 01.03.1977 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Genel hükümler, uygulanacak mevzuatın belirlenmesine ilişkin hükümler ve değişik sosyal güvenlik yardımlarını kapsayan özel hükümlerden oluşmaktadır (İşçimen, 1999:26).

Avrupa ülkeleri arasında ülkeden ülkeye değişen, farklı sosyal güvenlik yardımlarının bulunması bu nitelikte ve özelliğe sahip bir sözleşmenin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Amaç tüm Avrupa ülkeleri için ortak sosyal güvenlik ilkelerini belirlemektir.

Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesinde düzenlenen haklardan; bir veya birden fazla sözleşmeye taraf ülke mevzuatına bağlı olan veya bağlı olmuş bulunan, sözleşmeci devlet tarafından birinin vatandaşı olan kimseler, mülteciler ve vatansız kişiler ile bu kişilerin aileleri ve mirasçıları yararlanabilirler.

Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi, ortak Avrupa Sosyal Güvenlik mevzuatının altyapısını oluşturacak ilkeleri belirlemesi açısından önem taşımaktadır. Sözleşmenin uygulanmasından doğacak sorunları giderebilmek için akit taraf ülkelere ikili ve çok taraflı antlaşma yapma imkânı tanıyarak irade serbestisi içinde uyumsuzlukların ve sorunların çözümlenmesi amaçlanmıştır (İşçimen, 1999:27).

Sözleşmenin uygulama alanı ve sözleşmede kabul edilen Sosyal Güvenlik ilkeleri şunlardır.

- Uygulamada eşitlik
- Yer değiştirilmesi sebebiyle yapılan ve kazanılmış hakların kaybedilmemesi ve korunması
- Değişik ülkelerde geçen hizmetlerin birleştirilmesi
- Sosyal güvenlik haklarına ilişkin kabul edilen milletlerarası sözleşmeleri etkilememe (Tunçomağ, 1990:126; Tuncay, 1996:40-41; Arıcı, 1998:44-45)

Göçmen İşçilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi

Avrupa Konseyi üyesi devletlerin vatandaşı olan göçmen işçilerin çalışma ve yaşam şartlarına ilişkin her konuda düzenleme getiren sözleşme 24.11.1977 tarihinde Strasburg'da imzalanmıştır. Göçmen işçilerle akit taraf ülkenin kendi vatandaşları arasında eşit işlem yapma ilkeleri kabul edilmiştir (İşçimen, 1999:31-32).

Sosyal ve Tıbbi Yardımlar Avrupa Sözleşmesi

Sözleşmeye taraf ülkeler, başka sözleşmeye taraf ülkelerin vatandaşlarına kendi vatandaşlarıyla eşit bir şekilde ve aynı şartlarda yardımları yapmakla yükümlüdür (m.1). Sözleşmedeki yardımlar terimi "bütün gelirler, emeklilik dul yetim aylıkları, ödenekler ve diğer yardımlarla bunlara yapılan bütün zamları ve arttırmaları içine" almaktadır (m. 1/bent b). Avrupa Sosyal Şartına bağlı ve onu tamamlar nitelikteki düzenlemeleri içermektedir (İşçimen, 1999:32).

4.1.1.4. Avrupa Birliği Hukuku

Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasındaki Ortaklık Hukukunu oluşturan temel anlaşmalar ve kararlar, 12.09.1963 tarihli Ankara Anlaşması, 23.11.1970 tarihli Katma Protokol ve Ortaklık Konseyi Kararları'dır (OKK).

Söz konusu anlaşma ve kararlar, AB üyesi ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızı ve aile fertlerini son derece yakından ilgilendiren

- AB üyesi ülkeler ile Türkiye arasında işçilerin serbest dolaşımının kademeli olarak gerçekleştirilmesi,
- AB üyesi ülkeler ile Türkiye arasında serbest dolaşımın gerçekleştirilmesine kadar üye ülkelerde bulunan Türk işçilerinin istihdamının kolaylaştırılması,
- AB üyesi ülkelerde çalışan Türk işçilerine ücret ve diğer çalışma koşulları açısından vatandaşlığa dayalı ayrımcı işlem yapılmaması,
- AB üyesi ülkelerde bulunan Türk işçilerinin ve aile fertlerinin sosyal güvenlik haklarının korunması ve
- Türkiye ile AB üyesi ülkeler arasında genç işgücü mübadelesinin teşvik edilmesi gibi önemli hükümler içermektedir.

AB ile Türkiye arasında Ortaklık Hukuku'nun uygulanması ve gelişmesini sağlamak üzere kurulmuş olan Ortaklık Konseyi, serbest dolaşımın birinci kademe uygulama esaslarını belirlemek üzere 20.12.1976 tarih ve 2/76 sayılı karar, ikinci kademe uygulama esaslarını belirlemek üzere 19.9.1980 tarih ve 1/80 sayılı karar ile AB üyesi ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerinin üye ülkelerdeki Türk işgücüne ve aile fertlerine uygulanması esaslarını belirlemek üzere de 19.9.1980 tarih ve 3/80 sayılı kararı almıştır.

1985 yılından bu yana, Türkiye-AB Ortaklık Hukuku'ndan doğan hakların ihlal edildiğini düşünerek buldukları üye ülkelerin mahkemelerine başvuran vatandaşlarımızın davalarının birçoğunun ilgili mahkemelerce yorum kararları alınmak üzere intikal ettirildiği Avrupa Birliği Adalet Divanı, söz konusu davalarla ilgili olarak 1987 yılından günümüze kadar vatandaşlarımızın lehine son derece önemli kararlar almıştır.

1/80 sayılı OKK, işçi ve sözleşmeli konumundaki vatandaşlarımıza ve aile fertlerine buldukları üye ülkenin istihdam piyasasında bazı avantajlar getirmektedir. Bu Karara göre, vatandaşlarımızın buldukları üye ülkelerde çalışma süreleri arttıkça, hukuki konumları da güçlenmektedir. Bu nedenle, 1/80 sayılı OKK'nın aşağıda açıklanan bazı maddelerinin iyi bilinmesinde büyük yarar bulunmaktadır:

6'ncı Madde: Bir üye ülkenin yasal işgücü piyasasına kurallara uygun şekilde dâhil olan bir Türk işçisi

- 1 yıllık yasal çalışmadan sonra, aynı işyeri nezdinde çalışma iznini uzattırma hakkına,
- 3 yıllık yasal çalışmadan sonra, AB üyesi ülke vatandaşlarının öncelik hakkı saklı kalmak kaydıyla aynı meslekte dilediği işveren nezdinde açık işe başvurabilme hakkına,
- 4 yıllık yasal çalışmadan sonra bulunduğu üye ülkede dilediği meslekte ve dilediği işveren nezdinde çalışma hakkına sahiptir.

7'nci Madde: Bir üye ülke işgücü piyasasına girmiş bir Türk işçisinin aile birleştirmesi yoluyla yanına gelen aile fertleri

- O üye ülkede en az 3 yıllık ikametden sonra, AB üyesi ülke vatandaşlarının öncelik hakkı saklı kalmak kaydıyla her türlü işe başvurma hakkına; en az 5 yıllık ikametden sonra da diledikleri her türlü işe serbestçe girme hakkına sahiptirler.
- Bir Türk işçisinin üye ülkede mesleki eğitim gören çocukları, eğitimlerini tamamlamaları halinde, anne veya babadan birinin en az 3 yıl yasal olarak çalışmış olması kaydıyla, ülkedeki ikamet süresi dikkate alınmaksızın işgücü piyasasına girme ve her türlü açık işe talip olma hakkına sahiptirler.

8'inci Madde: AB üyesi ülkelerin Çalışma Daireleri, bir istihdam açığını kendi vatandaşları ile karşılayamadıkları takdirde, AB üyesi olmayan diğer ülke vatandaşlarına çağrıda bulunmadan önce o ülkede işsiz olarak kayıtlı Türk işçilerine öncelik vermeye gayret ederler.

9'uncu Madde: Bir üye ülkede yasal olarak çalışmış veya çalışmakta olan anne ve babasıyla birlikte oturan Türk çocukları, genel eğitim, çıraklık eğitimi ve mesleki eğitim bakımından bu üye ülkenin çocuklarıyla eşit işlem görme hakkına sahiptirler.

10'uncu Madde: Üye ülkeler, yasal işgücü piyasasına girmiş olan Türk işçilerine, ücret ve diğer çalışma şartları bakımından AB üyesi ülke vatandaşlarıyla eşit işlem yapmakla yükümlüdürler.

13'üncü Madde: AB üyesi ülkeler, ikametleri ve istihdamları yasal olan Türk işçilerine ve aile fertlerine işgücü piyasasına girmeleriyle ilgili yeni kısıtlamalar getiremezler.

14'üncü Madde: Sosyal hükümler çerçevesinde kazanılan haklara, ancak kamu yararı, kamu güvenliği ve kamu sağlığı nedenleriyle kısıtlamalar getirilebilir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı

Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) Kararları ile açıklığa kavuşturulan hususlar ve kazanılan haklar aşağıdaki gibidir:

I. Birlik Hukuku İlişkisi

Türkiye-AB Ortaklık Hukuku, Avrupa Birliği Hukuku'nun bir parçasıdır. Bu nedenle, ABAD, Ortaklık Anlaşması ve Ortaklık Konseyi Kararları ile ilgili yorum kararları almaya yetkilidir.

II. Çalışma ve İkamet Hakkı

- 1/80 sayılı OKK'nın 6.maddesinin 1.fıkrası, 7, 9, 10 ve 13'üncü maddeleri ile Katma Protokol'ün 41. maddesinin 1.fıkrası üye ülkelerde doğrudan uygulanabilir niteliktedir. Bu maddelere dayanılarak Türk vatandaşları tarafından üye ülke mahkemelerinde dava açılabilir.

- Çalışma izninin verilmesi, oturma izninin de verilmesini gerektirir. 1/80 sayılı OKK'nın 6'ncı ve 7'nci maddelerinde öngörülen çalışma ve ikamet süresi koşullarını yerine getirmiş Türk vatandaşları, bu maddelere dayanarak çalışma izninin yanı sıra oturma izni alma hakkına da sahiptirler.

- Çalışma ve oturma izinlerinin uzatılması hakkı, ülkeye ilk giriş veya çalışma izni verilmesindeki amaçlardan bağımsızdır. Çünkü “çalışılan süre” doğrudan uygulanır Birlik Hukuku niteliğinde olan 6’ncı madde ile korunan kazanılmış bir hak (müktesep hak) doğurmaktadır. Dolayısıyla başlangıçta evlilik veya eğitim gibi nedenlerle çalışma izni verilmiş olmasına karşın bilahare bu nedenler ortadan kalkmış olsa dahi 6’ncı maddede öngörülen çalışma süresi koşulu yerine getirilmiş ise, bu madde hükmüne dayanılarak çalışma ve oturma izninin uzatılması hakkı vardır.

- Bir üye ülkede yasal olarak 4 yıl çalıştıktan sonra başka bir işe girmek için kendi isteği ile işinden ayrılan bir Türk işçisi, İş Ajansı’nda kayıtlı olmak koşuluyla, o üye ülkede yeni bir iş buluncaya kadar yeterli bir süre ikamet etme hakkına sahiptir.

- Bir üye ülkede sadece belli bir işi yapmak üzere süresi belli bir iş sözleşmesiyle çalışmaya başlanmış olursa bile, 1/80 sayılı OKK’nın 6’ncı maddesindeki çalışma süreleri koşulu yerine gelmiş ise, çalışma ve oturma izninin uzatılması hakkı doğmaktadır.

- Ulusal mevzuat uyarınca oturma ve çalışma izni alınmasını gerektirmeyen bir işte çalışan bir Türk işçisinin bu üye ülkedeki çalışması, 1/80 sayılı OKK’nın 6’ncı maddesinin 1’inci fıkrası anlamında yasal çalışmadır. Bu yasal çalışmanın mevcudiyeti, oturma izni hakkını da içerir.

- Çalışma ve ikamet izni belirli bir işle sınırlı, belirli bir işveren nezdinde ve süreli olarak verilmiş olsa dahi aralıksız 1 yıldan fazla bir ve aynı işveren nezdinde yasal olarak çalışmış olan bir Türk işçisi, 1/80 sayılı OKK’nın 6’ncı maddesinin 1’inci fıkrası anlamında bu üye ülkede yasal iş piyasasına dahil sayılır. Bu itibarla ikamet iznini uzatma hakkı vardır (örneğin uzman aşçılar).

- 1/80 sayılı OKK’nın 6’ncı fıkrasının 3’üncü hükmüne göre işe girme hakkını henüz kazanmamış bir Türk işçisi (gemi adamı), iş piyasasından geçici bir süre uzak kalmasını haklı kılan, 6’ncı maddenin 2’nci fıkrasında belirtilen türde meşru bir nedene (yıllık izin, analık, iş kazası, kısa süreli hastalık halleri nedeniyle işten uzak kalma)

istinad edememesi halinde üye ülkede yasal aralıksız çalışma süresini tamamlamak zorundadır.

(10.02.2006 tarihli ve C-230/03 sayılı Sedef Kararı'nda ABAD, gemiciliğe özgü işe ara vermelerin, 1/80 sayılı OKK'nın 6'ncı maddesinin 2'nci fıkrası anlamında bir "işe ara verme" olduğunu saptayarak, anılan maddenin 2'nci fıkrasının, orada verilen örneklerle sınırlı olmadığına ve özellikle "mesleğe özgü/işe özgü ara vermeler"ini de düzenleme kapsamında yer aldığına hükmetmiştir)

- 1/80 sayılı OKK'nın 7'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre, bulunduğu üye ülkede her türlü işe girme hakkı kazanmış olan bir Türk vatandaşı bu hakkı, ne bir veya birden fazla tutukluluk hali ve bunu takiben uzun süreli bir tedavi nedeniyle iş piyasasından uzun bir süre uzak kalmış olması, ne de sınır dışı kararı tarihinde reşit olması ve ikamet hakkını neşet ettiği Türk işçisinin yanında ikamet etmemesi ve ondan bağımsız bir yaşam sürdürmesi nedeniyle kaybeder.

- 1/80 sayılı OKK'nın 6'nci maddesinin 1'inci fıkrasının 1'inci hükmü, bir üye ülkede bulunan bir Türk işçisinin bir ve aynı işveren nezdinde aralıksız olarak 1 yıl süreyle yasal çalışma koşuluna bağlı olduğu şeklinde yorumlanmalıdır.

- Aile Fertlerinin Bekleme Süresi: Bir Türk işçisinin eşi, 1/80 sayılı OKK'nın 7'nci maddesindeki haklardan yararlanabilmek için eşi ile en az 3 yıl bir arada kesintisiz ikamet etmek zorundadır. Ancak, elde olmayan nedenlerle Türkiye'de eşinden ayrı olarak geçirmek zorunda kaldığı 6 ayı geçmeyen ikamet süresi hak kaybına yol açmaz.

- Sınır Dışı Edilmeye Karşı Koruma: Bir üye ülkede, 1/80 sayılı OKK hükümlerine göre çalışma ve ikamet hakkına sahip olan bir Türk vatandaşının bu hakları; 1/80 sayılı OKK'nın 14'üncü maddesinin 1'inci fıkrası hükmüne göre ancak, kamu yararı, kamu güvenliği ve kamu sağlığı gerekçeleriyle sınırlandırılabilir; dolayısıyla bu hakları haiz bir Türk vatandaşının ikamet izninin sona erdirilmesi ve hakkında "sınırdışı kararı" verilmesi konusunda üye ülkelerin idari mercileri, kendi ülkelerinin yabancılar mevzuatı hükümlerini değil, 1/80 sayılı OKK'nın 14'üncü maddesi hükmünü uygulamak

durumundadırlar. Bir Türk vatandaşı, “diğer yabancılar üzerinde caydırıcı etki sağlamak” amacıyla bulunduğu üye ülkeden sınırdışı edilemez. Bu hakları haiz Türk vatandaşları, buldukları üye ülkenin idari ve yargı mercileri nezdinde bu hükme dayanarak hak talebinde bulunabilirler. (1/80 Sayılı OKK’nın 14’üncü maddesi / ABAD’ın 10.2.2000 tarihli NAZLI Kararı)

- Bir Türk işçisi, 1/80 sayılı OKK’nın 7’nci maddesinin 2’nci fıkrasında yer alan şartları yerine getirmek suretiyle kazandığı her türlü işe girme hakkından doğan ikamet hakkını, sadece 1/80 sayılı OKK’nın 14’üncü maddesinin 1’inci fıkrasında belirtilen hallerde (kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı nedenlerine bağlı kısıtlamalar) veya bulunduğu üye ülkeyi haklı nedenler olmaksızın önemsiz sayılamayacak bir süre terk etmiş olması halinde kaybeder.

III. Yerleşme ve İş Kurma Hakkı

- Ankara Anlaşması’nın eki olup, 01.01.1973 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Katma Protokol’ün, yerleşme ve iş kurma hakkı ile ilgili yasal ve idari düzenlemelerde “kötüleşme yapılamayacağı (yeni kısıtlamalar getirilemeyeceği) hükmünü içeren 41’inci maddesinin 1’inci fıkrası, üye ülkelerde başkaca bir düzenlemeye gerek olmaksızın doğrudan uygulanabilir niteliktedir. Türk vatandaşları, buldukları üye ülkenin idari ve yargı mercileri nezdinde bu hükme dayanarak hak talebinde bulunabilirler. (ABAD’ın Savaş, Tüm / Darı Kararları)

- Katma Protokol’ün 41’inci maddesinin 1’inci fıkrası, bir üye ülkenin ulusal mevzuatında, Türkiye’de bulunan bir işletmenin, bu üye ülkede hizmet sunması için çalışma izni almakla yükümlü kılınmasını öngören bir düzenleme yapılmasını, eğer böyle bir çalışma izni alınmasını bu Katma Protokol’ün yürürlüğe girmesinden önce gerekli değilse yasaklar. (ABAD’ın 21.03.2003 tarihli, C-370/01 sayılı Abatay ve C-369/01 sayılı Şahin Kararları)

IV. Hizmet Sunma Hakkı

- Katma Protokol'un 41'inci maddesinin 1'inci fıkrası, bu Protokol'ün yürürlüğe girdiği tarihten itibaren merkezi Türkiye'de bulunan bir işletme için üye ülkede hizmet sunmak isteyen Türk vatandaşlarından, bir üye ülkenin hükümlerine girmek için ülkeye giriş vizesi istenmesini, eğer böyle bir vize zorunluluğunun Katma Protokolün yürürlük tarihinden önce bulunmaması halinde, yasaklamaktadır. Hizmet sunma serbestliği hizmet alma özgürlüğünü de kapsamaktadır. (Örneğin, turistik amaçlı seyahatler). (ABAD'ın 19.09.2009 tarihli, C-228/06 sayılı M.Soyal, İ. Savatlı Kararı. Üye ülkeler bu Karar hükmünü çok kısıtlı olarak uygulamaktadırlar.)

V. Eğitim

- 1/80 sayılı OKK'nın 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrası (Birlik üyesi bir ülkede yasal olarak çalışmış veya çalışmakta olan anne ve babasıyla birlikte yasal olarak ikamet eden Türk çocukları, buldukları üye ülkenin genel eğitim, çıraklık ve yüksek öğrenim dahil olmak üzere meslek eğitimine, bu üye ülkenin kendi vatandaşlarından istenilen aynı eğitime giriş formasyonu esas alınmak üzere kabul edilirler) ile 9'uncu maddenin 2'nci fıkrası (Türk çocukları, buldukları üye ülkenin milli mevzuatında söz konusu eğitim alanlarında öngörülen avantajlardan yararlanırlar) üye ülkelerde doğrudan uygulanabilir nitelikte hükümlerdir.

- Bir Türk işçisinin, bulunduğu üye ülkede mesleki eğitimini (Yüksek Okul ve Üniversite öğrenimi dahil) tamamlamış çocuğunun, bu ülkede herhangi bir işe başvurabilmesi için anne veya babasının söz konusu ülkede 3 yıl çalışmış olması yeterlidir. Yani, iş başvurusunun yapıldığı tarihte annenin veya babanın hala bu üye ülkede bulunması gerekli değildir.

- Bir üye ülkeye aile birleştirmesi dışındaki bir nedenle, örneğin eğitim amacıyla gelmiş olan bir Türk işçisinin çocuğu, 7'nci maddede belirtilen 3 yıllık yasal ikamet süresini tamamlaması halinde o ülkede dilediği her türlü işe başvurabilme ve bu maddeye dayanarak oturma iznini uzattırma hakkına sahiptir.

- Bir üye ÷lkeye eğitim amacıyla gelmiş, mesleki eğitimiyle ilgili pratik çalışmasına bağlı eğitim amaçlı ikamet izni almış ve işveren nezdinde fiili ve ekonomik değeri olan bir iş yapmış ve bunun karşılığında uygun bir ücret almış olan bir Türk vatandaşı, düzenli iş piyasasına dahil bir işçi olarak telâkki edilir. Böyle bir Türk vatandaşı aynı işveren nezdinde aralıksız en az 4 yıl çalışmış olması halinde seçeceği her türlü işe girme hakkı kazanır.

VI. Sosyal Güvenlik

- Ortaklık Konseyi'nin, AB üyesi ÷lkelerin sosyal güvenlik sistemlerinin üye ÷lkelerde bulunan Türk işçilerine ve aile fertlerine uygulanmasına ilişkin 19.9.1980 tarihli ve 3/80 sayılı Kararı'nın, vatandaşlığa dayalı ayrımcı işlemleri yasaklayan 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrası, üye ÷lkelerin hukuk düzenlerinde doğrudan etki doğurabilecek niteliktedir. Üye ÷lkelerde sosyal sigorta dallarında bir veya birden fazla riske karşı zorunlu veya isteğe bağlı sigortalı olarak çalışan Türk vatandaşları ve bunların üye ÷lkelerde bulunan aile fertleri, bu ÷lkelerin idari ve yargı mercileri nezdinde söz konusu hükme dayanarak hak talebinde bulunabilirler. ABAD'ın 4.5.1999 tarihli SÜRÜL Kararı gereğince 3/80 sayılı OKK kapsamına giren vatandaşlarımız ikamet izinlerinin türü dikkate alınmaksızın Çocuk Parası (Kindergeld) ve Federal Çocuk ödemelerinden vatandaşlık ayırımına tabi olmaksızın Alman ve diğer AB üyesi ÷lke vatandaşları ile eşit koşullarda yararlanmaktadırlar. (ABAD'ın 4.5.1999 tarihli SÜRÜL Kararı)

VII. Sendikal Haklar

- Düzenli iş piyasasına dâhil olmuş Türk işçilerinin, işçilerin menfaatlerini temsil eden ve savunan, Avusturya İşçi Odaları gibi bir kuruluşun genel kuruluna seçilebilir olma hakkını ortadan kaldıran üye ÷lkelerin düzenlemeleri, AB-Türkiye Ortaklık Hukukuna aykırıdır (ABAD'ın 08.05.2003 tarihli ve C- 171/01 sayılı Kararı), (Berlin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, 2014).

4.1.2. Milli Kaynaklar

Bu bölümde Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımıza Anayasamızdan, Yurtdışı Hizmet Borçlanması Kanunundan ve Yargı Kararlarından doğan haklar ele alınacaktır.

4.1.2.1. Anayasa

Yurtdışında yaşayan ve çalışan çok sayıda vatandaşı bulunan bir devletin buradaki vatandaşlarının sosyal güvenlik sorunlarıyla ilgilenmesi bir zorunluluktur. Bu amaçla daha önceki Anayasalardan farklı olarak 1982 Anayasasında yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının sosyal güvenlik bakımından korunmalarına dair bir özel düzenleme yapılmıştır. Anayasanın 62. Maddesinde yer alan düzenlemenin başlığı "Yabancı Ülkelerde Çalışan Türk Vatandaşları" şeklindedir. Düzenleme ile Sosyal güvenlik hakları arasında "Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır." (m.62) (İşçimen, 1999:43).

Devletin bu alandaki görevlerini ne şekilde ve esaslarla yerine getireceği Anayasada yer almamıştır. Bu bakımdan devlet bu alandaki görevi yerine getirirken, sosyal güvenlikte kabul edilen genel esaslara, milletlerarası hukuk ve milletlerarası sosyal güvenlik hukukunun genel esas ve teamüllerine uygun yasal düzenlemeler yapmalıdır (Arıcı, 1998:680).

4.1.2.2. Yurtdışı Hizmet Borçlanması

Yurtdışında çalışan Türk vatandaşlarının yurtdışında geçen hizmetlerinin borçlandırılarak ülkemiz sosyal güvenlik kanunlarına göre emeklilik, malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde Türkiye'de geçmiş hizmet gibi değerlendirilmesini sağlamak amacıyla bu güne kadar iki borçlanma kanunu yürürlüğe girmiştir. Bunlardan ilki 07/06/1978 tarihinde yürürlüğe giren 30/05/1978 tarihli 2147 sayılı Kanun, ikincisi ise

22/05/1985 tarihinde yürürlüğe giren 08/05/1985 tarihli 3201 sayılı Kanundur. Ayrıca, 3201 sayılı Kanunun bazı maddeleri 4958 ve 5754 sayılı kanunlarla değiştirilmiştir.

4.1.2.2.1. Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına İlişkin Mevzuat

Bu başlık altında yurtdışı hizmet borçlanmasına dair çıkarılan 2147 sayılı Kanuna ve bu kanunun eksikliklerinin giderildiği 3201 sayılı Kanuna yer verilmiştir.

- 2147 Sayılı Kanun

Bu kanun Yurtdışı Borçlanması ile ilgili olarak çıkarılan ilk mevzuat olarak karşımıza çıkmaktadır. Yurtdışında çalışan vatandaşlarımızın çalıştıkları ülkelerin sosyal güvenlik mevzuatı ile Türkiye'deki sosyal güvenlik mevzuatı arasındaki emeklilik aylığına hak kazanma koşullarının farklılığından doğan yakınmaları azaltmak, Anayasamızda vurgulanan "Sosyal Devlet" anlayışının somut örneklerinden biri olan herkese sosyal güvenlik hakkını sağlamak ve bunu kitlelere yaygınlaştırmak, ülkemizin döviz sıkıntısını gidermek amacı ile 2147 sayılı Kanun ile Yurtdışında çalışan Türk vatandaşlarına, yurtdışında geçen sürelerini sosyal güvenlikleri bakımından döviz olarak borçlanarak değerlendirme hakkı tanınmıştır.

- 3201 Sayılı Kanun

2147 sayılı Kanunun yedi yıllık uygulamasında ihtiva ettiği hükümler, vatandaşlarımızın hak kayıplarına yol açmıştır. Bu sebeple vatandaşlarımızın yurtdışında geçen sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi için konu yeni yaklaşımla ele alınmış ve 22/05/1985 tarihinde 3201 sayılı Kanun yürürlüğe konulmuştur.

3201 sayılı "Yurtdışında Çalışan Türk Vatandaşlarının Yurtdışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun" ihtiva ettiği hükümler, getirdiği yeni haklar bakımından yurtdışındaki vatandaşlarımıza yeni imkânlar tanımıştır.

4.1.2.2.2. Yurtdışı Hizmet Sürelerinin Borçlanılma Şartları

Bu başlıkta 3201 sayılı Kanun'dan faydalanabilmek için gerekli olan Türk vatandaşı olma, belirli niteliklerde yurtdışı sürelerinin bulunması ve hizmetlerin belgelendirilmesi şartlarının detayları aktarılmaktadır.

Türk Vatandaşı Olmak

Yurtdışı hizmet borçlanmalarında, Türk vatandaşı olma şartının iki halde yerine getirilmesi zorunludur. Bunlardan biri, borçlanılması istenilen sürelerde ilgilinin Türk vatandaşı olması, diğeri ise Türk vatandaşlığında geçen süreleri borçlanma talebinde bulunan sigortalı veya hak sahibinin yazılı başvuru tarihi itibari ile Türk vatandaşı olmasıdır. Aynı zamanda Türk vatandaşlığı ile birlikte yabancı ülke vatandaşlığı devam edenler de söz konusu yasa ile getirilen düzenlemeden yararlanabilirler.

Belirli Nitelikte Yurtdışı Süreleri Bulunmak

3201 sayılı Kanuna göre borçlanma hakkından yararlanabilmek için ilgilinin yurtdışında belirli nitelikte geçen hizmet veya sürelerinin bulunması şarttır. Bunlar, yurtdışında;

- Hizmet akdi kapsamında veya kendi nam ve hesabına bağımsız olarak geçen sigortalılık,
- Hizmet akdi kapsamında veya kendi nam ve hesabına bağımsız olarak geçen sigortalılık süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik (çalışılmayan) ve
- Ev kadını olarak geçen, süreleridir.

Ancak, aşağıdaki süreler borçlanma kapsamı dışında tutulur:

- 18 yaşın doldurulmasından önce yurtdışında geçen hizmet ve ev kadını olarak geçen süreleri,
- Türk vatandaşlığının kazanılmasından önce ve Türk vatandaşlığının kaybedilmesinden sonra geçen hizmet ve ev kadını olarak geçen süreleri,

- İsveç, İsviçre ve Fransa ile yapılan sosyal güvenlik sözleşmeleri gereğince Türkiye’de isteğe bağlı sigortaya prim ödenen sürelerde yurtdışında geçen hizmet ve ev kadını olarak geçen süreleri,
- Sosyal güvenlik kanunlarına göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları kapsamında geçen sürelerle çakışan yurtdışı süreleri, bu süreleri de kısaca ifade edecek olursak;
 - Libya’da iş üstlenen Türk işverenlerince çalıştırılan Türk işçilerin bu ülkede 01/09/1985 tarihinden sonra geçen çalışma sürelerini,
 - Almanya’da istisna akdi kapsamında iş üstlenen Türk işverenlerince çalıştırılan Türk işçilerinin bu ülkedeki çalışma sürelerini,
 - Sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmemiş ülkelerde iş üstlenen Türk işverenler tarafından yurtdışına götürülen Türk işçilerinin çalışma süreleri ile Türkiye’deki sosyal güvenlik kanunlarına göre yurtiçinde isteğe bağlı sigortaya prim ödenen sürelerde bu ülkelerde geçen hizmet veya ev kadını olarak geçen sürelerini, kapsar.
- İkili sosyal güvenlik sözleşmesine göre kendilerine kısmi aylık bağlanmış olanların çalışmaları arasında ve hizmetin bitim tarihinden sonraki işsizlik süreleri.

Hizmetleri Belgelendirmek

Yurtdışında geçen sürelerin borçlandırılması için bunların borçlanma başvuru sırasında belgelendirilmesi zorunludur. Borçlanma için yazılı istekte bulunan ancak, ibraz ettikleri belgeleri borçlanma işleminin yapılması için yeterli görülmemişlerin istekleri reddedilmez, belgelerini tamamlamaları kendilerinden istenir.

Borçlanmanın yapılabilmesi için Kuruma ibraz edilmesi gereken belgeler, sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilen ve akdedilmeyen ülkelerde geçen hizmet süreleri ile ev kadınlığında geçen süreler itibariyle ayrı ayrı aşağıda sayılmıştır:

Sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmiş ülkelerde geçen sigortalılık süreleri: Çalışılan ülkede bağlı bulunulan sigorta merciinden alınacak hizmet cetveli veya sigorta kartları, sigortalıların çalıştıkları iş yerleri resmi kuruluş ise belgelerin ayrıca tasdikine gerek kalmaksızın çalışılan ülkede iş yerlerinin bağlı bulunduğu belediye, vergi dairesi, iş bulma kurumları, ilgili meslek kuruluşları veya dernekler ve diğer resmi kuruluşlarca

verilen hizmet belgesi, yurtdışında kendi nam ve hesabına çalışanların bağlı oldukları vergi dairesi, ilgili meslek kuruluşu veya derneklerce verilen hizmet belgesi, bulunulan ülkelerdeki Türk temsilciliklerinden (konsolosluk, çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlikleri veya ataşelikler vb.) alınacak gerekçeli hizmet belgeleri, gibi hizmetin niteliğine uygun bir belge ile belgelendirilmelidir.

Sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmemiş ülkelerde geçen sigortalılık süreleri:

Bulunulan ülkelerdeki Türk temsilciliklerinden (konsolosluk, çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlikleri veya ataşelikler v.b.) alınacak gerekçeli hizmet belgeleri, yurtdışında çalıştıkları iş yerlerinden alacakları hizmet sürelerini gösterir bonservisleri ile birlikte pasaportlarında bulunan çalışma izinlerinin tasdikli tercümeleri, gemi adamları, çalıştıkları geminin bayrağını taşıdıkları ülkelerde bulunan Türk temsilciliklerinden alacakları gerekçeli hizmet belgelerini veya iş yerlerinden alacakları hizmet sürelerini gösterir bonservisleri ile gemilerde çalıştıklarını gösterir belgeler de kayıtlı bulunan çalışma izinlerinin tasdikli tercümeleri ya da pasaportlarında çalışma süreleri ile örtüşen giriş-çıkış tarihlerini gösterir sayfaların tasdikli örnekleri, gibi hizmetin niteliğine uygun bir belge ile belgelendirilmelidir.

Ev kadını olarak geçen süreler: Yurtdışında oturduklarına dair alacakları ikamet belgesi (Türkiye’de yeminli tercüme bürolarınca, yurtdışında ise konsolosluklarca yapılmış tercümesi ile birlikte), ikamet belgesi temin edilemiyorsa yurtdışına çıkış ve yurda giriş tarihleri, fotoğraf ve künye bilgilerinin bulunduğu pasaport sayfalarının noter tarafından tasdikli fotokopisi ya da emniyet müdürlüklerinden alacakları yurda giriş-çıkış çizelgesi ile belgelendirilmelidir (Aras, 2010:275-281).

4.1.2.3. Yargı Kararları

Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının Sosyal Güvenlik Haklarına ilişkin ilgili kurumlarla çıkan uyuşmazlıkların çözümü için yargı organlarınca verilen kararlar bu alanda yardımcı kaynak olarak önem taşımaktadır. İki taraflı, çok taraflı sözleşmelerin ve hizmet borçlanmasına ilişkin Kanunların uygulanmalarından doğan sorunlar ve çelişkiler yargı kararlarıyla giderilir.

Yargıtay da bu nitelikteki uyuşmazlıklara 10. ve 21. Hukuk Daireleri bakmaktadır. Bu dairelerin, Hukuk Genel Kurulu ve İçtihatları Birleştirme Genel Kurulunun Kararları yurtdışındaki Türk vatandaşlarının sosyal güvenlik haklarının oluşumu ve gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Yargıç konuyla, ilgili uyuşmazlıkların çözümlenmesinde yüksek mahkemenin daha önceki kararlarından geniş ölçüde yararlanmaktadır (İşçimen, 1999:49-50).

4.2 SOSYAL GÜVENLİK ALANINDA YAŞANAN SORUNLAR

Bu başlık altında incelenecek olan "Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik alanında yaşadıkları sorunlar" direkt olarak sosyal güvenlik sisteminden doğan sorunlar değil, vatandaşlarımızın Avusturya'da karşılaştıkları sorunların dolaylı yoldan sosyal güvenlik haklarına olan etkileridir. Bu sorunlardan öne çıkanlar hakkında aşağıda ayrıntılı bilgi verilmektedir.

Türkiye – Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmesi

Avusturya, Türkiye'de ikamet eden çocukları için vatandaşlarımıza yaptığı aile yardımlarını, mevcut Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'ni tek taraflı fesih etme suretiyle 1.10.1996 tarihinden itibaren durdurmuştur. Avusturya ile 28.10.1999 tarihinde imzalanan yeni "Sözleşme" aile yardımlarını kapsamamaktadır. Türkiye, fesih tarihinden önce yapılan ödemelerin kazanılmış hak olduğu, dolayısıyla Kanunun öngördüğü yaş sınırına kadar ödemelerin sürdürülmesi fikrini savunurken, Avusturya, fesih işlemi ile aile yardımlarının yasal dayanağının ortadan kalktığını, ayrıca çocuk parasının prime esas bir sosyal güvenlik ödeneği olmadığı şeklindeki düşüncesinde ısrar etmiştir. Tarafların, sorunun bir hakem heyetine taşınması konusunda uzlaşma sağlamasından sonra iki ülke yetkili makamları bir "Tahkim Anlaşması" taslağı hazırlamak üzere 2004 yılında iki kez bir araya gelmiş ve bir madde dışında hazırlanan taslak metin üzerinde mutabakata varmışlardır. Anlaşma taslağının "Uygulanacak Hukuk" başlıklı 22. Maddesi, tarafların uzlaşma sağlayamadığı tek maddedir. Avusturya tarafı, Hakem Heyeti'nin Avusturya mevzuatını esas alarak karar vermesini talep etmekte, buna karşılık Türk tarafı feshedilen sözleşme hükümleri ile uluslararası

metinlerin dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedir. Sorunun çözümüne katkı sağlayacağı düşüncesiyle Avusturya tarafına sunulan son karşı önerimiz 14.05.2008 tarihli "Verbal Nota" ile bildirilmiş olup bu Nota'ya henüz cevap verilmemiştir.

Tahkim sürecinde yaşanan sorunlar, 2011 yılında toplana Türkiye-Avusturya Karma Ekonomik Konsey toplantısında da gündem maddesi olarak ele alınıp görüşülmüştür. Tarafların 02.05.2011 tarihinde imzaladığı "Toplantı Protokolü'nde", her iki tarafın iyi niyetle çözüme katkı sağlama iradesi taşıdığı vurgulanmıştır.

Öte yandan, Viyana'da mukim Türk asıllı Avusturya vatandaşı Mehmet Efe, Türkiye'de yaşayan çocukları için ödenen aile yardımlarının kesilmesi nedeniyle uğradığı mağduriyetin insan hakları ihlali olduğunu ileri sürerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuş. Ülkemizin de bu davaya müdahil olarak katılması sağlanmış olup, gelinen noktada Avusturya 2010 yılı Mart ayında ülke savunmasını Mahkemeye sunmuş bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avusturya vatandaşı Mehmet Efe'nin, Türkiye'de mukim çocuklarına yapılan aile yardımının kesilmesine ilişkin olarak Avusturya aleyhine açtığı ihlal davasını görüşerek karara bağlamıştır. 08.01.2013 tarihli kararda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır. Avusturya, Kararın gerekçesine yansıyan resmi savunmasında, Avusturya'nın, aile yardımlarıyla ilgili yasal mevzuatında ülkede yerleşik çocuklar arasında asgari geçim standardının korunmasını hedef aldığını, bu kapsamda yapılan yardımın bir anlamda geleceğe yatırım olarak görüldüğünü, yurtdışında mukim çocukların ülkeye katkı sağlayamayacağı nedeniyle aile yardımı dışında tutulduklarını ileri sürmüştür. Mahkeme, Avusturya'nın kendi sosyal güvenlik sistemini ülkede yerleşik nüfusun ihtiyaçlarına göre tasarladığını ve Avusturya dışında yaşayan kişilerin durumlarıyla ilgili sağlıklı bir mukayesenin yapılamayacağını vurgulamıştır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları

Avusturya, 1995 yılında üyesi olduğu ABAD Kararlarını ulusal mevzuatına yansıtmada gerekli hassasiyeti göstermemektedir. Bu bağlamda; Birlik ülkelerinin aile

birleştirmelerinde şart olarak ileri sürecekleri gelir garantisi sınırında üye devletlerin kendi milli mevzuatlarındaki sosyal yardım sınırlarını esas almaları gerektiği yolundaki ABAD Yorum Kararı uygulanmamaktadır. Zira Avusturya aile birleştirmesi uygulamasına getirdiği gelir garantisi koşulunda ülkedeki sosyal yardım sınırını, başvuru sahibinin düzenli harcamalarını da (kira, nafaka, banka kredi taksiti vb.) dikkate almak suretiyle yükseltmektedir. Bu uygulama ile aile birleştirmesi koşullarının, ABAD Kararına da ters düşecek şekilde zorlaştırıldığı aşikârdır.

Avusturya, yerleşmek amacıyla gelen 3. ülke vatandaşı yabancılara bir "Uyum Sözleşmesi" (Integrationvereinbarung) imzalatmakta ve belli bir süre zarfında ve belli seviyede (B1) Almanca bilgisine vakıf olduğunu kanıtlayamayan yabancılara, dolayısıyla da vatandaşlarımıza güvenceli ikamet statüsü (süresiz oturma izni-Daueraufenthalt) tanımamaktadır. Bu sözleşmedeki yükümlülükleri yerine getirmeyenlere de ayrıca para cezası uygulanmaktadır. Avusturya'daki "Uyum Sözleşmesi" uygulamasının, Hollanda'da yaşayan yabancılara tatbik edilen uyum kursları ve sınavları ile birebir örtüşmekte olduğundan ve Utecht Temyiz Mahkemesi'nin, 1/80 sayılı OKK kapsamında Türk vatandaşlarının uyum kurslarına tabi tutulamayacağı yolundaki kesinleşmiş kararından hareketle, Türkiye-AB Ortaklık Hukukuna ters düştüğü düşünülmektedir. Kaldı ki, vatandaşlarımıza beş yıllık yasal ikametten sonra sağlanan çalışma izni muafiyet hakkı, aynı zamanda güvenceli ikamet hakkını da kapsamaması ortaklık hukuku gereğidir.

Keza, AB'ye üye ülkelerin, kendi sınırlarında yasal olarak ikamet etmekte olan 3'üncü ülke vatandaşlarının güvenceli ikamet izni taleplerinde tahsil edecekleri harç miktarlarını belirlerken, bu bedeli diğer üye ülke vatandaşlarına düzenlenen aynı içerikli belgeler için talep edilen harç bedelleri ile makul seviyede tutmaya özen göstermeleri gerektiğine ilişkin ABAD Yorum Kararı (29.04.2010 C-92/07) dikkate alınmamaktadır. Nitekim güvenceli ikamet statüsünü ifade eden Oturma İzni türü için vatandaşlarımızdan 150 avro tahsil edilirken, aynı statü için AB üye ülke vatandaşlarından sadece 13,60 avro talep edilmektedir.

Avusturya, sosyal güvenlik prim kesintisi olmaksızın sınırlı kazanç (386 avro aylık) elde edilen iş ilişkisini (Geringfügige Beschaeftigung), 1/80 Sayılı OKK kapsamında yasal iş ilişkisi olarak değerlendirmemektedir. Özellikle Avusturya’da yüksek tahsil yapmakta olan vatandaşlarımız tarafından tercih edilen bu tür istihdam ilişkisi, yetkili makamların düzenledikleri yazılı çalışma iznine tabi olup, sadece kaza sigortası için prim kesintisi yapılmaktadır. Bu konuda; Federal Yüksek İdare Mahkemesi’nin, yükseköğrenim amacıyla Avusturya’ya gelen Derya Gülfirat isimli vatandaşımızın tam gün (haftalık 40 saat) çalışma izni talebini reddeden İş Piyasası Servisi’nin 24.09.2010 tarihli idari işlemini, Birlik hukuku ile bağdaşmadığı gerekçesiyle bozma kararı önemli bir emsaldir. Ancak, Yüksek Mahkeme’nin, Türkiye-AB ortaklık ilişkisi ve 1/80 sayılı OKK’nın 6. Maddesine dayandığı 26.06.2012 tarihli bu kararının bir kanun değişikliği ile milli mevzuata alınarak, yasal güvenceye kavuşturulması gerekmektedir.

Aynı şekilde, Federal Danıştayın, ABAD’ın yorum kararlarına dayanarak aldığı 18.04.2012 tarihli Kararda; aile birleştirmelerinde uygulanan bazı kısıtlamaların (21 yaş sınırı, vize başvurusunda Almanca bilgi düzeyinin belgelenmesi) 1/80 sayılı OKK ile ters düştüğü ve Türk vatandaşlarına uygulanamayacağı hususu teyit edilmekte olup, itirazda bulunan vatandaşımızın ikamet izni başvurusu kabul edilmiştir. Kararın uygulama alanı çıkartılan bir "Genelge" marifetiyle genişletilmiş olmakla birlikte, düzenlemenin yine ayrı bir yasal güvenceye kavuşturulması esastır.

Vatandaşlık, Çifte Tabiiyet ve Mavi Kart Uygulaması

Avusturya vatandaşlık mevzuatında yapılan son değişikliklerle (01.07.2011), başvuru sahibinin “B2” seviyede Almanca bilmesi, son üç yıl içinde geçimini sağlamak üzere sosyal yardım nitelikli yardımlar almamış olması, sadece Avusturya’nın değil, aynı zamanda müracaatta bulunduğu Federal Eyalet’in de siyasi tarihi kapsamındaki test sınavını başarmış olması, gibi yeni ve zorlaştırılmış koşullar getirilmiştir. Bu ağırlaştırılmış şartlar, vatandaşlığa geçmek isteyen yabancıların sayısını da olumsuz etkilemektedir. Nitekim Avusturya vatandaşlığını tercih eden vatandaşlarımızın sayısında 2004 yılından itibaren sistematik bir gerileme gözlenmektedir. 2003 yılında toplam 45.112 yabancı (Türk: 13.680) Avusturya vatandaşlığına geçmişken, bu sayı

2008’de 10.268’e, 2010’da ise 6.145’e gerilemiştir. Keza, 2011 yılında 1.178 vatandaşımız, 2012 de ise 1.200 vatandaşımız (toplam 7.043 yabancı) Avusturya vatandaşlığına alınmıştır.

Avusturya Vatandaşlık Kanunu, vatandaşlığa alınan yabancının iki yıl içinde kendi ülkesiyle vatandaşlık ilişkisinin sona erdirilmiş olmasını zorunlu kılmaktadır. Avusturya, önceden yazılı izin almaksızın bir başka ülkenin vatandaşlığına geçenlerin vatandaşlığını geri almaktadır. Çifte vatandaşlık izni, çok özel hallerde istisnai olarak verilmektedir. Az sayıda da olsa, Avusturya’nın ekonomik, kültürel, sportif, bilimsel ve sanat hayatının gelişmesine katkı sağladığına veya sağlayacağına inanılan yabancıların Federal Başbakanlık makamının onayıyla ve çifte vatandaşlık esasında Avusturya vatandaşlığına alınmalarına izin verilmektedir.

Avusturya vatandaşlığına geçenler, başta sosyal güvenlik uygulamaları (Türkiye’ye hizmet borçlanması yapma) olmak üzere bazı ekonomik, sosyal, kültürel nedenlerle veya siyasi hakları kullanabilmek gayesiyle, aynı zamanda Türk vatandaşlığını da korumak istemektedir. Bu itibarla, vatandaşlarımız ve Türk sivil toplum kuruluşları, Avusturya’nın İsviçre benzeri bir uygulamayı benimsemesi ve çifte vatandaşlığa imkân tanımamasını talep etmektedir.

403 Sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu’nun 29’uncu maddesi kapsamında, doğumla Türk vatandaşı olup da, İçişleri Bakanlığından vatandaşlıktan çıkma izni alanlara resimli bir kimlik kartı (Mavi Kart) düzenlenmektedir. Bu kart sahipleri, yasalarımızdaki mevcut kısıtlamalar dışında, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanmaya devam etmektedir.

Mavi Kart düzenlemesinde gerçekleştirilen son yasal değişiklikle, mavi kart sahipleri için ayrı bir kütük oluşturulması ve ileri nesillere de kart düzenlenebilmesi sağlanmıştır. Ayrıca yine aynı düzenlemeyle Mavi Kart’a kıymetli evrak statüsü tanınmış, bu kart sahiplerinin sözleşmeli statüde kamuda istihdam edilmelerine izin verilmiştir. Mavi Kart sahipleri, e-devlet şifresi alabilmekte, başvuruda bulunmaları koşuluyla da kendilerine vergi kimlik numarası verilmektedir.

Emeklilik

22.05.1985 tarihinde yürürlüğe giren 3201 sayılı “Yurtdışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurtdışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkındaki Kanun”, başvuru sahibinin müracaat tarihinde Türk vatandaşı olması şartını aramaktadır. Dolayısıyla, Avusturya vatandaşlığına geçmek üzere, 403 sayılı Yasa kapsamında Türk vatandaşlığından çıkma izni alanlar, 3201 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanamamaktadır. Çok sayıda vatandaşımız, Avusturya vatandaşlığını kaybetme riskini de göze alarak, yurtdışı hizmetlerini borçlanabilmek için yeniden Türk vatandaşlığına geçme veya Avusturya vatandaşlığından tamamen vazgeçme eğilimi göstermektedir.

Düzenleme hakkındaki son yasal değişiklik, beklentilerin aksine Mavi Kart sahibi olanlara yurtdışı hizmet sürelerinin borçlanılarak değerlendirilmesine imkân yaratmamaktadır. Bu konumdakilere, Avusturya’da Türk vatandaşlığı altında geçen hizmet/ikamet sürelerini, sadece Yargıtay kararına bağlı olarak borçlanma seçeneği kalmaktadır. Bu seçeneği kullananlar için yargı süreci 12-14 ay gibi uzun zaman almakta ve Türkiye’de tutulan avukatlar 1.500-4.000 avro arasında değişen miktarlarda ücret talep etmekte, ayrıca bazı hallerde Türk vatandaşlığında geçen hizmet sürelerinin sigorta aylığı açısından yeterli olmaması nedeniyle hak sahipleri mağduriyet yaşamaktadırlar.

3201 sayılı Kanununun 4. Maddesi uyarınca hesap edilecek borç miktarının, tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içinde ödenmesi gerekmektedir. Vatandaşlarımız, tahakkuk ettirilen döviz borcunun tamamının ödenmemiş olması halinde zaten aylık bağlanamayacağından da hareketle, ödeme süresindeki sınırlamanın kaldırılmasını veya taksitlendirme imkânının getirilmesini talep etmektedir.

Sosyal güvenlik kurumlarımıza tabi hizmeti bulunmayan vatandaşlarımızın sigortalılıklarının başlangıç tarihi, borçlarının tamamını ödedikleri tarihten borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülen tarih (3201 sayılı Kanununun 5. Maddesi) olarak kabul edilmektedir. Vatandaşlarımız, uygulamanın iki ülke arasındaki Sosyal Güvenlik

Sözleşmesi ruhuna ters düştüğü görüşünü savunmakta ve Avusturya’da yasal olarak çalışmaya başladıkları tarihin aynı zamanda ülkemizde de başlangıç tarihi olarak kabul edilmesine imkân sağlayacak yasa değişikliğinin bir an önce gerçekleştirilmesini veya aynı konudaki Yargıtay Kararının tüm sigortalılara teşmil edilmesini talep etmektedir.

3201 sayılı Yasa, ülkemizde hizmet süresi olmayan vatandaşlarımızın yurtdışı sürelerini (çalışma, ikamet) 4b kapsamında değerlendirmelerini öngörmektedir. Bu suretle de Bağ-Kur iştirakçisi olarak emeklilik hakkı elde edilebilmektedir. Avusturya’da yaşayan vatandaşlarımız ve özellikle ev kadınlarının, gerek birçok televizyon kanalında çıkan programlardan cesaret alarak, gerekse kendilerini sosyal güvenlik uzmanı olarak tanıtan bazı kişilerin katılımlarıyla gerçekleştirilen dernek toplantılarındaki ifadelerden etkilenerek, Türkiye’de geçici ikamet süresi içinde, 4a sigortalısı konumunu elde edecek şekilde kısa bir süre için sigortalı bir işe girdikleri, böylece yurtdışı sürelerini, daha avantajlı konumda gördükleri 4a’ya göre borçlandıkları gözlemlenmektedir. Daimi ikamet yeri Avusturya olup burada çalışan ve bu ülke ile ilişkilerini kesmeden ülkemizde sigortalı bir işe başlayan vatandaşlarımızın sadece ülkemiz mevzuatı çerçevesinde değil, aynı zamanda Avusturya sigorta kurumlarıyla da sorun yaşamaları kuvvetle muhtemeldir.

Vatandaşlarımız, sözleşme aylığı taleplerinin sosyal güvenlik kurumu tarafından sonuçlandırılmasının oldukça uzun zaman almakta ve Avusturya makamları, ülkemizden netice almadan aylık taleplerini nihai olarak karara bağlayamamakta ve dengeleme zammı (Ausgleichzulage) ödemelerinin durdurmaktadır.

3201 sayılı Kanun ve bu Kanunun getirdiği haklardan yararlanan vatandaşlarımızın sayısı oldukça fazladır. Hak sahibi vatandaşlarımıza aylık ödenmeye başlaması halinde, bu ödemenin bildirim yükümlü bir hane geliri olduğu gerekçesiyle Avusturya tarafından yapılan primsiz sosyal yardımların hesabında dikkate alınmaktadır. Hak sahibinin veya eşinin Avusturya’da ikamet etmesi ve bu ülkeden de aylık alması halinde, 3201 sayılı Yasa kapsamında ödenen aylık miktarı, emeklilere yapılan dengeleme zammında göz önünde bulundurulduğu gibi, Türkiye aylığından %5,1 oranında hastalık sigortası prim kesintisi yapılmaktadır. İştirakçilerin Türkiye aylıklarını

hiç veya zamanında bildirmemesi ve bu ödemenin bilahare öğrenilmesi halinde, Avusturya sigorta kurumu tarafından yaptırım uygulanmaktadır.

Daimi ikamet yeri esasında Avusturya hastalık sigortasından yararlanan vatandaşlarımız, borçlanma aylığı nedeni Türkiye'deki daimi ikametleri sırasında sosyal güvenlik kurumlarımızdan sağlık yardımı almaları ve bunun tespiti halinde, Avusturya hastalık kasası ile sorun yaşamaktadır.

Eğitim

İstatistikler, mesleki konum, sosyal statü ve çalışma hayatındaki tüm sorunların vatandaşlarımızın mevcut eğitim seviyesine bağlı oluştuğunu ve geliştiğini ortaya koymaktadır.

Avusturya vatandaşları içindeki toplam işgücünün (15-64 yaş) sadece %12,5'i zorunlu temel eğitimi, %58,5'i de mesleki eğitimi tamamlamıştır. Lise mezunlarının oranı %14,6 iken işgücünün % 14,4'ü yükseköğrenim görmüştür. Bu oranlar Türk kökenli göçmen işgücünde; sırasıyla % 66,8 (zorunlu temel eğitim), % 23,2 (mesleki eğitim), %6,1 (lise) ve % 3,9 (yükseköğrenim) şeklinde belirlenmiştir. Çalışan vatandaşlarımızın %65'inin yardımcı işçi statüsünde çalışıyor olmaları, Avusturyalı işgücünün %12,6'sı kamu görevlerinde istihdam edilirken bu oranın Türk göçmenlerde %1,2 şeklinde ortaya çıkması, bu tablo ile izah edilebilecektir. Aynı şekilde, %6 dolayında seyreden Avusturyalı işsiz oranı Türk vatandaşları arasında %14 olarak gerçekleşmektedir. İşsiz vatandaşlarımızın sadece %27'si temel eğitim, mesleki eğitim veya lise ve yükseköğrenim görmüştür.

Yıllık net kazançta ait son istatistikler de, Avusturya vatandaşlarının yıllık 22.448 avro gelir elde ettiğini, buna karşılık Türk vatandaşlarının 17.526 avro tutarında yıllık net gelire sahip olduğunu göstermektedir. Burada önem arz eden bir diğer husus da; 2005-2010 yılları arasında Avusturya vatandaşlarının yıllık net gelirleri 2.703 avro artarken, bu artış Türk vatandaşlarında 776 avro seviyesinde gerçekleşmiştir.

Gelir seviyesindeki bu düşük veriler, vatandaşlarımız arasındaki yoksulluk ve açlık sınırlarında da kendini hissettirmektedir. Yoksulluk sınırında yaşayan Avusturya vatandaşlarının oranı %11 şeklinde tespit edilmiş, açlık sınırında yaşayan nüfus oranı ise %5 olarak verilmiştir. Buna karşılık, vatandaşlarımızın %40'ı yoksulluk sınırında bulunurken, açlık sınırında yaşayanların oranı %20'yi bulmaktadır. Bu değerler geriye doğru beş yıl içinde Avusturya vatandaşlarında hemen hemen hiç değişmezken, yoksulluk sınırındaki vatandaşlarımızın oranı %33'den %40'a, açlık sınırında yaşayanlar da %17'den %20'ye yükselmiştir.

Çalışma hayatına herhangi bir nitelikle dâhil olmak, kişinin kazanç düzeyini, mesleki konumunu ve yükselme olasılığını, ayrıca da sosyal statü ve emeklilik aylığı miktarını birinci derece etkileyen faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Mesleki nitelik, iş piyasasına girişi kolaylaştırdığı kadar, işyerinin muhafaza edilmesi ve işsizlik süresinde de belirleyici rol oynamaktadır.

Almanca bilgisi yetersiz Türk öğrencileri, dersleri takip edebilmekle birlikte, eğitimleri için gerekli lisan bilgisine sahip olduklarını kanıtlamadan, daha üst sınıflara geçememektedir. Bu sorunun temelde iki nedene dayandığı gözlenmektedir. Bunlardan birincisi, vatandaşlarımızın çocuklarını okul öncesi kreş eğitimine göndermemeleri, bir diğeri ise aile birleştirmesi kapsamında Avusturya'ya sonradan gelen çocukların, oldukça ileri yaşlarda bu ülkeye getiriliyor olmalarıdır. Kreş eğitimi eksikliğinde, bütün talepleri karşılayacak ölçüde eğitim yeri bulunmamasından veya kendilerinden kaynaklanmayan bazı sorunlar yaşansa da, birçok vatandaşımızın, çocuklarının kreş kayıtlarında mümkün ölçüde erken tedbir almamakta ve ön kayıt işlemi için ilgili kurumlara başvuruda bulunmamaktadırlar.

Temel eğitimden sonra lise dahil üst eğitim kurumlarına (Allgemeinbildende höhere Schulen) devam eden Türk öğrencilerin rakamsal oranı Avusturyalı öğrencilerin çok gerisinde kalmaktadır. Genel veya teknik meslek liselerine (Berufsbildende höhere Schulen) devam eden Türk gençlerinin oranı da oldukça düşüktür. Benzeri gelişme yüksek tahsil içinde de gözlenmektedir. Avusturya'da eğitim gören üniversite

öğrencilerinin çok büyük bölümü, ebeveynleri Türkiye’de yaşayan ve sadece tahsil amacıyla bu ülkeye gelen vatandaşlarımızdan oluşmaktadır.

İkili (dual) sistemde mesleki eğitim Avusturya’da önemli bir toplumsal değer taşımaktadır. 10uncu sınıf öğrencilerinden %39,1’i dual sistemli mesleki eğitimi seçmekte, % 39,9’u ise tam gün okul eğitimi meslek okullarına devam etmektedir. Yani gençlerin % 80’i meslek eğitimi görmek istemektedir.

Avusturya genelinde yaklaşık 36.000 işletmede toplam 218 branşta (14’ü tarım ve orman meslekleri) meslek eğitimi verilmektedir. Bu eğitimi gören yaklaşık 128.000 gencin 1.500 kadarı Türk vatandaşıdır. İstatistikler, her yıl 10.000 kadar gencin herhangi bir mesleki eğitim kurumuna devam etmeksizin veya eğitimlerini tamamlamaksızın diplomasız olarak öğrenim hayatlarını sonlandırmaktadır.

Avusturya’da yaşayan Türk çocukları ve gençlerinin genel ve mesleki eğitimdeki başarılarını etkileyen diğer faktörler şunlardır:

- Aileler Avusturya eğitim sistemi hakkında yeterli bilgilere sahip değildir,
- Türk veliler, "Okul-Aile-Öğretmen" ilişkilerinde yetersiz kalmaktadır,
- Türkçe kültür derslerine katılım isteğe bağlı olup not verilmemektedir,
- Aileler, mesleki eğitimin uzun vadeli yararlarını dikkate almadan, çocuklarını bir an önce iş piyasasına sokma gayretindedir.
- Meslek eğitim yeri için çok az sayıda başvuru yapılmaktadır.
- Türk gençlerinin bir bölümü danışma hizmetlerinden yeterince yararlanmamakta, okul ve ilgili kurumlarca düzenlenen bilgilendirme toplantılarına gerekli ilgiyi göstermemektedir.
- Mesleki eğitim yeri için çok az sayıda yazılı başvuru gönderilmekte, başvuruları kabul edilmeyenler ümitsizliğe kapılıp yeni girişimlerde bulunmamaktadır.
- Bazı gençlerimiz erken yaşlarda para kazanmanın cazibesine kapılıp, eğitimlerini sürdürmemektedir.

→ Gençlerimiz, Avusturya’da sunulan ve sayısı 220’ye ulaşan değişik meslek yelpazesinden yeterince yararlanmamakta ve meslek seçimlerinde sadece geleneksel branşlara yönelmektedir.

Diploma Denkliği ve Mesleki Yeterlilik

Yükseköğrenimlerini ülkemizde tamamlayıp Avusturya’ya gelen ve burada yerleşen vatandaşlarımızın diplomaları doğrudan tanınmamaktadır. Vatandaşlarımız, mezun oldukları kurumlar ve eğitim müfredatına bağlı olarak yapılan değerlendirme sonucunda, Avusturya’da denk tutulan düzeyden itibaren ayrı bir eğitime sevk edilmektedir. Avusturya’ya gelmeden önce ülkemizde ya da bir diğer yabancı ülkede alınmış orta öğrenim, yükseköğrenim ve mesleki eğitim diplomalarının/mezuniyet belgelerinin Avusturya mevzuatına göre denkliğinin sağlanması, bu ülkede bir meslek sahibi olarak çalışılmasına olanak yarattığı gibi bir mesleki nitelik kazanılmasında da önemli rol oynamaktadır. Hal böyleyken birçok vatandaşımızın, ülkemizde ya da bir diğer yabancı ülkede almış oldukları diplomalarının Avusturya mevzuatına göre denklik işlemlerini yaptırmaya gerekli özeni göstermedikleri gözlenmektedir. Diplomalarının denklik işlemlerini yaptırmamış olanlar, maalesef mesleki nitelikleri altındaki işlerde düşük ücretle çalışmak zorunda kalmakta; bu durum, bir yandan ücret ve sosyal güvenlik kayıplarına (daha düşük hastalık parası, daha düşük işsizlik parası ve işsizlik yardımı, daha düşük emekli aylığı vb.) neden olmakta, diğer yandan da meslekte yükselme olanaklarını önemli ölçüde engellemektedir.

Türkiye’de teori/pratik eğitim sisteminde alınan meslek diploması, eğitim müfredatının Avusturya ile örtüşmesi halinde, kabul edilebilmektedir. Ancak mesleki yeterliliğin eğitim kurumları dışında kazanılmış olması halinde, belli şartlar altında (18 yaş ve iki yıllık mesleki deneyim, sertifika vb.) Ticaret Odası (Wirtschaftskammer) tarafından düzenlenen kurslara veya sınavlara katılmak suretiyle dışarıdan diploma alınabilmektedir. Kurs ve sınavlara katılım ücrete tabidir. Çok sayıda vatandaşımız, lisan bilgilerinin yetersiz olması nedeniyle bu tür mesleki nitelik tedbirlerine iştirak edememektedir. İş piyasasına girmede ve uzun süre istihdamda kalmada, işsizlikten korunmada, daha fazla kazanç elde edilmesinde ve daha güvenceli bir gelecek

planlamasında meslekî nitelik kazanılmış olmasının ne kadar önem arz ettiği izaha muhtaç değildir.

Vatandaşlarımızın ülkemiz ile diğer yabancı ülkelerden almış oldukları diplomalarının Avusturya mevzuatına göre denklik işlemlerini yaptırmalarının her şeyden önce kendi menfaatlerinin bir gereğidir. Bu hususta özellikle Federal Hükümet, entegrasyondan sorumlu Devlet Sekreteri Sebastian KURZ'un da girişimleriyle, diploma denklik işlemlerinde bürokrasiyi azaltacak önemli tedbirler alınmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda; diploma denklik işlemlerinde ülke düzeyinde yetkilendirilen müracaat makamları yeniden belirlenmiş, böylece de işlemlerde belli bir kolaylık ve sürat sağlanmıştır.

İstihdam

Avusturya'nın yasal iş piyasasına dâhil olmuş Türk işçileri, mesleki vasıf ve Almanca dil eksikliği, çalıştıkları sektörlerin sezon koşulları veya ekonomik kriz ortamından fazlaca etkileniyor olması, istihdam teşvik tedbirlerine yeterince rağbet edilmemesi, işsizlik ödeneği (işsizlik parası, muhtaçlık yardımı) veya aile yardımlarının belli bir rahvet yaratması, işverenlerin özellikle orta yaş üstü işsiz istihdamını tercih etmemeleri, büyük işletmelerin vasıfsız işgücü ihtiyaçlarını giderek istisna akdi yaptıkları özel şirketler kanalıyla karşılamaya başlaması ve işverenlerin, tercihen Avusturya veya AB üye ülke vatandaşlarını istihdam etme eğiliminde olması gibi nedenlerden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadır.

İşsiz kalınmasına ve işsizlik süresinin diğer işsizlere oranla daha uzun sürmesine gerekçe sayılabilecek bu faktörler, vatandaşlarımızın iş piyasasına ilk kez girişlerinde veya yeniden dâhil olmalarında da etkili olmaktadır. Burada ilaveten, Avusturya'nın, iş piyasası 2011 yılı Mayıs ayından itibaren AB'nin yeni üye ülke vatandaşlarına, 2012 sonu itibarıyla da Bulgaristan ve Romanya vatandaşlarına açılmış bulunmaktadır. Bu durum ve işgücü piyasasında ortaya çıkan yoğun rekabet iş piyasasına yeni girmek isteyen vatandaşlarımız açısından ayrı bir tehdit unsurudur.

Avusturya, yabancı işgücü istihdamını, yasal çerçeveye dayandırdığı "Kota" sınırlaması ile sevk ve idare etmektedir. Yabancılar İstihdam Kanunu'nun 12nci maddesi, Federal Çalışma Bakanlığı'nı, yabancılara uygulanacak sınırlamaları, süre, sayı veya faaliyet alanı açısından belirlemeye veya bunu değiştirmeye yetkili kılmaktadır. Anılan Yasanın 12 a. Maddesi uyarınca, Avusturya'da çalışan veya işsiz yabancıların toplam sayısının, ülkenin toplam sivil işgücünün (yerli, yabancı dâhil) %8'ini aşmaması gerekmektedir. Bu oran, Avusturya'nın AB üyeliğinden kaynaklanan yükümlülüklerinin gerekli kılması halinde 1 puan artırılabilir. Yabancı işçi kotası, aile birleştirmesi yolu ile Avusturya'ya yeni gelecek üçüncü ülke vatandaşlarına uygulanan senelik kotanın belirlenmesinde de etkili olmaktadır.

2012 yılı sonu itibarıyla, yabancı işgücü kotası 297.805 (% 8'li hesaplama göre) olup bunun % 87,6'sı (228.270) dolmuş bulunmaktadır.

Yönetime Katılım

Yabancıların genel seçimlere aktif veya pasif katılımlarına izin verilmemektedir. Vatandaşlık sınırlaması, Maastricht Anlaşması gereği yerel seçimlerde AB üye ülke vatandaşları açısından kaldırılmıştır. Avusturya'da en az 6 aydan beri mukim üye ülke vatandaşları 1995 senesinden itibaren yerel seçimlere katılabilmektedir. Bu hak, aralarında vatandaşlarımızın da bulunduğu üçüncü ülke vatandaşlarına tanınmamaktadır.

Yurtdışı Birimleri

Avusturya'da son yıllarda baş gösteren hayat pahalılığının da etkisiyle 50 yılı aşan Türk işgücü göçü sonucunda emeklilik yaşına gelen vatandaşlarımızın ve emekli olmak isteyen vatandaşlarımızın sayısının artması, vatandaşlarımızın 3201 sayılı Yasa kapsamında borçlanma yapmak için Ataşeliklerimize başvurularını da artırmıştır. Bu bağlamda, son yıllarda Avrupa çapında olduğu kadar Avusturya'da da yaşanan ekonomik zorluklar nedeniyle, yurtdışı borçlanması vatandaşlarımız tarafından ek bir gelir kapısı olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu gelişmelere paralel olarak

Ataşeliklerimizizin iş yükü de artmış bulunmaktadır. Bu yüzden boş olan ve hizmetin tek personelle yürütölmeye çalışıldığı Ataşeliklerimizizin verimli bir hizmet verebilmeleri oldukça güçleşmiş bulunmaktadır. Ayrıca ikamet ve çalışma izinleri, mesleğe yönlendirme ve meslek eğitimi, çalışma hayatı, istihdam, sosyal güvenlik ve uyum gibi geniş bir görev alanında da vatandaşlarımızıza sunulan hizmetlerin kesintiye uğramadan sürdürölmesi gerekmektedir.

Sosyal Güvenlik Mevzuatı ve Hakları

Avusturya'daki vatandaşlarımızın çalıştıkları ölkede sahip oldukları sosyal güvenlik haklarından ve iki ölkede arasında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesinden elde ettikleri haklardan tam ve gereği gibi yararlanabilmeleri için, ilgili mevzuat hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Vatandaşlarımızın bir kısmının hakları yeteri kadar bilgi sahibi olmamaları nedeniyle, bu haklardan gerektiği kadar faydalanmaları mümkün olmamaktadır.

Hakların Kötüye Kullanılması

Avusturya'daki Türk vatandaşlarının bir kısmı asılsız ve gerçeğe uygun olmayan beyanlarda bulunarak haksız yarar sağlamak istemekte ve sosyal yardımları ve sosyal güvenliği kötü amaçlarla kullanmaya çalışmaktadırlar. Bu Türk Nüfus kayıtlarına ve Türk Nüfus İdarelerine güvensizlik duyulmasına neden olmaktadır. Ayrıca izinlerini Türkiye'de geçirmek için gelen çalışanların izin sürelerini uzatmak veya ödenek almak amacıyla aldıkları istirahat raporları, Türk doktorlarına duyulan güveni sarsmaktadır.

Yabancı Düşmanlığı

Diğer Batı Avrupa ölkelerinde olduğu gibi Avusturya'da da toplumun bir kesimi, yabancı nüfusu yaşanan ekonomik sıkıntıların, bazı çevresel veya sosyal sorunların, asayiş ve güvenlik kaygılarının sorumlusu olarak görme eğilimindedir. Bu eğilim, zaman zaman bazı siyasi partiler, sivil toplum örgütleri veya bir kısım basın ve yayın kuruluşları tarafından da suiistimal edilerek, ölkede yabancı aleyhtar bir ortamın

doğmasına veya yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Bu kesimler, politikalarını, "yabancılar Avusturya toplumuna uyum sağlamıyor" tezine dayandırırken, yabancı aleyhtarı tutum ve davranışlarına kılıf sağlama arayışıyla, entegrasyon konusundaki başarısızlıkların sorumluluğundan adeta kaçmak istemektedir.

Avusturya, gerek yasal mevzuatları gerekse kurumsal yapılanmaları açısından ayrımcılıkla mücadelede önemli adımlar atmıştır. Bu bağlamda "Eşit Muamele Kanunu" çıkartılmış, bu kanunun uygulama alanı 2004 ve 2008 yıllarında yapılan değişikliklerle özel sektörü de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Keza, yasanın uygulamasından sorumlu idari birimler (Eşit Muamele Savunma Makamı, Eşit Muamele Komisyonları vb.) hayata geçirilmiştir. Aynı şekilde, yabancıların uyumundan sorumlu "Devlet Sekreterliği" makamı ihdas edilmiş bulunmaktadır. Her ne kadar, bu makamın aynı zamanda asayişten sorumlu Federal İçişleri Bakanlığı'nın görev ve sorumluluk alanına bırakılmış olması nedeniyle, yabancılar konusunun sanki bir güvenlik sorunuymuş gibi algılanacağı yolunda kuşku ve tereddüt hasıl olmuşsa da, bu yeni kurum ve başındaki Devlet Sekreterinin (Sebastian Kurz), göç ve göçmen politikalarında ayrı bir farkındalık yarattığı kabul edilmektedir. Entegrasyon Devlet Sekreterliği'nin özellikle "Uyum Elçileri", "Şimdi Sıra Sizde, Ülkenin Sana İhtiyacı Var" sloganlarıyla yürüttüğü projeler, Avusturya kamuoyunun yabancılar meselesine daha fazla ilgi göstermesine katkı sağlamıştır. Yabancı ülkelere alınan diplomaların denklik işlemlerinde sağlanan kısmi olumlu gelişmeler de, yine bu makamın girişimleriyle gerçekleşmiştir.

Sanayileşmiş demokratik bir toplum düzeninin, hukuk sistemi içinde ayrımcılığı kabullenmesi zaten mümkün değildir. Avusturya'da da, din, ırk, dil, cinsiyet, etnik köken veya milliyet esaslı ayrımcılığı suç eylemi olarak değerlendiren yasal düzenlemeler vardır ve uygulanmaktadır. Ancak, mevcut yasal düzenlemeler beyinlerdeki bariyerleri yıkma gücüne sahip değildir. Kökene dayalı ayrımcılık yapanların yeterince cezalandırılmadığını savunan ve yeni bir yasal düzenleme talep eden Federal Ombudsman'ın görüşleri mevcut durumu yansıtmaması açısından önem arz etmektedir.

Sayıları az da olsa, bazı kişi, kurum ve grupların taciz, saldırı, tartaklama ve kundaklama şeklinde tezahür eden yabancı karşıtı fiillerini, basit asayiş olayı şeklinde sunmaya çalışmak veya bunları zararsız göstermeye gayret sarf etmek de, yabancı düşmanlığının bir başka türüdür. Bu tavır, elbette ki Avusturya toplumunun önemli bir bölümünü olduğu gibi, bu ülkede huzur, barış ve güven içinde Avusturyalı komşularıyla yaşamak isteyen, kanunlara bağlı, insan hakları ve temel özgürlüklere saygılı, kişisel hak ve yükümlülüklerinin bilincinde olan vatandaşlarımızı ve onların samimi entegrasyon çabalarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bazı Türk dernekleri ve kuruluşlarına yönelik gerçekleştirilen saldırı ve kundaklama eylemleri, Avusturya'daki bir kısım aşırı grupların faaliyetlerinin daha yakından izlenmesi gerektiğine dikkat çekecek niteliktedir. Vatandaşlarımız, güvenlik birimlerinin aşırı sağcı grupların can ve mal güvenliğine karşı gerçekleştirdikleri eylemlerde sıfır tolerans ilkesiyle hareket etmelerini beklemekte ve talep etmektedir.

Avusturya'da ırkçılıkla mücadele etmek ve toplumsal duyarlılığı artırmak üzere 1999 senesinde kurulan ZARA (Zivilcourage und Anti-Rassismus-Arbeit) isimli sivil toplum kuruluşu, çalışmaları hakkında düzenli olarak yıllık raporlar hazırlamaktadır. "İrkçilik Raporu" adıyla yayınlanan raporların sonuncusu 2011 yılına ait olup, bu yıl içinde tespit edilen eylemlere bu raporda yer verilmekte ve kuruluşa intikal eden veya ettirilen yabancı aleyhtarı tüm girişimler sıralanmaktadır.

ZARA'nın 2011 Yılı İrkçilik Raporunda, rapor döneminde 706 ırkçı eylemin kayıt altına alındığına ve bu eylemlerden büyük bir bölümünün kamusal alanda vuku bulduğuna dikkat çekilmektedir. Eylemlerin, vuku bulduğu alanlara göre oransal dağılımı aşağıda verilmektedir:

Kamusal Alan	% 26
İnternet Üzerinden Yayın	% 19
Hizmet Sektörü ve Hizmet Sunumu	% 18
Duvar Yazıları, Afiş ve Hakaret İçeren Karalamalar	% 8
Siyasi Hayat ve Basın/Yayın Kuruluşları	% 7

Polis Teşkilatı	% 5
Çalışma Hayatı	% 5

Sıralanan bu eylemlerin sadece % 31'i eyleme doğrudan muhatap kalanlar tarafından ihbar edilmiştir. İhbar sahiplerinden % 60'ı ise, bizzat şahit olduğu veya gözlemlediği eylem hakkında bildirimde bulunmuş ve bunların kayıt altına alınmasını talep etmiştir.

İrkçi eylem ve saldırılardan 54'ünün afiş veya slogan kullanılarak gerçekleştirildiği, bunlardan 8'inin ise toplu taşıma araçlarında tespit edildiği raporda ifade edilmektedir. Bu kapsamda değerlendirilen eylemlerin %61'i Yahudi aleyhtarlığını, %19'unun doğrudan ırkçılığı, %6'sının Türk düşmanlığını ve %2'sinin İslam dini karşıtlığını içerdiği kayıtlara geçmiştir.

ZARA, Avusturya'da yaşayan yabancıların maruz kaldıkları ırkçı saldırıları ilgili birimlere veya doğrudan kendilerine ihbarda bulunmaktan imtina ettiklerini ve bunun bir yandan bürokrasi ürkekliği, diğer yandan da hak ve yükümlülükler konusunda bilgisizlikten kaynaklandığı savunmaktadır.

Aşırı sağ görüşlü bazı siyasi partiler, özellikle yerel ve genel seçimler öncesinde, yabancılar konusunu propaganda aracı olarak kullanıp, Avusturya kamuoyunu etkileme çabası içine girmektedir. Avusturya Özgürlük Partisi, kullandığı seçim afişlerinde; "Viyana kanımız için daha fazla cesaret", "Çok fazla yabancı kimseye iyi gelmez", "Sosyal konutlar yerli halka", "Doğduğumuz kenti aynen muhafaza etmek istiyoruz" şeklinde ırkçı slogan ve söylemler kullanmış, hatta daha da ileri giderek resmi internet sitesine yerleştirilen İslam karşıtı oyunlarla Müslüman nüfus rencide edilmiştir. Söz konusu Partinin Steiermark Eyalet Teşkilatı Başkanı Gerhard Kurzmann, mahkemeye intikalinden sonra siteden kaldırılan İslam aleyhtarı oyun hakkında, halka kin ve nefret duyguları aşılama suçu ile yargılanmıştır. Yine bu partinin bir başka mensubu da (Susanne Winter, Graz Milletvekili) geçtiğimiz dönemde İslam Peygamber'ine hakaret suçuyla yargı önüne çıkartılmış ve cezalandırılmıştır.

Aynı partiye mensup August Penz adlı yerel politikacı Innsbruck’da yapılan belediye seçimlerinde üzerinde “Fas’lı Hırsızlar Yerine Anavatan Sevgisi” (Heimatliebe stat Marokkaner-Diebe) ifadesi bulunan afişler bastırılmış ve bu eylemi nedeniyle 8.000 avro para cezasına çarptırılmıştır. Anılan şahıs, yoğunlaşan tepkiler üzerine hem partisinden istifa etmek, hem de 2012 Nisan ayında yapılan seçimlerde adaylıktan çekilmek zorunda kalmıştır.

2011 yılında gerçekleştirilen yasal düzenlemelerle, hem aile birleştirmesinin zorlaştırıldığı, hem de vatandaşlığa alınma koşullarının ağırlaştırıldığı bilinmektedir. 2003 ve 2004 yıllarında ortalama 13 bin vatandaşımızın Avusturya vatandaşlığına geçtiği, bu sayının 2009’da 1.242’ye, 2010 senesinde ise 937’ye inmiş bulunduğu tespit edilmiştir. Tüm olumsuz koşullara ve ağırlaştırılmış şartlara da rağmen 2011 yılında 1.178 (toplam 6.690), 2012 de ise 1.200 vatandaşımız (toplam 7.043) Avusturya vatandaşlığına geçmiş bulunmaktadır. Türk vatandaşları, Avusturya vatandaşlığını seçen yabancı ülke vatandaşları arasında ilk sırada gelmektedir. Bu gelişme, bir yandan vatandaşlarımızın uyum istek ve çabalarındaki samimiyeti ve kararlılığı ortaya koyarken, diğer yandan da, “yabancılar, özellikle de Türkler uyum sorunu yaşıyor” şeklindeki bazı görüşleri de çürütür niteliktedir. Ayrıca çok sayıda Türk vatandaşı ile Türk asıllının Avusturya’nın siyasal, sosyal ve kültürel hayatında önemli başarılarla imza attığı da unutulmamalıdır.

4.3. SOSYAL GÜVENLİK SORUNLARINA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bu bölümde Avusturya’da yaşayan vatandaşlarımızın ve aile bireylerinin sosyal güvenlik haklarının korunması ve uygulamada ortaya çıkan sorunların çözümü için yapılması gereken çalışmalara değinilecek ve bu sorunların çözümü açısından önem taşıyan kurumlar tanıtılacaktır.

4.3.1. Çözüme İlişkin Yapılacaklar

Bu başlık altında Türkiye – Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmesi, Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları, Mavi Kart Uygulaması, Emeklilik, Eğitim, İstihdam, Yönetime

Katılım, Yurtdışı Birimleri, Sosyal Güvenlik Mevzuatı ve Hakları, Hakların Kötüye Kullanılması, Yabancı Düşmanlığı, Vatandaşlarımız Arasında Örgütlenme, Türklerin İmajını Yükseltme konularında yaşanan sorunlara çözüm önerileri getirilecektir.

Türkiye – Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmesi

Ülkemiz ile Avusturya arasında yapılan Sosyal güvenlik Sözleşmesi önemini korumakta, günün değişen şartlarında ve doğan ihtiyaçlarına paralel olarak ilgili ülke kurumları ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkilileri arasında yapılacak olan düzenli toplantılar yoluyla sürekli gözden geçirilmeli ve değiştirilmelidir. Uygulamadan doğan aksaklıkların çözümlenmesi sözleşmenin güncelleştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları

Avusturya’da yaşayan vatandaşlarımızın, ABAD kararları ile tescil edilmiş bulunan ve dayanağını 1/80 sayılı OKK’dan alan hakları, bu güne kadar ihmal edilmiştir. Bu hakların önemli bir bölümü, halen de hayata geçirilememiştir. Örneğin, aile birleştirmesinde vatandaşlarımızdan talep edilen gelir sınırı, ülkedeki sosyal yardıma esas göstergelerden daha yüksek tutulmuştur. Keza, B2 seviyesinde Almanca bilgi düzeyine sahip olmayan vatandaşlarımıza süresiz oturma izni düzenlenmemektedir. Aynı şekilde, vatandaşlarımızdan tahsil edilen oturma izni harçları ile AB ülkesi vatandaşlarına uygulanan harç miktarı arasında ciddi bir ölçsüzlük mevcuttur.

ABAD’ın yorum kararlarının milli mevzuata alınmasını zorlayacak en etkili yöntemi, benzer talepleri bu ülkede de dava konusu yapma olacaktır. Burada vatandaşlarımızın da gerekli duyarlılığı göstermeleri esastır. Vatandaşlarımızın hukuki hak arama sürecini genelde tercih etmemeleri, dava sonucunun çok uzun süre sonra alınacağı düşüncesi, dava masraflarının aile bütçesini zorlayacağı kuşkusu ve ayrıca içinde yaşanılan ülkenin resmi kurumlarını dava etmenin bazı işlemler üzerinde olumsuz etkiler (vatandaşlık başvurusu, süresiz ikamet izni ve sosyal yardım müracaatları vb.) yaratacağı endişesindedir.

Bu itibarla, resmi kurumlarımızın veya destekli sivil toplum kuruluşlarının ortaklaşa bir fon yaratmaları ve bu fon kaynaklarının önem arz eden örnek davaların finansmanına destek olmasında büyük yarar görülmektedir.

Mavi Kart Uygulaması

Mavi Kart'ın bazı kurum ve kuruluşlarımızca tanınmadığı veya uygulaması hakkında bilgi sahibi olunmadığı hususu vatandaşlarımızca şikâyet konusu edilmektedir. Türkiye'deki bütün kurum ve kuruluşlarımızın mavi kart hakkında bilgilendirme yapılması ile bu sorunun önüne geçmek mümkün olacaktır.

Emeklilik

Sosyal güvenlik mevzuatımızdaki boşluktan kaynaklandığı düşünülen girişimlerin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Borçlanma aylığı ödenen iştirakçilere, daimi ikamet yeri yurtdışında olduğu ve burada sağlık sigortası güvencesinde bulunduğu sürece, ülkemizden sağlık yardımı yapılmaması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Eğitim

Avusturya'da yaşayan çocuk ve gençlerimizin iyi bir eğitim almaları ekonomik ve sosyal entegrasyonun ön koşuludur. Ana okuldan başlayıp gelişen bu sürecin en önemli parametresi ebeveynlerin bu sürece katkısıdır. Sürecin kilidi de gerek gençlerimizin gerekse ebeveynlerin iyi derece Almanca bilmeleridir.

Avusturya'daki Türk çocuklarının eğitimdeki başarısızlıklarının temel sebebi ne yabancı dile ne de Türkçeye yeterince hâkim olamamalarıdır. Yabancı dilleri üzerine inşa edecekleri anadillerini gerçek manada bilmedikleri için okulda aldıkları yabancı dil eğitiminden de istenen sonucu alamamaktadırlar. Yurtdışındaki yeni kuşağa, anadilleri

olan Türkçe mutlaka öğretilmelidir. Dil bağımız koparsa en temel iletişim aracımız da ortadan kalkmış olur ve zaman içinde karşılıklı yabancılaşma başlar.

Avusturya’da ortaokul ve liselerde Türk dili mecburi seçimlik ana ders olarak kabul edilmemekte, böylece gençlerimiz akranlarından farklı olarak fazladan bir dil daha bilmelerine rağmen, lise tahsili yapmakta güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bir Fransız, ana dili olarak Fransızca’yı mecburi seçimlik ders olarak almakta, buna karşılık Türk dili için böyle bir fırsat eşitliği verilmediği gibi, Türk çocukları bakımından Katma Protokolün 10. Maddesi açıkça ihlal edilmektedir. Bu uygulama seneler sonra varılan sonuçtan da anlaşılacağı üzere pedagojik yönden çocuklarımızın Türkçe ve Almancayı tam öğrenmelerini engelleyerek uyumu zorlaştırmaktadır.

Anaokuluna giden çocukların öğrenimde ve meslek hayatında, anaokuluna gitmemiş çocuklara göre çok daha başarılı oldukları hem gözlemlenmiş hem de somut verilerle bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Bundan yola çıkarak Avusturya’daki tüm çocuklarımızın anaokuluna gönderilmesi gerekmektedir. Yerleşik nüfusta çocuk sayısı giderek azalmaktadır. Avusturya’da doğacak vasıflı eleman ve yönetici açığının Avusturya’da doğan çocuklarımız ve gençlerimiz tarafından doldurulması orta ve uzun vadede son derece önemli bir gelişme olacaktır.

Avusturya’da yetişmiş eleman sıkıntısı göz önünde tutularak, Türkiye’den alınan diplomaların ve mesleki yeterlilik belgelerinin tanınması için girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

İstihdam

Avusturya’daki Türk işletme sayısı gurur verici ve önemli bir gelişme olarak görülmekle birlikte yeterli değildir. Bu bakımdan girişimcilik desteklenmelidir.

Mesleki niteliği bulunmadığı için işsizlik tehlikesine maruz kalan tüm vatandaşlarımıza meslek kazanmalarına yardımcı olmak için aydınlatma ve ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde etkin destek vermek gerekmektedir.

Avusturya'nın genel ortalamasında kadın ve erkeklerin işgücü piyasasına dahil olmaları arasında çok büyük farklar bulunmamaktadır. Türk kadınlarda bu durum çok farklılık göstermektedir, sadece %26'sı işgücü piyasasına dahil olmuştur. Diğer göçmen gruplarındaki kadınların işgücü piyasasına dahil olma oranları çok daha yüksektir. Avusturya'daki bu durumun etkenlerinin tespit edilerek kadınlarımız arasında girişimciliği artırmaya yönelik projeler üretilmelidir.

Avusturya'daki vatandaşlarımızın bugüne kadar ulaştıkları başarılarını bir adım daha ileriye götürebilmek için karar mekanizmalarında yer almaları en büyük hedeflerden biri olmalıdır.

Avusturya'da tüm çalışanların cinsiyet, ırk, din, dil, etnik köken gibi nedenlerle ayrımcı muameleye tabi tutulmamasını ve çeşitliliğin desteklenmesini amaçlayan Charta der Vielfalt – Kültürel Çeşitlilik Şartı Sözleşmesi'nin daha çok işyeri tarafından imzalanmasının sağlanması ve yaygınlaştırılması vatandaşlarımızın işe yerleştirilmeleri açısından faydalı olacaktır.

Yönetime Katılım

Avusturya'daki Türk vatandaşlarına seçme ve seçilme hakkı verilmemiştir. Avusturya vatandaşlığına geçmiş olan Türkler ise siyasete karşı ilgisiz oldukları için "oy gücünü" yeterince kullanamamaktadırlar. Ülkenin vatandaşlığına sahip Türklerin siyasette etkin rol almaları gerekmektedir. Böylelikle göçmenlerin aleyhine olan yasalara karşı çıkabilecek ve onları destekleyici kararları etkileyerek yönlendirebileceklerdir. Vatandaşlığa geçiş desteklenmeli ve Türklerin siyasi hayata katılımı artırılmalıdır. Özellikle bu grubun Türkiye ile bağlarının devam etmesi için tüm önlemler alınmalıdır.

Yurtdışı Birimleri

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yurtdışı teşkilatının vatandaşlarımıza etkin hizmet sunması, buldukları ülke makamları ile düzenli ve verimli işbirliği ile mümkün olmaktadır. Yurtdışı birimlerimizin vatandaşlarımızı ilgilendiren tüm resmi

kurum ve kuruluşlarla işbirliğine yönelik temaslar geliştirmeleri için kesinlikle alanında uzman ve üst düzey yabancı dil bilgisine sahip personelin görevlendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Avusturya'daki vatandaşlarımıza hizmette gerektiği gibi bilgilendirme ve yönlendirme yapılabilmesi için Büyükelçiliğimiz ve Başkonsolosluklarımız nezdindeki Çalışma ve Sosyal Güvenlik ataşe kadrolarının çoğaltılması ve boş kadrolara atama yapılması gerekmektedir. Bahsi geçen kadroların doldurulmaması nedeniyle, gerekli hizmet verilememekte, vatandaşlarımız iş bilmezlerin ellerine düşmekte ve mağdur olmaktadır.

Yurtdışında çalışan vatandaşlarımızın, sosyal güvenlik haklarından tam olarak yararlanabilmeleri için basın ve yayın organlarından daha fazla yararlanılması, bu konuda broşür hazırlanması ve hazırlanacak broşürlerin vatandaşlarımıza ulaştırılmasında dış temsilciliklerimizin mutlaka yardımcı olmalarının sağlanması gerekmektedir.

Sosyal Güvenlik Mevzuatı ve Hakları

Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın Avusturya mevzuatından, iki ülke arasında imzalanan sosyal güvenlik sözleşmesinden ve AB mevzuatı dahil taraf olduğumuz uluslararası hukuk belgelerinden doğan haklardan daha geniş biçimde yararlanabilmeleri ve bu haklara ulaşmada ortaya çıkan engellerin yargı yolu kullanılmasıyla aşılabilmesi için yoğun enformasyon ve oryantasyon desteğine ihtiyaçları bulunmaktadır. Uygulamaların yaygınlaştırılması, gerekli şartlara sahip herkesin bu haklardan bilgi sahibi olması ile mümkün olacaktır.

Hakların Kötüye Kullanılması

Sosyal güvenlik haklarını kötüye kullanarak Avusturya'da yaşayan diğer Türk vatandaşlarını da şüphe altında bırakan ve şartlarını güçleştiren, Türk kurumları

hakkında yanlış ve olumsuz izlenimler yaratanlar hakkında yasal ve idari yaptırımlar uygulanmalıdır.

Yabancı Düşmanlığı

Entegrasyon sürecinin başarısı, yerleşik yabancı nüfusun uyum arzusu ve barış içinde birlikte yaşam kararlılığı kadar, yerli halkın da yabancıları kabul etmelerine ve güçlü bir ortak yaşam çabasına bağlıdır. Burada siyasetten beklenen, yabancıların güven duyabilecekleri kurumsal yapılanmaların hayata geçirilmesi ve yabancı nüfusun uyumunu engelleyen yasal mevzuatın ayıklanarak süratle değiştirilmesidir.

Vatandaşlarımızın ırkçılık ve yabancı aleyhtarlığına karşı bu ülkede mevcut yasal düzenlemeler ve kurumsal yapılanmalar hakkındaki bilgi eksikliğinin, onların hem ikamet, hem de çalışma mevzuatı açısından hak mahrumiyetlerine sebep olabileceği aşikârdır. Bu itibarla, Avusturya'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının, amacı; Avusturya'da ırkçılıktan arınmış bir toplum yaratma, ırkçılığın her türüyle mücadele etme ve sivil cesareti artırma olan ZARA ile temas kurmalarında, bu teşkilatın faaliyetleri hakkında bilgilendirilmelerinde ve ihtiyaçlar ölçüsünde ZARA ile işbirliği yapmalarında yarar görülmektedir.

Avusturya'daki vatandaşlarımızın başarılarını baltalayan en önemli unsurlar dil bilgisi yoksunluğu ve asimile olma korkusudur. Tek başlarına sorunları aşmayı, yasal haklarını kullanmayı ve toplumda statü sahibi olmayı başaramıyorlar. Bu da yabancı düşmanlığı ile mücadele edememelerine neden olmaktadır. Türklerin toplum içinde asimile olmadan kendi kimlikleri ile yaşayabilmeleri gerekmektedir.

Vatandaşlarımız Arasında Örgütlenme

Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımız tarafından, sosyal, kültürel, iktisadi ve sportif alanlarda faaliyet göstermek üzere kurulan derneklerin sayısı 200 civarındadır. Okul aile birlikleri bu sayının dışındadır.

Yönetim Kurulu Başkanlığı T.C. Viyana Büyükelçiliği Din Hizmetleri Müşaviri tarafından yürütülen "Avusturya Türk İslam Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Birliği-ATİB", bünyesinde topladığı 64 dernek ve bağlı derneklerinde istihdam ettiği 62 din görevlisi ile en güçlü teşkilat konumundadır.

Vatandaşlarımız bu derneklerin çatısı altında ortak sorunlarının çözümleri için birleşebilir ve birlik olarak yaşadıkları sorunlara çözüm getirme amacıyla hareket edebilirler.

Avusturya'daki Türkler arasında birlik, bütünlük ve dayanışmayı sağlamak ve çıkarlarını örgütlü bir şekilde koruyabilmelerine imkân vermek amacıyla örgütlenmeleri teşvik edilmelidir.

Avusturya'daki Türk toplumunun daha bilinçli ve etkin hala gelmesi ile oluşturdukları potansiyelin açığa çıkması hem onların hem de Türkiye Cumhuriyeti devletinin ortak faydalarına olacak çalışmaların yürütülmesinde son derece faydalı olacaktır.

Hem ulusal hem de uluslararası yargı organları konusunda uzmanlaşmış ve vatandaşlarımıza yönelik haksızlıklarda hukuki destek sağlayacak sivil toplum kuruluşlarının kurulması sağlanmalıdır. Bu yol mevzuatta değişikliği zorunlu kılacak bir baskı aracı olarak da kullanılabilir.

Türklerin İmajını Yükseltme

Avusturya'da yaşayan Türklerin imajının düzeltilmesi ile oluşacak olumlu kanaat, hayatın her alanında başarıya ulaşma şansını artıracaktır. İnsanların sosyal ve kültürel gelişimleri ile özgüven ve dayanışma da bu konuda itici rol oynamaktadır.

4.3.2. Sorunların Çözümü Açısından Önem Taşıyan Kurumlar

Bu başlıkta Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik alanında yaşadıkları sorunların çözümü açısından önem taşıyan kurumlardan olan Federal

Arabuluculuk Kurumu, Federal Eşit Muamele Savunma Makamı, Avusturya İslam Cemaatler Birliği ve Avusturya Türk İslam Birliği tanıtılacaktır.

Federal Arabuluculuk Kurumu

Avusturya Anayasa'sı, Federal Arabuluculuk Kurumu'na kamu idaresinin iddia edilen veya yaptığı tahminen düşünülen hatalarını, haksız uygulamalarını veya usulsüzlüklerini kontrol etme görevi vermiştir. Federal Arabuluculuk Kurumu, gücünü ve kaynağını Avusturya Anayasası'ndan (Madde 148 a-j) alan bağımsız bir birimdir. Kurumun çalışma usul ve esasları da, 1982 senesinde kabul edilen Teşkilat Kanunu ile belirlenmiştir.

Federal Ombudsmanlık Kurumu, Federal Meclis tarafından seçilip Avusturya Cumhurbaşkanı'nın atamalarını gerçekleştirdiği üç arabulucudan oluşmaktadır. Parlatonun ilk üç güçlü siyasi partisi arabulucu teklif hakkına sahiptir. Arabulucuların görev süreleri 6 yıllla sınırlı olup ve bunlara sadece bir kez tekrar seçilme hakkı tanınmıştır. Üç Federal Arabulucudan her biri 1 yıl süreyle Kurumun başkanlığını üstlenmektedir.

Arabuluculuk Kurumu, kamu yönetiminin (Federal ve Eyalet Makamları, Belediyeler ve bağılı hizmet birimleri) idari tasarruflarını denetler. Özel kişiler arasındaki ilişkiler Kurumun yetki alanına girmemektedir. Keza, bağımsız yargı organlarınca kullanılan yargı yetkisini de sorgulama hakkına sahip değildir. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak tatbik edilen mevzuatın Anayasa'ya uygunluğunun incelenmesini talep edebilmektedir. Kurum ayrıca, yasalarda boşluk tespit edilmesi veya uygulamalarından öngörülmeven olumsuz sonuçların ortaya çıkması hallerinde, yasal mevzuatta değişiklik talebiyle yasama organına başvurma hakkına sahiptir.

Arabuluculuk Kurumu'na, ikamet yeri, milliyet ve yaş koşulu aranmaksızın, haksız, yanlış veya eksik bir idari tasarruf sonucu mağdur olduğuna inanan herkes başvuruda bulunabilmektedir. Mağdurun vekili veya mağduriyetten haberdar bir üçüncü kişi de Kuruma müracaat edebilmektedir.

Kurum ayrıca, basın veya bir başka yolla idari bir eylemde haksızlık veya usulsüzlük yapıldığı konusunda ciddi bulgu veya delillere ulaşılması halinde, doğrudan inceleme başlatabilmektedir.

Şikayet konusunu aynı zamanda yargı organlarına da taşıyan başvuru sahiplerinin müracaatları, ancak yargılama sonunda dikkate alınabilmektedir.

Arabuluculuk Kurumu'na başvurular ücretsizdir. Başvuru sahipleri gerek yazılı, gerekse birebir görüşme ile iletebildikleri şikayetlerinde, kimlik bilgilerini ve şikayetlerinin içeriklerini açıklamakla yükümlüdür. Yazılı başvurularda, Kurum tarafından hazırlanan başvuru formu kullanılmalıdır.

Avusturya'da kamu gücü kullanan her makam, kurum, kuruluş veya idari otorite, Anayasal bir görev icra eden Arabuluculuk Kurumu tarafından talep edilen her tür bilgi, belge ve dokümanı hazırlamak ve kurum çalışmalarını desteklemekle yükümlüdür. Hiç bir makam gizlilik kuralını ileri süremez. İbraz edilen gizli bilgiler, içeriklerine uygun titizlikle Kurum tarafından saklanmaktadır. Hiç kimse, Arabuluculuk Kurumu'nun belgelerine bakma yetkisine sahip değildir.

Ombudsmanlık Kurumu, şikâyet konusunu değerlendirme ve delil oluşturma sürecinde resmi belgelerin toplanması yanında, şahitlerin ifadelerine veya uzman kişilerin görüşlerine başvurabilmektedir.

Şikayet konusunun haklılığı, Kurum tarafından başlatılacak resmi bir inceleme ile ortaya konmaktadır. Bazen uzun zaman alan bu soruşturma süreci sonucunda; şikâyet konusunda idarenin kusurlu olduğu veya resmi işlemlerinin hukuka uygunluğu tespit edilmektedir. Keza, başvuruya mesnet teşkil eden nedenlerin ortadan kalkmış olduğu veya idarenin kusurunu giderdiği yine bu inceleme sürecinde ortaya çıkmaktadır.

Ombudsmanlık Kurumu, her incelemesinde ve her müdahalesinde şikayet konusunda belirlenen idari eksikliklerin kalıcı olarak ortadan kaldırılmasına çaba sarf etmektedir. İdarenin, şikayete konu edilen eyleminde ciddi uygulama hatası bulunması durumunda,

bir “Kusur Tespit Tutanağı” hazırlanmaktadır. İlgili kamu birimi, bu tutanakla hatalı işlemi durdurma ve gelecekteki uygulamalarında Kurum kararını dikkate alma konusunda yazılı olarak uyarılmaktadır. İdare, Kurum tavsiyelerine 8 hafta içinde uymak ve buna uygun düzenlemeler yapmak veya Kurum görüşüne uyulamayacağını yazılı olarak gerekçelendirmekle yükümlüdür. Kurum, ihlalin yasalara uygun olmayan tüzük ve yönetmeliklerden kaynaklandığı sonucuna varması halinde, bunların iptali talebiyle Federal Anayasa Mahkemesi’ne başvurma hakkına sahiptir.

Federal Eşit Muamele Savunma Makamı

Federal Eşit Muamele Savunma Makamı/Avukatlığı (Gleichbehandlungsanwaltschaft), "Cinsiyetler Arası Ücret Eşitliği" adı altında 1979 yılında çıkartılmış olup, daha sonra yapılan değişiklik ve eklemelerle "Eşit Muamele Yasası'na" dönüştürülen Federal Kanun'la oluşturulmuştur. Makam, yasaların men ettiği ayırıcı işlem ve uygulamaların denetim ve mücadelesinden sorumlu, faaliyetlerinde bağımsız resmi bir organdır.

Çalışma usul ve esasları 1979 senesinde yürürlüğe giren Federal Yasa (Bundesgesetz über die Gleichbehandlungskommission und die Gleichbehandlungsanwaltschaft) ile belirlenen ve Federal Devlet Bakanı'na bağlı olarak Federal Başbakanlık bünyesinde faaliyet gösteren bu makam, görev ve sorumluluk alanları değişik üç ayrı birimden oluşmaktadır.

Başkanlığı, ilgili yasa gereği bir bayan tarafından üstlenilen 1. Birim, çalışma hayatında kadın ve erkekler arasında muamele eşitliğinden sorumludur. Çalışma hayatında etnik köken, din, dünya görüşü, yaş ve cinsel tercihlere dayalı ayırıcı muamele kapsamına giren konular 2. Birim'in yetkisine bırakılmıştır. Üçüncü Birim ise, günlük hayatın diğer alanlarında ve hizmet erişiminde etnik köken ayırıcılığına bakmaktadır.

Eşit Muamele Savunma Makamı, çalışma hayatının, ilgili kanun hükümleri uyarınca ayırıcılığın kesin olarak yasaklandığı alanlarında (iş ilanları, iş başvuruları ve işe yerleştirme, ücret, terfi, çalışma şartları, iş ilişkisini sonlandırma, mesleki eğitim ve

meslek geliştirme, ticaret hayatına atılma, mesleki kurumlara üyelik, cinsel taciz) cinsiyete, etnik kökene, dini inanca, yaşa ve cinsel tercihe dayalı olarak farklı muameleye maruz kaldığını düşünen kişilere danışma hizmeti sunmakta, yasal haklar ve imkanlar konusunda bilgi vermekte, işveren nezdinde girişimlerde bulunarak yapılan eyleme müdahale etmekte, bu eylemi belgelemekte ve kayda geçirmekte, gerekli görülmesi halinde işverenden yazılı savunma istemekte veya ayırıcı uygulama hakkında değerlendirme yapması ve tescil etmesi talebiyle konuyu Eşit Muamele Komisyonu'nun gündemine taşımaktadır. Kiralık ev ilanlarında veya kiralama işlemlerinde, mağaza, lokal, banka veya sigorta hizmetlerinde, sosyal sigorta kurumları ile sosyal yardımlarda, sağlık ve eğitim sektöründe muhatap kalınan farklı muameleler de başvuru konusu yapılabilmektedir. Savunma Makamı ücretsiz olarak sunduğu hizmetlerinde gizlilik prensibini esas almaktadır.

Görev tanımı Eşit Muamele Yasası'nı 53. Maddesinde yapılan Eşit Muamele Komisyonu (Gleichbehandlungskommission) ayırmıcılığın her türü ile mücadelede ekspertiz raporları hazırlamakta, başvuru konusunda varsa ayırmıcılığı belirlemekte ve bunu tescil etmekte, mevcut bulgular veya sözlü ve yazılı savunmalar ışığında gerçekleştirilen değerlendirme sonucunda ayırıcı uygulama yapıldığı kanısına varılması halinde işverene veya ilgili diğer tarafa yazılı bildirimde bulunmakta, muhatap tarafı uyarak tutum ve davranışlarını değiştirmesini talep etmektedir.

Eşit Muamele Komisyonu, kendi teşkilat yasası uyarınca üç ayrı kurul halinde faaliyet göstermektedir. Bu kurulların faaliyet alanları ve numaraları, Eşit Muamele Savunma Makamı'nın sorumluluk alanları ve numaraları ile birebir örtüşmektedir. Kurul üyeleri, resmi kurumları temsilen atanan üyeler dışında, görevlerini fahri olarak yürütmekte olup, kurul çalışmaları kapsamında kendilerinin ibate ve iâşe giderleri karşılanmaktadır. Her üç kurula da hem kamu kurumlarından (Başbakanlık ve ilgili bakanlıklar) hem de sivil toplum kuruluşlarından temsilci atanmaktadır. Kurulların, Federal Başbakanlık tarafından atanan üyelerin başkanlığında toplanması yasal zorunluluktur. Keza, Kurullara birden fazla üye gönderen sosyal taraflar veya sivil toplum örgütleri temsilci sayılarının yarısını kadınlara tahsis etmek durumundadır.

Eşit Muamele Savunma Makamı'nın özellikle 2 ve 3 numaralı birimleri, Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın gerek iş piyasasına girişte, gerekse günlük sosyal hayatlarında karşı karşıya kalma riski yüksek ayrımcılık sorununun haline yönelik olarak ciddi çaba ve çalışma içindedir. Bu makam, kendisine yapılan ihlal ihbarlarını yerel mahkemelere tespit davası (Feststellungsklage) açarak da takip edebilmektedir.

Avusturya İslam Cemaatler Birliği

Avusturya İslam Cemaatler Birliği (Islamische Glaubensgemeinschaft in Österreich), 15 Temmuz 1912 yılında çıkartılan İslami Birlikler Yasası ile hayata geçirilmiş olup, dayanağını Federal Anayasa'dan alan tüzel bir kişiliktir. Birliğin başkanlığını bir Türk tarafından yürütmektedir. Merkezi Viyana'da bulunan Birliğin dokuz değişik yerde Bölge Teşkilatı bulunmaktadır.

Avusturya İslam Cemaatler Birliği'nin görevleri, Tüzüğü'nün 3. maddesinde "Müslümanlar arasında dini hayatı korumak ve desteklemek" şeklinde ifade edilmiştir. Bunu sağlayabilmek için de İslam'ı tebliğ etmek, İslam dinine inananların eğitim işlerini yürütmek, İslam'ın insan sevgisini yaymak, özellikle hastaların bakımı ile ilgilenmek, dinî konferanslar düzenlemek, dinî ve edebî eserler yayınlamak, camii, dini okullar ve İslam dinî ve İslam kültürü ile kurumsal yapıların hayata geçirilmesini sağlamak, cenaze işlemlerini yürütmek, din dersi öğretmenlerinin, din görevlilerinin ve imamların eğitimi ve atamalarını gerçekleştirmek, İslam dinine mensup olan cemaatlerin her türlü dinî yaşantısını desteklemek ve geliştirmek gibi faaliyetler yapacağı belirtilmiştir.

Avusturya Türk İslam Birliği

Avusturya'da yaşayan Müslüman Türk toplumunun dini, sosyal ve kültürel taleplerini yerine getirmek üzere 1990 yılında kısa adı ATİB olan "Avusturya Türk İslam Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Birliği" kurulmuştur.

Burgenland eyaleti dışında kalan 8 eyalette teşkilatlanmış olan ATİB, halen bu eyaletlerdeki 64 mahalli dernek vasıtasıyla hizmetlerini sürdürmektedir. ATİB'in görevleri;

- Müslüman toplumunu İslam dini konusunda aydınlatmak ve bilgilendirmek,
- Hafta sonu ve diğer tatil günlerinde çocuklara yönelik dini bilgiler kursları yapmak,
- Eğitim ve öğretim faaliyetleri için uygun mekânlar oluşturmak,
- Vatandaşlarımızca yapılan camilerde dini hizmetleri koordine etmek,
- Vatandaşlarımız arasında birlik ve dayanışmayı güçlendirmek,
- Avusturya ile Türk toplumu arasındaki ilişkileri geliştirmeye, saygı ve hoşgörüye dayalı uyumun güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapmak,
- Belediyeler, okullar, kiliseler ve diğer sosyal hizmet alanlarında çalışan mahalli kurumlarla işbirliğini geliştirmek, şeklinde sıralanmaktadır.

ATİB'in faaliyet alanları da; ibadet hizmetleri, din eğitimi hizmetleri, eğitim ve kültür hizmetleri, irşat hizmetleri, yayın hizmetleri, cenaze hizmetleri, sosyal hizmetler, hac ve umre hizmetleri olarak belirlenmiştir.

ATİB'e bağlı olarak; Viyana ve çevresinde 20, Salzburg ve Tirol bölgesinde 31, Vorarlberg bölgesinde ise 13 dernek faaliyet göstermektedir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırma ile elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda getirilen öneriler aşağıda verilmiştir.

SONUÇLAR

Sosyal güvenlik, insanlara yaşadıkları toplum içinde insan onuruna yaraşır bir asgari hayat standardını garanti ederek, onları başkalarına muhtaç ve ihtiyaçlarının esiri olmaktan kurtarmakta ve şahsiyetlerinin gelişmesine yardımcı olarak, kişisel hürriyetlerinin teminatı olmaktadır.

Bir ülkede yaşayan herkesi mesleki, sosyo-ekonomik ve fizyolojik tehlikelere karşı korumak amacı için kurulan sisteme "Sosyal Güvenlik Sistemi" adı verilmektedir.

Güvenlik sorununun devlet tarafından bir sosyal politika sorunu olarak ele alınması gereği ilk kez Almanya'da (1881-1889) tarihleri arasında bugünkü anlamda sosyal sigortaların uygulanmasına yol açmıştır.

Yurtdışına göç uzun süre kalmak, çalışmak ya da yerleşmek amacıyla bir ülke sınırlarını her iki yönden aşarak yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleridir.

Yaşamış olduğumuz yüzyılda yapılan göçlerin en büyük çeşitlerinden birini işgücü göçü oluşturmaktadır. Bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye veya bölgeye iş bulmak, daha iyi iş imkânlarına kavuşmak, yani çalışma amaçlı yapılan göçlerdir. Bu göç türü hem gönderici bölge veya ülkenin, hem de göçü kabul eden bölge veya ülkenin, sosyal ve ekonomik verilerinde değişime yol açmaktadır.

Türkiye için işgücü göçü 1960'lı yıllardan itibaren ortaya çıkmış olan yeni bir olguydu, ekonomik hedeflerle yapılmıştı ve yurtdışına çalışma ve geri dönüş hedefleri ile gidilmişti. Gidenlerin amacı para kazanıp en kısa sürede Türkiye'ye geri dönmek olduğu için yaşadıkları toplumla kaynaşmak gibi bir sorunları yoktu.

2000'li yılların başlarında göçmenlerin düşünceleri değişmeye başladı. Artık Avusturya'dan geri dönüşün olmayacağını ve aslında buraya yerleşmiş olduklarını yavaş yavaş idrak etmeye başladılar.

Almanya ile yapılan İşgücü Göçü Anlaşması'ndan bir kaç yıl sonra Türkiye ile Avusturya arasında 1964'te İşgücü Göçü Tedarik Anlaşması imzalanmıştır.

Avrupa işgücü göçü ile gelen insanlara sadece çalışacak insanlar gözü ile bakmış ve bu insanların ihtiyaçlarının da olabileceğini hesaba katmamışlardı. İsviçreli yazar Max Frisch'in meşhur "Biz işçi istedik ama insanlar geldi" sözü o dönemdeki yaklaşımı özetlemektedir.

Diğer Avrupa devletleri gibi Avusturya'nın da asıl amacı rotasyon prensibine göre gelen Türklerin bir kaç yıl çalıştıktan sonra, geri dönüp yerlerini sıradakilere bırakmalarıydı. İşgücü göçü düşündükleri gibi yürümeyince, 70'li yıllardaki petrol krizini de bahane ederek bir süreliğine de olsa ülkeye olan göçü durdurabildiler. 1990'larda aile birleşimi yoluyla ülkeye giren göçmenleri engellemek için göç ve aile birleşimi kanunlarının zorlaştırılmasına gidildi. Yapılan hukuksal değişikliklerden sonra artık nitelikli ve eğitilmiş göçmen alımlarına öncelik hakkı tanınmaya başlandı. Ayrıca istihdamdaki öncelik sırası Avusturyalılardaydı, istihdam edilecek yerli bulunamadığında sıra ancak göçmenlere gelebiliyordu.

Avusturya'daki Türk nüfusu resmi rakamlara göre yaklaşık 115.000'dir. Avusturya vatandaşlığına geçmiş olan Türklerin sayısı ise 110 bin civarında tahmin edilmektedir. Yani Avusturya'da sayıları 200 bini geçen bir Türk varlığından bahsetmek mümkündür.

Avusturya'nın genel ortalamasına baktığımızda çalışma oranı %73,6'yı gösterirken, çalışabilir Türk Vatandaşların Avusturya işgücü piyasasındaki katılımı %46,5 gibi bir orana sahiptir. İşsizlik ise özellikle dikkat çeken bir diğer konudur. Avusturya'daki genel işsizlik oranı %7 iken, Türklere bu oran %13,8'i bulmuştur.

Türk göçmenler eğitim durumlarıyla bu alanda da olumsuzluklar ile göze çarpılmaktadırlar. Türk göçmenler arasında zorunlu eğitimin üzerine çıkmayanların oranı %68,3 iken, buna karşılık yükseköğretim mezunlarının oranı sadece %3,6 ile son derece düşük olmuştur.

Birinci kuşak göçmenlerde yetersiz olan Almanca bilgisi, durumunu günümüzde de halen muhafaza etmektedir. Türk göçmenlerinin eğitim ve meslek hayatında daha başarılı olmaları bakımından Almanca dil bilgisinin önemi açıktır. Türklerin eğitim ve bununla çok bağlantılı olarak işsizlik konusunda ciddi sorunları olduğu reddedilemez bir gerçektir.

1990'lı yıllardan itibaren göçmenlerin artık ülkelerine dönmeyecekleri fark edilince uyum sağlamaları için çeşitli kanuni düzenlemelere gidildi ve ne yazık ki uyum sadece göçmenlerden beklendi.

Aradan geçen onca yıla rağmen, göç edip bu ülkelerin ekonomilerinin kalkınmasında büyük pay sahibi olmuş olan bu insanların, bu ülkenin vatandaşlığını almış olsalar da topluma dahil olmadıklarını yapılan tanımlamalarla anlayabiliriz. Önceleri misafir işçiydiler, sonra göçmen oldular ve şimdi de göçmen asıllı Avusturya vatandaşları.

Uyumlu olmaya gayret eden vatandaşlarımız kadar Avusturya toplumunun da onları kabullenmesi ve içine dahil etmesi ihtiyacı ortaya çıkıyor. Bütün kabul sorunlarına rağmen 50 yıllık birlikte yaşam her iki toplum için de ciddi zihniyet transferlerine yol açtı ve toplumları zenginleştirdi.

Vatandaşlarımızın girişkenlikleri ve çalışkanlıkları ile Avusturya'daki Türklerin hem hukuki hem toplumsal statülerinde, eğitim düzeylerinde hem de ekonomik durumlarında ciddi gelişmeler kaydedilmiştir.

Avusturya'da yaşayan veya yaşamış olan vatandaşlarımız Avusturya Sosyal Güvenlik Sistemi ve Türkiye ile Avusturya arasında imzalanmış olan Sosyal Güvenlik Sözleşmesinden doğan bütün haklardan faydalanabilmektedirler. Bunların dışında

uluslararası alanda da Birleşmiş Milletler, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Avrupa Konseyi Sözleşmelerinden yararlanabilmektedirler. Özellikle de AB ile Türkiye arasında Ortaklık Hukuku'nun uygulanması ve gelişmesini sağlamak üzere kurulmuş olan Ortaklık Konseyi'nin 1980 yılında serbest dolaşımın uygulama esaslarını belirleyen 1/80 sayılı karar ve AB üyesi ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerinin üye ülkelerdeki Türk işgücüne ve aile fertlerine uygulanması esaslarını belirleyen 3/80 sayılı kararlardan büyük faydalar sağlamak mümkündür.

1985 yılından bu yana, Türkiye-AB Ortaklık Hukuku'ndan doğan hakların ihlal edildiğini düşünerek buldukları üye ülkelerin mahkemelerine başvuran vatandaşlarımızın davalarının birçoğunun ilgili mahkemelerce yorum kararları alınmak üzere intikal ettirildiği ABAD, söz konusu davalarla ilgili olarak 1987 yılından günümüze kadar vatandaşlarımızın lehine son derece önemli kararlar almıştır.

Sosyal güvenlik sözleşmeleri ile yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının çalıştıkları ülkelerde kendilerinin ve aile bireylerinin sosyal güvenlik haklarından çalıştıkları ülkelerin vatandaşları ile aynı haklara sahip olmaları ve bu hakları Türkiye de kullanma imkânları sağlanmıştır.

Anayasanın 62. Maddesi ile devlete; yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatan ile bağlarının korunması ve yurda kesin dönüş yapmaları durumunda da yardımcı olunması için gerekli önlemleri alma görevi yüklenmiştir. Anayasanın bir direktifi olarak, yurtdışı hizmet borçlanması ile yurtdışında çalışan ve emeklilik hakkını kazanamadan yurda kesin dönüş yapmak zorunda kalan vatandaşlarımıza sosyal hakların sağlanması ve yurtdışında geçen sürelerini değerlendirilmesini sağlanmaktadır.

Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının Sosyal Güvenlik Haklarına ilişkin ilgili kurumlarla çıkan uyuşmazlıkların çözümü için yargı organlarınca verilen kararlar bu alanda yardımcı kaynak olarak önem taşımaktadır. İki taraflı, çok taraflı sözleşmelerin ve hizmet borçlanmasına ilişkin Kanunların uygulanmalarından doğan sorunlar ve çelişkiler yargı kararlarıyla giderilir.

"Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik alanında yaşadıkları sorunlar" direkt olarak sosyal güvenlik sisteminden doğan sorunlar değil, vatandaşlarımızın Avusturya'da karşılaştıkları sorunların dolaylı yoldan sosyal güvenlik haklarına olan etkileridir. Kısaca bu sorunlardan bazıları:

- Avusturya, Türkiye'de ikamet eden çocukları için vatandaşlarımıza yaptığı aile yardımlarını, mevcut Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'ni tek taraflı fesih etmek suretiyle 1.10.1996 tarihinden itibaren durdurmuştur.
- Avusturya, ABAD Kararlarını ulusal mevzuatına yansıtma gerekliliğini göstermemekte ve bu kararları uygulamamaktadır.
- Avusturya vatandaşlık mevzuatında 2011 yılında yapılan son değişikliklerle, zorlaştırılmış koşullar getirilmiştir. Bu ağırlaştırılmış şartlar, vatandaşlığa geçmek isteyen yabancıların sayısını da olumsuz etkilemektedir.
- 3201 sayılı kanundan faydalanabilmek için başvuru sahibinin müracaat tarihinde Türk vatandaşı olması şartını aramaktadır. Dolayısıyla, Avusturya vatandaşlığına geçmek üzere, 403 sayılı Yasa kapsamında Türk vatandaşlığından çıkma izni alanlar, 3201 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanamamaktadır. Mavi Kart sahibi olanlar da aynı şekilde söz konusu kanundan mahrum olmaktadır.
- İstatistikler, mesleki konum, sosyal statü ve çalışma hayatındaki tüm sorunların vatandaşlarımızın mevcut eğitim ve yabancı dil seviyesine bağlı oluştuğunu ve geliştiğini ortaya koymaktadır.
- Yükseköğrenimlerini ülkemizde tamamlayıp Avusturya'ya gelen ve burada yerleşen vatandaşlarımızın diplomaları doğrudan tanınmamaktadır.
- Avusturya'da çalışmakta olan vatandaşlarımız özellikle mesleki vasıfsızlık ve yabancı dil eksikliğinden kaynaklanan sorunlar yüzünden iş piyasasında sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar.

- Yabancıların genel seçimlere aktif veya pasif katılımlarına izin verilmemektedir.
- Boş olan ve hizmetin tek personelle yürütülmeye çalışıldığı Ataşeliklerimizin verimli bir hizmet sunabilmeleri oldukça güçleşmiş bulunmaktadır.
- Avusturya'daki vatandaşlarımızın çalıştıkları ülkede sahip oldukları sosyal güvenlik haklarından ve iki ülke arasında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesinden elde ettikleri haklardan yeteri kadar bilgi sahibi olmamaları nedeniyle, bunlardan gerektiği kadar faydalanmaları mümkün olmamaktadır.
- Avusturya'daki Türk vatandaşlarının bir kısmı asılsız ve gerçeğe uygun olmayan beyanlarda bulunarak haksız yarar sağlamak istemekte ve sosyal yardımları ve sosyal güvenliği kötü amaçlarla kullanmaya çalışmaktadırlar.
- Avusturya'da toplumun bir kesimi, yabancı nüfusu yaşanan ekonomik sıkıntıların, bazı çevresel veya sosyal sorunların, asayiş ve güvenlik kaygılarının sorumlusu olarak görme eğilimindedir. Bu eğilim, zaman zaman bazı siyasi partiler, sivil toplum örgütleri veya bir kısım basın ve yayın kuruluşları tarafından da suiistimal edilerek, ülkede yabancı aleyhtarı bir ortamın doğmasına veya yayılmasına zemin hazırlamaktadır.

ÖNERİLER

Yukarıda aktarılan Avusturya'da yaşayan vatandaşlarımızın ve aile bireylerinin sosyal güvenlik haklarının korunması ve uygulamada ortaya çıkan sorunların çözümü için yapılması gerekenlerden bazıları:

- Türkiye-Avusturya Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'nin uygulamasından doğan aksaklıkların çözümlenmesi ve sözleşmenin güncelleştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- ABAD Kararlarının Avusturya'nın milli mevzuatına alınmasının zorlanması için, benzer taleplerin Avusturya'da dava konusu yapılması gerekmektedir.

- Sosyal güvenlik mevzuatımızdaki boşluktan kaynaklandığı düşünülen girişimlerin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.
- Avusturya'daki yeni kuşağa öncelikle ana dilleri olan Türkçe ve aynı zamanda mutlaka Almanca öğretilmelidir. Avusturya'da ortaokul ve liselerde Türk dilinin mecburi seçimlik ana ders olarak kabul edilmesi, Avusturya'daki tüm çocuklarımızın anaokuluna gönderilmesi ve Türkiye'den alınan diplomaların ve mesleki yeterlilik belgelerinin tanınması için girişimlerde bulunulması gerekmektedir.
- Girişimcilik desteklenmelidir. Mesleki niteliği bulunmayan vatandaşlarımıza meslek kazanmalarına yardımcı olmak için etkin destek verilmelidir. Karar mekanizmalarında yer almaları hedeflenmelidir. Charta der Vielfalt – Kültürel Çeşitlilik Şartı Sözleşmesi'nin daha çok işyeri tarafından imzalanması sağlanmalıdır.
- Vatandaşlığa geçiş desteklenmeli ve Türklerin siyasi hayata katılımı artırılmalıdır.
- Yurtdışı birimlerimizde kesinlikle alanında uzman ve üst düzey yabancı dil bilgisine sahip personelin görevlendirilmesi ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik ataşe kadrolarının çoğaltılması ve boş kadrolara atama yapılması gerekmektedir.
- Avusturya mevzuatından, iki ülke arasında imzalanan sosyal güvenlik sözleşmesinden ve AB mevzuatı dahil taraf olduğumuz uluslararası hukuk belgelerinden doğan hakların uygulamalarının yaygınlaştırılması için gerekli şartlara sahip herkesin bilgi sahibi olması sağlanmalıdır.
- Uyumu engelleyen yasal mevzuatın ayıklanarak süratle değişmesi gerekmektedir. Avusturya'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının yabancı düşmanlığı ile mücadele konusunda ZARA ile işbirliği yapmalarında yarar görülmektedir.
- Avusturya'daki Türkler arasında birlik, bütünlük ve dayanışmayı sağlamak ve çıkarlarını örgütlü bir şekilde koruyabilmelerine imkân vermek amacıyla örgütlenmeleri teşvik edilmelidir.

- Hayatın her alanında başarıya ulaşma şansını artırmak için Avusturya’da yaşayan Türklerin imajının düzeltilmesi ile olumlu bir kanaatin oluşturulması gerekmektedir.

- Federal Arabuluculuk Kurumu, Federal Eşit Muamele Savunma Makamı, Avusturya İslam Cemaatler Birliği ve Avusturya Türk İslam Birliği gibi Avusturya’da yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik alanında yaşadıkları sorunların çözümü açısından önem taşıyan kurumlar ile işbirliği içerisinde olunmalı ve bunlardan faydalanılmalıdır.

Mevcut sorunların büyük bir kısmı İkili Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve Milletlerarası Sosyal Güvenlik Sözleşmelerinde kabul edilen ilkeler çerçevesinde çözümlenmektedir. Bu yüzden Avusturya’da yaşayan vatandaşlarımızın ve aile bireylerinin (yanlarında veya Türkiye’de ikamet eden) sosyal güvenliklerinin güvence altına alınması için yapılan çalışmalar artırılmalı ve mevcut sosyal güvenlik sözleşmesi, Avusturya mevzuatında vatandaşlarımızın lehine ortaya çıkan gelişmeler ve uygulamada karşılaşılan sorunlarda dikkate alınarak düzenlemeler yapılmalıdır.

Avusturya’daki vatandaşlarımızın gelişmelerini sağlamak, bilinçlendirmek ve yaşadıkları sorunları çözmek Türk devletinin Anayasal görevidir. Fakat yaşanan sorunların çözümü tek taraflı işleyebilecek bir süreç değildir. Hem vatandaşlarımızın, hem Türkiye’nin, hem de Avusturya’nın desteği ve işbirliği gereklidir. Ayrıca Avusturya’daki Türk nüfusu Türkiye’nin Dış ve AB ilişkileri açısından önem taşımaktadır ve Türkiye’nin tanıtımı ve genel çıkarları açısından da göz ardı edilemeyecek bir fırsat sunmaktadır.

Avusturya’daki Türklerin yaşadıkları ülkenin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı ve işleyişi hakkında bilgilendirilmesinin yanı sıra ekonomik, kültürel ve eğitim düzeylerinin yükseltilmesi Türkiye’nin öncelikli hedefleri arasında olmalıdır. Bunları aşmamış olan insanların siyasal, sosyal ve iktisadi yaşamında aktif olarak yer almaları ve başarı elde etmeleri beklenemez.

KAYNAKÇA

AKKAYA, Y. (2000) Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar, Ankara: Toplum ve Hekim C.15 Sa:2 Mart-Nisan.

ALKAN, N. (2003) Yurtdışı İşçi Göçü Sorunları ve Çözüm Arayışları: "Uluslararası Toplantı" 4 Ekim 2002, Ankara: Ankara Üniversitesi.

ALPER, A.M. (2005) İşçi Dövizlerini Belirleyen Makro Ekonomik Etkenler, Ankara: T.C. Merkez Bankası Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi.

ALPER, Y. ve TATOĞLU İ. (1994) 21. Yüzyıla Doğru Sosyal Güvenlik, Bursa: Uludağ Üniversitesi.

ARAS, A. (2010) Yurtdışı Hizmet Sürelerinin Borçlanılmasına Genel Bir Bakış ve Borçlanma Şartları - I. Mali Çözüm Dergisi Sayı: 98.

ARICI, K. (1998) Son Tasarı Işığında Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarına Devletin Sosyal Güvenlik Sağlama Yükümlülüğü, Konya: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.6 Sa:1-2.

ARIN, T. (2002) Sosyal Sigorta Değil Sosyal Güvenlik Sistemi; Sosyal Riskler, Sosyal Haklar ve Sosyal Güvenceler, İstanbul: TÜSES Yayınları.

AYHAN, A. (1983) Türkiye’de Sosyal Sigortalar Kurumlarında Geçen Hizmet Sürelerinin Birleştirilmesi Sorunu ve Uygulaması, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

BAUBÖCK, R. (1986) Demographie und Soziale Struktur der jugoslawischen und türkischen Wohnbevölkerung in Österreich, Ausländische Arbeitskräfte in Österreich, Frankfurt/Main: Campus Verlag.

BAUER, W.T. (2008) Zuwanderung nach Österreich, Wien: ÖGPP.

BİFFL, G. (1986) Der Strukturwandel der Ausländerbeschäftigung in Österreich, Ausländische Arbeitskräfte in Österreich, Frankfurt/Main: Campus Verlag.

CENTEL, T. (1991) Avrupa Sosyal Şartı ve Türk Sosyal Hukuk Düzeni, İstanbul: Kamu-Sen İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi.

ÇELİK, A. (2002) Küreselleşme Sürecinde Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Dönüşümü ve Türkiye, Ankara: Kamu-İş.

ÇELİKOĞLI, İ. (1994) Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansman Yöntemleri ve Türkiye Uygulaması, Ankara: DPT Yayın No:2355.

ÇUBUK, A. (1982) Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumları, Ankara.

DİLİK, S. (1971) Türkiye’de Sosyal Sigortalar: İktisadi Açıdan Bir Tahlil Denemesi, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:315.

DIXON, J. (1999) Social Security in Global Perspective, London.

DPT (2001) Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı, Ankara: Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

EKDEMİR, H.Ş. (2009) Avrupa Birliği – Türkiye – Uluslararası Sosyal Güvenlik Uyum ve Eşgüdüm Normları, Ankara: Hak-İş Yayınları.

ERDOĞAN, M.M. (2012) 50 Yıl 50 Karikatür, Ankara: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.

EKİZ, D. (2007) Bilimsel Araştırma Yöntemleri, İstanbul: Lisans Yayıncılık.

GÄCHTER, A. (2008) Migrationspolitik in Österreich, Arbeitspapiere Migration und Soziale Mobilität Nr. 12.

GREVE, B. (2003) Social Security Reforms in Europe, Labour Market and Social Security, Heidelberg.

GÜLCAN, E. (2006) Avrupa Birliği'nde Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Karşılaştığı Sorunlar ve Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

GÜRSES, H.; KOGOJ, C.; MATTL, S. (2004) Gastarbajteri, Wien: Mendelbaum Verlag.

GÜZEL, A. (2001) Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, İstanbul: İktisat Dergisi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti Yayınları Sayı:409.

GÜZEL, A. ve OKUR, A.R. (1996) Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul.

HEPER, A. (1997) Avrupa İş Hukuku ve Türkiye, İstanbul: ATA-Enstitüsü Avrupa Dizisi 6.

İŞÇİMEN, N.C. (1999) Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Sosyal Güvenlik Hakları, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

KAPANİ, M. (1993) Kamu Hürriyetleri, Ankara.

KARASAR, N. (2004) Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

LAROQUE, P. (1987) Conference Reports: The Future of Migration, International Migration Review.

LEVİNSON, C. (1981) Avrupa Toplumunda Sosyal Güvenlik Sistemi, İzmir.

LUCAS, R.E. (1982) Outmigration, remittances and investment in rural areas, in Migration in Botswana: Patterns, Causes and Consequences, National Migration Study, Vol. 3.

NADAROĞLU, H. (1994) TOBB Sosyal Güvenlik ÖİK Raporu, Ankara.

ÖZDEN, S. (2006) Sosyal Güvenlik Sisteminde Emeklilik ve Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

PIETERS, D. (1993) Introduction into the Social Security of Law of the Member States of the European Community, Brussels.

POTGANSKI, M. (2010) Türkische Migrant/-innen in Österreich; Zahlen, Fakten, Einstellungen Österreichischer Integrationsfonds, Wien.

SEVEN, S. (1997) Avrupa Birliği Sosyal Güvenlik Normları ile Türk Sosyal Güvenlik Normlarının Karşılaştırmalı Analizi ve Uyum Sorunu, İzmir: D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

SOYTÜRK, M. (2012) Türkiye'den Avusturya'ya İşgücü Göçü, Electronic Turkish Studies Vol 7 Issue 3.

SÖZER, A.N. (1997) Sosyal Devlet Uygulamaları, İzmir: Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti Yayınları No:8.

STATİSTİK AUSTRİA (2010) Migration & Integration, Wien: Kommission für Migrations- und Integrationsforschung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

TALAS, C. (1980) Toplumsal Politikaya Giriş, Ankara.

TALAS, C. (1983) Sosyal Ekonomi, Ankara.

T.C. Berlin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Yasal Olarak İkamet Eden Vatandaşlarımızın Avrupa Birliği Hukukundan Doğan Hakları,

http://www.calisma.de/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=45&Itemid=97 adresinden 1 Nisan 2014 tarihinde alınmıştır.

T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı (2012) Avrupa Birliği'nde Sosyal Güvenlik, Ankara: Yayın No:46.

T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı (2013) Uluslararası Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri I Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler, Ankara: Yayın No:53.

T.C. Viyana Büyükelçiliği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği, Avusturya 2012 Ülke Raporu.

T.C. Yasalar (22.05.1985) 3201 Sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, Ankara: Resmi Gazete (18761 sayılı)

T.C. Yasalar (06.08.2003) 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapan 4958 sayılı Kanun, Ankara: Resmi Gazete (25191 sayılı)

T.C. Yasalar (08.05.2008) 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapan 5754 sayılı Kanun, Ankara: Resmi Gazete (26870 sayılı)

TEKİNALP, G. (1996) Türk Yabancılar Hukuku, İstanbul.

TİSK (1994) Dünyada Sosyal Güvenlik Alanındaki Gelişmeler ve Türkiye, Ankara: TİSK İnceleme Yayınları No:11.

TOBB (1994) Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

TOKSÖZ, G. (2006) Uluslararası Emekgöçü, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

TREİBEL, A. (2011) Migration in modernen Gesellschaften, Wien: Juventa Verlag.

TUNCAY, C. (1992) Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, İstanbul.

TUNCAY, C. (1996) Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, İstanbul.

TUNÇOMAĞ, K. (1990) Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Ana Çizgileri, İstanbul.

TUNÇOMAĞ, K. (1990) Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, İstanbul.

TÜSİAD (1997) Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yeniden Yapılanma, Sorunlar, Reform İhtiyacı, Arayışlar, Çözüm Önerileri, İstanbul.

UŞUN, E. (2004) Sosyal Güvenlik Sisteminde Yaşanan Kaynak Sorunu, Uygulanan Parametrik ve Sistemik Reformlar, Ankara: Ekonomik ve Mali Araştırma Yarışması, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları Yayın No:17.

ÜNER, S. (1972) Nüfusbilim Sözlüğü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

VAROL, P. (2006) Sosyal Güvenlik ve Türkiye’de Karşılaştığı Sorunlarla Çözüm Önerileri, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

WIMMER, H. (1986) Zur Ausländerbeschäftigung in Österreich, Frankfurt/Main: Campus Verlag.

YENGİNGÜÇ, N. (2005) Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (1999) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

AVUSTURYA'DA SOSYAL GÜVENLİK YARDIMLARININ FİNANSMANI VE SOSYAL SİGORTA KOLLARI

Tablo 12. Finansman

A. Finansman İlkesi	
1. Hastalık ve Analık Sağlık Yardımları	• Prim (sigortalı/işveren) ve vergi
2. Hastalık ve Analık Para Yardımları	• Prim (sigortalı/işveren) ve vergi
3. Bağımlılık (Uzun Süreli Yardımlar)	• Vergi
4. Malullük	• Prim (sigortalı/işveren)
5. Yaşlılık	• Prim (sigortalı/işveren) ve vergi
6. Ölüm	• Prim (sigortalı/işveren)
7. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları	• Prim (işveren)
8. İşsizlik	• Prim (kısmi açık kapatma)
9. Aile Yardımları	• Prim ve devlet bütçesi
B. Sigortalı ve İşveren Prim Oranları ve Ücret Tavanları	
1. Genel Toplu Prim	• Genel toplu prim yoktur
2. Hastalık ve Analık Sağlık Yardımları	• İşçiler: %3,90 / İşveren: %3,50 / Toplam: %7,40 • Müstahdemler: %3,70 / İşveren: %3,70 / Toplam: %7,40 • "Özgürler" Olarak Adlandırılan Ücretliler: %3,55 (müstahdemler) / %3,45 (işveren) / Toplam: %7 • Geçindirilen Aile Bireyleri İçin Prim: %3,40 (müstahdemler) • Tavan: İlke Olarak: Ayda 3.450 € / İstisnai Ödemeler: Yılda 6.900 €
3. Hastalık ve Analık Para Yardımları	• Sağlık yardımları prime dahildir.
4. Bağımlılık	• Vergi
5. Malullük	• Yaşlılık primine dahildir.
6. Yaşlılık	• %10,25 (ücretli) / %12,55 (işveren) / Toplam: %22,80 • Tavan: İlke Olarak: Ayda 3.450 € / İstisnai Ödemeler: Yılda 6.900 €
7. Ölüm	• Yaşlılık primine dahildir.
8. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları	• %1,40 (işveren) / Tavan: Ayda 3450 € / Yılda: İstisnai ödemeler için 6.900 € / Yaşlılar için 60 yaşından sonra primler kaldırılır.
9. İşsizlik	• %3 (ücretli) / %3 işveren / Toplam %6 Tavan iş kazaları gibi / Primler kadınlar için 56 yaşından, erkekler için 58 yaşından sonra kaldırılır.
10. Aile Yardımları	• Aile Giderlerini Karşılama Fonundan finanse edilir (%4,5 işveren primi ve vergiler). 60 yaşından sonra ücretliler için prim kaldırılır.
C. Diğer Özel Katılımlar	
Yoktur.	
D. Kamu Mercilerinin Katılımı	
1. Hastalık ve Analık Sağlık Yardımları	• Aile Giderleri Telafi Fonu analık ödeneği giderlerinin %70'ini öder.
2. Hastalık ve Analık Para Yardımları	• Genel olarak, kamu mercileri katılımında bulunurlar.

	Hastane giderlerine devlet katılır. Devlet gençlerin tıbbi muayene giderlerinin yarısını öder.
3. Bağımlılık	• Devlet finanse eder.
4. Malullük	• Bkz. Yaşlılık
5. Yaşlılık	• Giderler gelirleri aştığında miktarın %100'ünü devlet öder ve bağımlılık ödeneği için devlet toplam giderleri üstlenir.
6. Ölüm	• Bkz. Yaşlılık
7. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları	• Genel Sigorta: kamu mercilerinin katılımı yoktur. İlk, orta, yüksek okul öğrencilerinin Kazalar Sigortası için Aile Giderleri Telafi Fonundan 4,36 milyon € ödenir. / Bağımlılık Sigortası ödenek giderleri genel bütçeden karşılanır.
8. İşsizlik	• Federal devlet açığın kısmi miktarını karşılar.
9. Aile Yardımları	• Devlet Aile Giderleri Telafi Fonundan giderlerin %25'ini karşılar.
10. Primsiz Genel Asgari Yardım	• İlk Finansman: Eyaletlerce. Bazı eyaletlerde ve bazı alanlar için finansman sosyal yardım kuruluşlarınca sağlanır. Geri alınamayan bedelleri karşılamak üzere Komünlerce çeşitli katılımlar söz konusudur.
E. Uzun Süreli Yardımlarla İlgili Finansman Sistemleri	
1. Malullük	• Dağıtım
2. Yaşlılık	• Dağıtım
3. Ölüm	• Dağıtım
4. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları	• Dağıtım

Kaynak: Ekdemir, 2009:399-403

Tablo 13. Hastalık Sağlık Yardımları

Yürürlükteki Mevzuat	• 09.09.1955 tarihli Sosyal Sigortalar Genel Kanunu • 18.12.1956 tarihli Hastaneler Federal Kanunu / Yataklı Sağlık Tesisleri hakkında çeşitli Kanunlar
Temel İlkeler	• Ücretliler ve benzeri kimseler için zorunlu sosyal sigorta sistemi.
Uygulama Alanı	
1. Yararlanıcılar	• Ücretli bir faaliyet icra eden tüm kişiler ve çıraklar. • İşsizlik sigortası yardımı alanlar. • Mesleki yeniden uyumla ilgili önlemlere katılanlar. • Sivil ve askeri hizmette bulunanlar. • Bir bağımsız çalışan emrinde çalışan aile bireyleri. • Şahsen yaptığı işten yardım gören (iş sözleşmesiz) kimseler. • İsteğe bağlı sigortalılar.
2.Zorunlu Sigortadan Bağışıklık	• Toplam ücretin aylık en düşük istihdam eşliğinin (316,196 €) altında olması halinde zorunlu sigorta uygulanmaz. • Özel isteğe bağlı sigortalılık mümkündür.

3. İsteğe Bağlı Sigortalılık	<ul style="list-style-type: none"> • Avusturya’da oturmayan veya zorunlu sigortadan başışık olan kimselere uygulanır. Öğrencilerden yalnız Avusturya’da zorunlu olarak bulunanlar yararlanabilir.
4. Türemiş Haklardan Yararlananlar	<ul style="list-style-type: none"> • Belirli yaş sınırına tabi çocuklar. • Çocukların eğitimi ile en az 4 yıl meşgul olan eş. • Asgari 4. gruptan bağımsızlık ödeneği alan veya ağır sakat bir çocuğa bakan eş (aksi halde, eşten %3,4 oranında prim alınır).
Koşullar	
1. Staj Süresi	<ul style="list-style-type: none"> • Aranmaz. Ancak, sigorta kuruluşunun karar aldığı bazı yardımlar ve isteğe bağlı sigortalılar için 6 ay sigortalılık süresi.
2. Yardımları Üstlenme Süresi	<ul style="list-style-type: none"> • Sınırsız (tek ve aynı hastalık söz konusu ise sigortalılık niteliğini yitirdikten sonra da yardım sağlanabilir).
Teşkilat	
1. Hekimler	
• Anlaşmalılar	<ul style="list-style-type: none"> • Sigorta kuruluşları ile hekimler arasında bireysel sözleşmeler düzenlenir. İçerikleri genel olarak Bölge Hekimleri Derneği ile düzenlenen genel sözleşmelerde belirlenir.
• Ücret	<ul style="list-style-type: none"> • Hekim ücreti Bölge Hekimler Odası ile sigorta kurumları arasında düzenlenen sözleşmelerle tespit edilir. Kişi başına ve her hastalık olayı için tespit söz konusudur.
2. Yataklı Sağlık Tesisleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kar amaçsız kamu hastanelerinde tedavinin sağlanmasında her bireysel durum için tedavinin mali düzenlemesinden sorumlu olan 9 eyalette fonlar oluşturulur. • Tedavi bedelleri genel olarak etki kriterine göre belirlenir. • Hastalık sigortası giderlere bireysel durumdan bağımsız olarak maktu bir miktar ödeyerek katılır. Katılım şartları özel kurallara göre düzenlenir.
Yardımlar	
1. Tıbbi Tedavi	
• Hekim Seçimi	<ul style="list-style-type: none"> • Sözleşmeli hekim seçimi serbesttir.
• Uzman Hekim Muayenesi	<ul style="list-style-type: none"> • İlke olarak genel hekim tavsiyesi gerekir.
• Hekime Yapılacak Ödeme	<ul style="list-style-type: none"> • Sigortalı hekim ücreti ödemez. • Ödemeyi sigorta kuruluşu yapar.
• Hastanın Katılımı	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuklar, emekliler ve muhtaçlar hariç, 3 ayda yapılacak bir tedaviye yer veren her hastalık ve dış tedavi olayı için 3,63 € katılım payı öngörülmüştür. • Sözleşmeli hekimlerle ilgili katılım (%20) klinik psikoterapistleri ve psikologlar için öngörülmüştür.
• Katılım Bağışıklığı veya Katılım İndirimi	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuklar, emekliler ve muhtaçlar katılımında bulunmazlar.
2. Yatarak Tedavi	
• Hastane Seçimi	<ul style="list-style-type: none"> • Kamu hastaneleri arasında seçim yapılabilir.

	Ayrıca fazla bir ücret alınmaz.
• Hastanın Katılımı	• Günde 15,75 €'yu aşmayan küçük bir katılım hariç, bir kamu sağlık tesisinde veya sözleşmeli özel bir tesiste yürürlükteki tarifeye göre giderler tümüyle sigorta kurumlarınca üstlenilir.
• Katılım Bağışıklığı veya İndirimi	• Katılım azami 28 takvim günü ile sınırlıdır. Aşağıdaki kimseler ayakta tedavilerinde katılımdan bağışıklıdır: - Çocuklar / yetimler / acil hastalar / diyaliz hastaları / ışın veya kemoterapi tedavisi gören hastalar / hebelik veya analık durumundaki kadınlar / organ, kan ve plazma bağışlayanlar.
3. Diş Yardımları	
• Tedavi	• Aşağıdaki diş tedavileri statülere göre sağlanır: - Koruyucu tedaviler - Diş çekimleri ve ortodonti (sigortalının ve aile bireylerinin katılımları %25 ile %50 arasında değişir (emekliler, çocuklar ve muhtaçlar hariç, 3 ay süre ile tedavi uygulanacak diş bakımları ile ilgili olarak her dosya için 3,63 € katılım payı alınır).
• Diş Protezleri	• Statülere göre zorunlu protezler sağlanır. • Mobil (devingen) protezler için sigortalının ve aile bireylerinin katılımı %25 ile %50 arasındadır.
4. İlaçlar	• İlaç listesinde yazılı bulaşıcı hastalık ilaç giderleri üstlenilir. Diğer ilaçlar başhekim veya Kontrol Komisyonunun onayına tabidir. Her reçete için 4,35 € ödenir. Hastanın durumu elverişli değilse bedeli sigorta öder.
5. Protezler	• Sigortalının katılımı (%10 – asgari 23 €) • Gelir durumu yetersiz olan sigortalı katılımda bulunmaz. • Sigorta kuruluşunun üstlendiği azami miktar 2.360 €'ya kadardır.
Diğer Yardımlar	• Gençlerin tıbbi muayeneleri, • Önleyici tedbirler, • Ana ve çocuk muayeneleri, • Hekim tavsiyesi üzerine vasıflı kişilerce azami 5 hafta süre ile ikametgâhta tıbbi bakımlar, • Fizik tedavi, • Nakil ve seyahat giderleri için gider iadesi, • Kaplıca tedavileri (katılım günde 6,19 € ile 15,75 € arasındadır) • Tıbbi rehabilitasyon önlemleri (gereğine göre katılım uygulanır) • Muhtaçlar katılımda bulunmazlar.

Kaynak: Ekdemir, 2009:457-461

Tablo 14. Hastalık Para Yardımları

Yürürlükteki Mevzuat	<ul style="list-style-type: none">• 09.09.1955 tarihli Sosyal Sigortalar Genel Kanunu (ASGV)• Ücretin Korunması:<ul style="list-style-type: none">- Müstahdemler Kanunu ve 24.06.1974 tarihli Ücretin Korunması Hakkında Kanun (EFZG)
Temel İlkeler	<ul style="list-style-type: none">• Ücretliler için, ücrete bağlı ödenekleri içeren zorunlu sosyal sigorta sistemi.• Müstahdemler için, ücretin işveren tarafından korunması.
Uygulama Alanı	
1. Yararlanıcılar	<ul style="list-style-type: none">• Ücretli bir faaliyet icra eden bütün müstahdemler.• İşsizlik sigortasından yardım alan işsizler.• Mesleki uyum önlemlerine katılanlar.
2. Sigortalılık Tavanı	<ul style="list-style-type: none">• Yoktur.
3. Zorunlu Sigortadan Bağışıklık	<ul style="list-style-type: none">• Ücretler toplamı asgari istihdam eşiğinin (316,19 €) altında ise zorunlu sigorta uygulanabilir.• İsteğe bağlı sigortalılık mümkündür.
Koşullar	
1. İş Göremezliğin Kanıtlanması	<ul style="list-style-type: none">• Hastalığın dördüncü gününden itibaren hekimce tasdikli belge gerekir.
2. Staj Süresi	<ul style="list-style-type: none">• Aranmaz.
3. Diğer Koşullar	<ul style="list-style-type: none">• Yoktur
4. Yardım İçin Bekleme Süresi (Carence)	<ul style="list-style-type: none">• Hastalık ödenekleri için 3 gün. İşgörmezlik 1 hafta içinde bildirilmezse yardım bildirim tarihinde başlar.
Yardımlar	
1. İşverenin Yardımları	<ul style="list-style-type: none">• İşçilerin ve ücretlilerin kıdem durumlarına göre 6-12 hafta arasında işveren ücret ödemeye devam eder. Bu süre sonunda 4 hafta süre ile yarım ücret ödenir. Ücretin tam olarak ödendiği süre zarfında ödenek ödenmez. Ücretin yarım ödendiği sürede ödenekler %50 indirimli ödenir.
2. Sosyal Koruma Yardımları	
• Yardım Miktarları	<ul style="list-style-type: none">• Hastalık Ödenekleri: Brüt ücretin %50'si, hastalığın 43. gününden itibaren %63'ü.• İsteğe bağlı sigortaya tabi olarak zorunlu sigorta eşiğinin altında bir ücretli işte çalışan sigortalılar için hastalık ödeneği: 113,57 €
• Yardımları Üstlenme Süresi	<ul style="list-style-type: none">• Hastalık Ödenekleri: Genel olarak asgari yasal süre 52 haftadır.• Sigorta kuruluşunun mevzuatına göre ödenekler 78 haftaya kadar yangınlaştırılabilir.
• İşsizler İçin Özel Şartlar	<ul style="list-style-type: none">• Yoktur.
• Ölüm Ödeneği	<ul style="list-style-type: none">• Sigorta mevzuatına göre gerektiğinde 436,04 €'ya kadar cenaze ödeneği verilir.
• Diğer Yardımlar	<ul style="list-style-type: none">• Yoktur.
Vergi Yükümlülüğü ve Sosyal Primler	
1. Para Yardımlarının Vergilendirilmesi	<ul style="list-style-type: none">• Hastalık ödenekleri ve ödenmeye devam edilen ücret vergiye tabidir.
2. Vergiye Esas Gelir Tavanı veya Vergi	<ul style="list-style-type: none">• Genel vergi kuralları uygulanır. Yardımlar için

İndirimi	özel bir bağışıklık yoktur.
3. Yardımlardan Sosyal Prim Kesilmesi	• Ücretin devamı prime tabidir. Hastalık ödeneklerinden prim kesilmez.

Kaynak: Ekdemir, 2009:468-470

Tablo 15. Analık

Yürürlükteki Mevzuat	<ul style="list-style-type: none"> • 1955 tarihli Sosyal Sigortalar Genel Kanunu • 1956 tarihli Hastaneler Federal Kanunu v Eyaletlerin Kanunları • 1967 tarihli Aile Giderleri Telafi Kanunu
Temel İlkeler	<ul style="list-style-type: none"> • Aşağıdaki yardımları içeren zorunlu sosyal sigorta sistemi: <ul style="list-style-type: none"> - Sigortalı kadınlar ve aile bireyleri için sağlık yardımları. - Sigortalı kadınlar için ücrete dayalı para yardımları.
Uygulama Alanı	
1. Sağlık Yardımları	• Sigortalı kadınlar, aile bireyleri.
2. Para Yardımları	• Analık ödeneği: Ücretli kadın çalışanlar, işsizlik yardımı alan kadınlar, mesleki uyum önlemlerine katılan kadınlar.
Koşullar	
1. Sağlık Yardımları	• Özel bir koşul yoktur.
2. Para Yardımları	• Özel bir koşul yoktur.
Yardımlar	
1. Sağlık Yardımları	• Ebe ve tıbbi yardım, hastanede geçici kalma, analık halinde bir çocuk bakıcısının yardımı, ilaçlar vb.
2. Analık İzni	
• Doğumdan Önce ve Sonra	• Ücretin Kaldırılması Halinde Analık Ödeneği: Doğumdan önce 8 hafta ve doğumdan sonra veya çalışılmayan süre zarfında 8 hafta (erken veya çoğuz doğumda ve sezeryanlı doğumda 12 hafta)
• İşveren Payının Ödenmeye Devam Etmesi	• Ayda 316,19 € kazanan ücretli kadınlarla ilgili uygulama hariç işveren ücret ödemeye devam eder.
3. Para Yardımları	• Analık Ödeneği: Miktar son 13 haftada veya son 3 ayda alınan net ortalama ücrete eşittir. Ücret eşliğinin altında ücret alan ve isteğe bağlı sigortaya tabi olan ücretli kadınlar ve serbest iş sözleşmesine sahip kimseler için, günde 7,01 €.
Vergi Yükümlülüğü ve Sosyal Primler	
1. Para Yardımlarının Vergilendirilmesi	• Analık ödeneği vergiye tabi değildir.
2. Vergiye Esas Gelir Tavanı veya Vergi İndirimi	• Yoktur.
3. Yardımlardan Sosyal Prim Kesilmesi	• Yoktur.

Kaynak: Ekdemir, 2009:494-495

Tablo 16. Malullük

Yürürlükteki Mevzuat	• 1955 tarihli Sosyal Sigortalar Genel Kanunu
Temel İlkeler	• Ücretliler için, prim ve miktarlara bağlı ödenekleri içeren zorunlu sosyal sigorta sistemi.
Uygulama Alanı	• Bütün ücretliler, çıraklar. • Bağımsız çalışanlar emrinde çalışan aile bireyleri. • İş sözleşmesi olmayan, fakat ücretlilerle aynı koşullar dahilinde çalışan kimseler (özel mesleki yapısı olmayan, kişisel iş edimine tabi kimseler). • İsteğe bağlı sigortalılar.
Zorunlu Sigortadan Bağışıklık	• Ayda 316,19 €'nin altında çalışanlar için zorunlu sigorta uygulanmaz (birden fazla mesleki faaliyetten elde edilen ücretler toplanır).
Kapsama Giren Risk	
• Tanımlar	• Mutat Mesleki İşgörmezlik: Vasıflı işçinin veya bir ücretlinin çalışma gücü bedensel veya ruhsal durumu nedeniyle aynı gruba ve formasyona tabi bir işçinin çalışma gücünün %50'sinin altında ise mesleki işgörmezlik sayılır. • Tam İşgörmezlik: Bir işçi bedensel veya ruhsal durumu nedeniyle herhangi bir mesleki faaliyeti icra eden sağlıklı bir işçinin en az %50'sini kazanma gücüne sahip değilse tam işgörmez sayılır. • Malullük: 57 yaşın altında bir işçi veya ücretli referans tarihinden önceki son 180 ay boyunca en az 120 gün zarfında icra ettiği mesleki faaliyeti icra edemez durumda ise malul sayılır. • Menşe Malullük: Aktif yaşama girişleri sırasında sağlık durumlarının gerektirdiği kısıtlamalar nedeniyle işgörmez durumda olan işçiler yine de 10 yıl prim ödemişlerse Menşe Malul sayılırlar.
Koşullar	
1. Asgari İşgörmezlik Derecesi	• %50
2. Yardımları Üstlenme Süresi	• Malullüğün tespitini veya talebi izleyen ayın ilk gününden itibaren. • Aylık her seferinde 24 ay için tahsis edilir. Sürenin uzatılması için yeni bir talep gerekir. • Emeklilik yaşına ulaşıldığında aylık aynı miktarda ödenmeye devam eder. Talep üzerine aylık yaşlılık aylığına çevrilir.
3. Hak Kazandıran Asgari Sigortalılık Süresi	• Malullük Aylığı: Sınırsız sürekli haklar (bkz. Tablo 17. Yaşlılık) veya 120 ayda 60 ay sigortalılık. • Sigortalı 50 yaşını doldurduğunda 50 yaş izleyen her ay için staj süresi 1 ay, ayrıca gözlem süresi 2 ay uzatılır. Azami süre son 360 ayda 180 ay sigortalılık süresidir. Malullük iş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya 27 yaşından önce meydana gelirse ilgili kimsenin sadece 6 ay sigortalılık süresi varsa staj süresi koşulu aranmaz.
Yardımlar	
1. Aylık Miktarını Belirleyen Unsurlar	• Gelir miktarı, sigortalılık süresi.

2. Hesaplama Formülü veya Yöntemi veya Aylık Miktarı	<ul style="list-style-type: none"> • 12 aylık her sigortalılık süresi için hesaplamaya esas baz miktarın %1,96'sı uygulanır. • 2009'dan sonra bu oran her yıl her sigortalılık yılı için %1,78 oranını elde etmek üzere her yıl için 0,4 indirimine tabi tutulur. • Malullük 56,5 yaşından önce meydana gelmişse bu yaştan önceki aylar 2004'ten 2009'a kadar (60 yaşında tedricen yükseltilmek üzere) sigortalılık ayları olarak kabul edilir. Bu taktirde artırma en yüksek matrahın %60'ı ile sınırlıdır. 2009'dan itibaren çocukların eğitimi için yılda %1,96 artış uygulanacaktır. Bu oran 2028'e kadar tedricen referans değerinin %150'sine kadar yükseltilecektir. • Aylık yılda 14 kez ödenir.
3. Referans Ücret veya Matrah	<ul style="list-style-type: none"> • En elverişli 16 sigortalılık yılında alınan (yeniden değerlendirilmiş) ücretlerin ortalamasıdır. Bu süre 2028 yılında 40 yıla ulaşmak üzere her takvim yılı için 12 ay uzatılır. Gelirler geçerli matrah tavanını aşmamak üzere nazara alınır (3.450 €)
4. Nazara Alınan Primsiz Eşdeğer Süreler	<ul style="list-style-type: none"> • Askerlikte ve savaşta geçen süreler, sivil hizmet süreleri. • Analık izninde ödenek ödenen süreler. • İşsizlik veya hastalık ödeneği alınan süreler. • Çocukların eğitim süreleri (çocuk başına azami 4 yıl).
5. Geçindirilen Kişi Zamları	
• Eş, Çocuk	<ul style="list-style-type: none"> • Eş: Zam yoktur / Çocuklar: 18 yaşını dolduruncaya kadar her çocuk için, 27 yaşını dolduran çocukların öğrenim yapan veya mesleki formasyonda bulunan her biri için zam uygulanır. Çocuklar için yaş sınırı yoktur. • Ailede eşlere ve çocuklara sağlanan telafi edici ek yardım için baz miktardaki zamlarla ilgili olarak (bkz. Asgari Aylık).
6. Asgari Aylık	<ul style="list-style-type: none"> • Aylık tutar (eşin gelirleri dahil) aşağıdaki miktar kadar değilse aradaki fark kadar telafi ödeneği verilir: - Yalnız yaşayan kimse için: 653,19 € - Aile için: 1.015 € - 18 yaşını, öğrenimde veya mesleki formasyonda ise 27 yaşını dolduruncaya kadar her çocuk için: 69,52 € - Sakat çocuklar için yaş sınırı yoktur.
7. Azami Aylık	• Ayda 2.410 €
8. Diğer Ödenekler	<ul style="list-style-type: none"> • Bağımlılık Ödeneği • Artırılmış Aile Ödeneği (bkz. Tablo 20. Aile Yardımları)
Yeniden Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> • Her yıl 1 Ocakta ilk kez (aylığın tahsis edildiği yılı izleyen ikinci yılın ilk gününde) yapılır. Belirli miktarların altında veya üstünde aylık alanlara özel kurallar uygulanır.
Diğer Sosyal Güvenlik Yardımları ile	• Mümkündür. Tedavi ve bakım yardımları

Birleşme	bağımlılık ödeneğinden düşülür.
Mesleki Bir Gelirle Birleşme	<ul style="list-style-type: none"> • İşgörmezlik nedeniyle malullük ödeneğine hak kazanan ve sosyal sigortaya tabi olmayan eşğin üstünde bir faaliyet geliri (316,19 €) alan kimseler için düzeltmeler vardır. Buna göre, aylığın hesaplanmasında, tam oranlı bir aylıktan tam geliri oluşturan unsurlara göre belirlenen (gelir artı aylık) indirim uygulanır. Malullük aylığı 921,11 €'ya kadar tam olarak ödenir. Ayrıca oluşturucu unsurlara göre indirim kuralları uygulanır.
Aktif Yaşamla Bütünleşme	
1. Rehabilitasyon	<ul style="list-style-type: none"> • Çeşitli tıbbi, mesleki ve sosyal rehabilitasyon önlemleri alınır, bunlar arasında geçici ödenekler de vardır. • Malullük aylığı tahsisinden önce rehabilitasyon önlemleri ile çalışma gücünün ihyası gerekir, aylığın yeniden düzenlenmesine öncelik verilir.
2. Sakatların Öncelikli İstihdamı	<ul style="list-style-type: none"> • İşyeri her 25 ücretli için 1 sakatı çalıştırmak zorundadır.
Vergi Yükümlülüğü ve Sosyal Primler	
1. Yardımlarının Vergilendirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Vergi alınır.
2. Vergiye Esas Gelir Tavanı veya Vergi İndirimi	<ul style="list-style-type: none"> • Genel vergi kuralları uygulanır.
3. Yardımlardan Sosyal Prim Kesilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Hastalık sigortası için %4,35 prim kesilir.

Kaynak: Ekdemir, 2009:524-531

Tablo 17. Yaşlılık

Yürürlükteki Mevzuat	<ul style="list-style-type: none"> • 09.09.1995 tarihli Sosyal Sigortalar Genel Kanunu (ASVG)
Temel İlkeler	<ul style="list-style-type: none"> • Ücretliler için prime (süre ve miktar) bağlı ödenekleri içeren zorunlu sigorta sistemi.
Uygulama Alanı	<ul style="list-style-type: none"> • Bütün ücretliler ve çıraklar, bir bağımsız çalışan emrinde çalışan aile bireyleri, iş sözleşmesi olmayan fakat esas itibariyle bir ücretli ile aynı şartlar dahilinde çalışan kimseler (örneğin, bir mesleki konumu olmayan, kişisel hizmet ediminde bulunan kimseler), isteğe bağlı sigortalılar.
Zorunlu Sigortadan Bağışıklık	<ul style="list-style-type: none"> • Asgari istihdam eşğinin (316,19 €) altında ücret alanlar zorunlu sigortadan bağışıktır. Birden fazla işten alınan ücretler birleştirilir; zorunlu sigortası olmayanlar isteğe bağlı sigortalı olabilirler.
Koşullar	
1. Asgari Sigortalılık Süresi	<ul style="list-style-type: none"> • 180 ay prim ödeme süresi veya 300 ay sigortalılık süresi (geçerli ikame süreleri 01.01.1956'dan itibaren hüküm ifade eder) veya 360 ay zarfında 180 ay sigortalılık süresi.
2. Tam Aylık İçin Şartlar	<ul style="list-style-type: none"> • Normal yaşlılık aylığı için: 40 yıl sigortalılık süresi. • Her sigortalılık yılı için hesaba esas yüzde oranı 2004'ten itibaren her yıl için 0,4 oranında indirim

	<p>tabi tutulur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2009'dan itibaren tam aylık için 45 yıl gerekir.
3. Yasal Emeklilik Yaşı	
• Normal Aylık	<ul style="list-style-type: none"> • Erkek 65, kadın 60 • 2004-2033 yılları arasında kadınların emeklilik yaşlarında (erkeklerin emeklilik yaşlarına ulaşmak üzere) tedrici olarak artırma yapılır.
• Erken Emeklilik	<ul style="list-style-type: none"> • Erkek 61,5, kadın 56,5 yaş. 1 Temmuz 2004 – 1 Ekim 2009 arasında erken emekli aylığı kaldırılarak yaş koşulu tedrici olarak 65 ve 60 yaş olarak uygulanacaktır. 2019 ile 2029 yılları arasında kadın ve erkek yaşı eşitlenecektir.
• Ertelenmiş Emeklilik	<ul style="list-style-type: none"> • Sınırsız
Yardımlar	
1. Aylık Miktarını Belirleyen Unsurlar	<ul style="list-style-type: none"> • Kazanç miktarı, sigortalılık süresi, aylığın başladığı tarihteki yaş.
2. Aylık Miktarını Hesaplama Formülü veya Yöntemi	<ul style="list-style-type: none"> • Aylıkların hesaplanmasında normal ve erken yaşlılık aylığı kuralları uygulanır. İki aylık tipine ilişkin hesaplama şöyledir: 1) Yaş esasına dayalı hesaplama, 2) Referans ücrete dayalı çeşitli uygulama usulleri.
3. Referans Ücret	<ul style="list-style-type: none"> • En elverişli 16 yılın ücretlerinin ortalamasıdır. Bu süre 2028 yılında 40 yıl olmak üzere her takvim yılı için 12 ay uzatılır. Kazançlar prim matrahı oranını aşmıyorsa nazara alınır. En yüksek baz miktar 3.015,12 €'dur.
4. Nazara Alınan Primsiz Eşdeğer Süreler	<ul style="list-style-type: none"> • Askerlik ve savaş süreleri ve benzeri süreler (sivil hizmet süreleri), analık ödeneği süreleri, işsizlik ve hastalık ödeneği süreleri, çocukların eğitimine hasredilen süreler (çocuk başına azami 4 yıl).
5. Geçindirilen Kişi Zammı	
• Eş	<ul style="list-style-type: none"> • Yoktur (telafi edici yardım için bkz. asgari aylık).
• Çocuklar	<ul style="list-style-type: none"> • 18 yaşına (öğrenimde veya mesleki formasyonda ise 27 yaşına) kadar, sakatsa sınırsız olarak her çocuk için 29,07 €. Telafi edici ek yardımla ilgili baz miktar zammı için bkz. asgari aylık.
6. Özel Zamlar	<ul style="list-style-type: none"> • Sigortalı bedensel veya ruhsal bir arıza nedeniyle tedaviyi 3. kişinin bakımını gerektiriyorsa aylığına ek olarak bir bağımlılık ödeneği alır.
7. Asgari Aylık	<ul style="list-style-type: none"> • Bazı koşullar ve kurallar: Yalnız yaşayan kimse için 633,19 €, müşterek yaşayan kimse için 1.015,00 €, 18 yaşını dolduruncaya kadar öğrenim yapan veya mesleki öğrenim gören çocuklar için 27 yaşına kadar 69,52 €. Çocuk sakatsa yaş sınırı uygulanmaz.
8. Azami Aylık	<ul style="list-style-type: none"> • Ayda 2.410,58 €
9. Erken Emeklilik	<ul style="list-style-type: none"> • Genel Koşul: 240 ay zorunlu sigorta primi ödeyenler veya 360 ay zarfında 240 ay prim ödeyenler için haklar sonsuzdur. • Özel koşullar: 450 sigortalılık ayı veya 420 zorunlu prim ödeme ayı yardımın hesabında nazara alınır.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ücretli veya bağımsız çalışması olan ve geliri 316,19 €'yu aşan kimseler erken emekli olabilirler. • Erken aylıklar normal emekli aylıkları gibi hesaplanır.
10. Ertelemiş Emeklilik	<ul style="list-style-type: none"> • Normal emeklilik yaşından sonraki her uzatma yılı için %4,2 zam uygulanır.
Yeniden Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> • Aylığın tahsis tarihini izleyen yılda ilk yeniden değerlendirme yapılır. Sonra, her yılın ocak ayında yıllık değerlendirme yapılır. • 2004 yılına kadar bütün aylıklarda 667,80 €'ya kadar artırma yapılmıştır.
Kısmi Emeklilik	<ul style="list-style-type: none"> • Yoktur.
Mesleki Bir Gelirle Birleşme	<ul style="list-style-type: none"> • Yaşlılık Aylığı: Sınırsız olarak mümkündür. 2004'ten itibaren ödenen primler özel yüksek bir sigortaya ödenmiş gibi kabul edilir. • Erken Yaşlılık Aylığı: Yeni gelir 316,19 €'yu aşarsa aylık kaldırılır.
Vergi Yükümlülüğü	
1. Yardımların Vergilendirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Vergi alınır.
2. Vergiye Esas Gelir Tavanı veya İndirimi	<ul style="list-style-type: none"> • Genel vergi kuralları uygulanır.
3. Yardımlardan Sosyal Prim Kesilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Hastalık sigortası için %4,35 oranında prim kesilir.

Kaynak: Ekdemir, 2009: 566-570

Tablo 18. Ölüm

Yürürlükteki Mevzuat	<ul style="list-style-type: none"> • 09.09.1995 tarihli Sosyal Sigortalar Genel Kanunu (ASVG)
Temel İlkeler	<ul style="list-style-type: none"> • Ücretliler için ölen kimsenin aylığına bağlı ödenekleri içeren zorunlu sosyal sigorta sistemi.
Uygulama Alanı	<ul style="list-style-type: none"> • Ücretliler ve çıraklar, bir bağımsız çalışan emrindeki aile bireyleri, iş sözleşmesiz bir işveren emrinde çalışanlar, isteğe bağlı sigortalılar.
Zorunlu Sigortadan Bağışıklık	<ul style="list-style-type: none"> • Asgari istihdam eşliğinin (ayda 316,19 €) altında zorunlu sigorta uygulanmaz. Birden fazla mesleki faaliyetten elde edilen ücretler birleştirilir, zorunlu sigorta uygulanmayan hallerde isteğe bağlı sigorta uygulanır.
Hak Sahipleri	
<ul style="list-style-type: none"> • Eş, Çocuklar, Diğer Kimseler 	<ul style="list-style-type: none"> • Ölüm tarihinde sigortalı ile evli olan eş veya nafaka aylığı almakta olan veya ölüm tarihi itibarıyla haklarını kullanmakta olan eş, 18 yaşını (öğrenimde veya formasyonda ise 27 yaşını) dolduruncaya kadar çocuklar (sakatlırsa yaş sınırı yoktur).
Koşullar	
1. Ölen Sigortalı	Bkz. Yaşlılık
2. Hak Sahibi Eş	<ul style="list-style-type: none"> • Sigortalının ölümü tarihinde onunla evli olan eş veya nafaka aylığı almakta olan boşanmış eş veya sigortalının ölümü tarihinde haklardan

	yararlanmakta olan eş.
3. Çocuklar	• 18-27 yaşına kadar yararlanırlar.
4. Diğer Kimseler	• Yoktur.
Yardımlar	
1. Hak Sahibi Eş	<ul style="list-style-type: none"> • Ölenin almakta olduğu malullük veya yaşlılık aylığının %0 ila %60'ı. Oran ölenin geliri ile hak sahibinin geliri arasındaki ilişkiye bağlıdır. Tek bir hesaplama bazı için %40 esas alınır. Ölüm aylığının oranı düşükse ve hak sahibinin kişisel geliri ayda 1.503,50 €'yu bulmuyorsa aradaki fark %60'a kadar yükseltilir. Anayasa Mahkemesi bu kuralı kaldırmış, yeni bir kural geliştirilmesine karar vermiştir. • Dul aylığı bazı sınırlandırmalarla ancak 30 ay için ödenir. Bu sınırlandırma evlilikten bir çocuk varsa veya hak sahibi eş 30 ayın sonunda malul durumda ise uygulanmaz. • Boşanmış eşin nafaka aylığının süresi ölüm aylığının süresini belirler. • Aylıklar yılda 14 kez ödenir.
2. Hak Sahibi Eş Evlenirse	• Aylık sınırsız olarak kaldırılır, 36 aylık tutarında toptan ödeme yapılır.
3. Yetimler	
• Ana ve/veya Babadan Yetimler	<ul style="list-style-type: none"> • Ana veya babadan yetimler için %60, baz orana göre hesaplanan ebeveyn aylığının %40'ı, baba ve anadan yetim olanlar için %60'ı. • Aile ödeneklerinden ayrıca yararlanma söz konusudur.
4. Diğer Yararlanıcılar	• Yoktur.
5. Bütün Yararlanıcılara Ödenen Azami Miktar	• Söz konusu değildir.
6. Diğer Yardımlar	<ul style="list-style-type: none"> • Aile yardımlarına ek yardım hakkı ve ölüm ödeneğine ek yardım hakkı için bkz. Tablo 18. ve Tablo 20. • Staj süresinin yerine getirilmemesi veya yetersizliği veya başka bir nedenle hak kazanımına yol açmaması halinde özel yardım kuralları uygulanır.
7. Asgari Aylık	• Gelirler dahil her ay ödenen aylık veya aylıklar belirleyici düzeylere ulaşmıyorsa telafi edici yardım sağlanır. Düzeyler: Yalnız yaşayan kimse için: 653,19 € / Aile halinde yaşayanlar için: 1.015,00 € / 18-27 yaşına kadar veya sakatsa yaş sınırsız her çocuk için: 68,52 €
8. Azami Aylık	• Ayda 2.410,58 €
Vergi Yükümlülüğü	
1. Yardımların Vergilendirilmesi	• Vergi alınır.
2. Vergiye Esas Gelir Tavanı veya Vergi İndirimi	• Genel vergi kuralları uygulanır.
3. Yardımlardan Sosyal Prim Kesilmesi	• Hastalık sigortası için %4,35

Kaynak: Ekdemir, 2009: 608-614

Tablo 19. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

Yürürlükteki Mevzuat	<ul style="list-style-type: none">• 1955 tarihli Sosyal Sigortalar Genel Kanunu (ASVG)• 1956 tarihli Hastaneler Federal Kanunu ve eyaletlerin sağlık tesisleri ile ilgili kanunlar.
Temel İlkeler	<ul style="list-style-type: none">• Aktif nüfus için, ücrete bağlı sağlık ve para yardımlarını içeren zorunlu sosyal sigorta sistemi.
Uygulama Alanı	
1. Yararlanıcılar	<ul style="list-style-type: none">• Bütün ücretliler ve çıraklar, sınai ve ticari bir faaliyet icra eden kimseler ve işletmelerde çalışan aile bireyleri, öğretmenler, müzisyenler, sanatkarlar gibi bağımsız çalışan benzeri kimseler, sözleşmesi olmayan, fakat ücretlilerle aynı koşullar dahilinde çalışanlar, öğrenciler.
2. Zorunlu Sigortadan Bağışıklık	<ul style="list-style-type: none">• Yoktur.
3. İsteğe Bağlı Sigortalılar	<ul style="list-style-type: none">• Zorunlu sigortaya tabi olmayan bağımsız çalışanlar ve onlarla işbirliği yapan aile bireyleri.
Kapsama Giren Riskler	
1. İş Kazaları	<ul style="list-style-type: none">• Kapsamdadır.
2. Yolda Kaza	<ul style="list-style-type: none">• Kapsamdadır.
3. Meslek Hastalıkları	<ul style="list-style-type: none">• 52 meslek hastalığı listesi vardır.
Koşullar	
1. İş Kazaları	<ul style="list-style-type: none">• İşveren veya hekim kazayı 5 gün içinde bildirmeye mecburdur. Bildirimin yardımlara olumsuz etkisi olmaz.
2. Meslek Hastalıkları	<ul style="list-style-type: none">• Bazı meslek hastalıkları için sınırlı koşullar vardır. Risklere maruz kalma süreleri: Süre şartı aranmaz. İşveren veya hekim 5 gün içinde meslek hastalığını bildirmek zorundadır. Zorunlu bildirim yardımları etkilemez.
Yardımlar	
1. Geçici İşgörmezlik	
<ul style="list-style-type: none">• Sağlık Yardımları / Hekim ve Sağlık Tesisi Seçimi	<ul style="list-style-type: none">• İlke olarak seçim serbesttir. Yardımlar öncelikle hastalık sigortasından sağlanır (bkz. Tablo 13. Hastalık Sağlık Yardımları). Bununla birlikte, kazalar sigortası tedaviyi her zaman üstlenebilir.
<ul style="list-style-type: none">• Giderlerin Ödenmesi ve Kazaya Uğrayan Kimsenin Katılımı	<ul style="list-style-type: none">• Hastalık sigortası veya kazalar sigortası ilk 4 yılın giderlerini üstlenir. Sigortalı dış giderleri hariç çok az miktarda diğer giderlere katılımında bulunur (bkz. Tablo 13. Hastalık Sağlık Yardımları)
<ul style="list-style-type: none">• Süre	<ul style="list-style-type: none">• Sınırsız
<ul style="list-style-type: none">• Bekleme Süresi	<ul style="list-style-type: none">• Hastalık ödenekleri için 3 gün.
<ul style="list-style-type: none">• Yardım Süresi	<ul style="list-style-type: none">• İyileşince kadar. Sürekli gelir azami 2 yıl sonunda tespit edilir.
<ul style="list-style-type: none">• Baz Ücret ve Miktar	<ul style="list-style-type: none">• İlk 26 hafta için (bkz. Tablo 14. Hastalık Para Yardımları). İşveren asgari 8 hafta için ücreti öder. Sonrası için (bkz. Sürekli Genel İşgörmezlik).
2. Sürekli İşgörmezlik	
<ul style="list-style-type: none">• Ödeneğe Hak Kazandıran Asgari İşgörmezlik Derecesi	<ul style="list-style-type: none">• %20, öğrenciler için %50
<ul style="list-style-type: none">• İşgörmezlik Derecesinin Tespiti	<ul style="list-style-type: none">• İş Kazaları Teşkilatı tespit eder.

• İşgörmezlik Derecesinin Yeniden Gözden Geçirilmesi	• Durumda önemli değişiklikler olursa ilk 2 yıl zarfında her zaman için, sonra her yıl aralıklarla revizyon yapılır.
• Gelirin Hesaplanmasında Baz Ücret	• Olaydan önceki yılda alınan fali ücret. Azami miktar: 12 X 3.40 € + 6.900 € (özel ödemeler): 48.300 €. 30 yaşın altındakiler için özel düzenlemeler vardır. Gruplara göre teorik veya maktu miktarlar uygulanır.
• Miktar veya Formül	• Formül: $S \times (66 \times 2 / 3) \times t$ S: Yıllık ücretler / t: İşgörmezlik oranı Eğer "t" en az %50 ise, gelire %20 ilave edilir, en az %70 ise, gelire %50 artış uygulanır. Oranların %25 ile %100 olmasına göre yıllık ücret %16,7 ila %80 ile çarpılır. Aylık yılda 14 kez ödenir.
• Geçindirilen Kişi Zammı	• Ek miktar dahil, 18 yaşını, öğrenimde veya formasyonda ise 27 yaşını dolduruncaya kadar her çocuk için, işgörmezlik oranı en az %50 ise, aylığın %10'u tahsis edilir. Azami miktar 76,31 € olup sakat çocuklar için yaş koşulu aranmaz (bkz. Aile Yardımları).
• 3. Kişi Bakım Zammı	• Bağımlılık ödeneği ilginin bedensel veya ruhsal yönden sürekli bakıma ihtiyacı olması halinde gelire ek olarak ödenir.
• Sermayeye Çevirme	• İşgörmezlik oranı %25'in üstünde olan kimseye talebi halinde uygulanır. Sigorta kuruluşunun görüşü alınır.
• Yeni Bir Mesleki Gelirle Birleşme	• Yoktur.
• Diğer Yardımlarla Birleşme	• İndirim uygulanmaz.
3. Ölüm Halinde	
• Hak Sahibi Eş	• Dul erkek veya kadın sigortalının ölüm tarihi itibarıyla nafaka aylığı almakta olan boşanmış eş hak sahibi sayılır. 60/65 yaşın üstündeki veya malul durumdaki dul kadın/erkek eş: yıllık ücretin %40'ını alır. Bütün diğer hallerde: yıllık ücretin %20'si ödenir. Boşanmış eşe ödenen aylık nafaka ile sınırlıdır. Bağımlılık ödeneği için bkz. "3. Kişi Bakım Zammı". Aylık yılda 14 kez, bağımlılık ödeneği 12 kez ödenir.
• Yetimler, Baba ve/veya Anadan Yetimler	• 18-27 yaşına kadar, sakatsalar yaş koşulsuz yetimler. Yetim Aylıkları: baba veya anadan yetimler: gelirler yıllık ücretin %20'sidir / Baba ve anadan yetimler: %30'dur (aile ödeneklerine ek olarak ödenen bir miktar için bkz. Tablo 20. Aile Yardımları). Bağımlılık ödeneğine ek bir miktar da ödenir (bkz. 3.b Kişi Bakım Zammı). Aylık yılda 14 kez ödenir.
• Ebeveynler veya Geçindirilen Üstsoy	• Büyük ebeveynlere (ihtiyaç halinde iseler) erkek ve kız kardeşlere (geçim avantajları yoksa) yıllık ücretin %20'si ödenir.
• Hak Sahiplerinin Tamamı İçin Azami Miktar	• Yıllık ücret x %80 (boşanmış eşle ilgili hak dönüşümüne uğrayan gelirin nazara alındığı sistem).

• Ölüm Parası (Ölüm Kapitali)	• Yıllık ücretin 1/15'i (asgari 979,79 €)
• Readaptasyon (Yeniden İşe Alıştırma)	• Kazalar sigortasının yükümünde tıbbi tedavi çerçevesinde readaptasyon yapılır. Devlet yardımı veya lojman kredisi için önlemler alınır. Kendi işinden başka bir işte çalışmaya elverişli kişiler eğitilir. Bu durumdaki kimselerin geçindirmekle yükümlü oldukları aile bireyleri varsa bunlar için Geçici Eğitim Ödeneği verilir. Hastalığın ağırlaşma riski olan hallerde başka bir meslek için gerekli önlemler alınır. Geçici ödenek azami 2 yıl için tam oranlı azami gelir kadar verilir.
Diğer Yardımlar	• Zarar Tazminatı: Kaza veya meslek hastalığı işyeri koruma mevzuatına ilişkin kuralların ağır ihmalinden ileri gelmişse sigortalının gördüğü zararı karşılamak üzere tazminat ödenir. Miktar zararın boyutlarına göre azami 90.000 €'dur.
Yeniden Değerlendirme	• Yetkili Federal Bakanlıkça her yıl 1 Ocak'ta yeniden değerlendirme yapılır. Ücretlerdeki gelişme nazara alınır.
Vergi Yükümlülüğü	
1. Para Yardımlarının Vergilendirilmesi	• Hastalık ödenekleri ve ücretin devamı vergiye tabidir. Bağımlılık ödeneğinden vergi alınmaz.
2. Vergiye Esas Gelir Tavanı veya İndirimi	• Genel vergi kuralları uygulanır.
3. Yardımlardan Sosyal Prim Kesilmesi	• Yoktur.

Kaynak: Ekdemir, 2009: 622-629

Tablo 20. Aile Yardımları

Yürürlükteki Mevzuat	• Aile Giderlerinin Karşılanması Hakkında 24.20.1967 tarihli Kanun • Ebeveyn Eğitim Ödeneği Hakkında 07.08.2001 tarihli Kanun
Aile Ödenekleri	
1. Temel İlkeler	• Aile ödeneklerinden yararlanma hakkı reşit olmayan çocukları Avusturya'da oturan, aileye dahil olan veya düzenli olarak onlara bakan kimselere tanınır.
2. Uygulama Alanı	
• Yararlanıcılar	• Ebeveynler, evlatlık edinen ebeveynler veya çocuk bakımını üstlenen ebeveynler (bazı koşullarla çocuğun bizzat kendisi).
3. Koşullar	
• Çocuklar İçin Oturma Koşulu	• Yabancı ülkede oturan çocuklar için ödenek verilmez.
• Diğer Koşullar	• Çocuğun reşit olmasından sonra ödeneğin devamı için çocuğunun bazı koşulları (öğrenim, formasyon) taşıması gerekir.
4. Yaş Sınırı	• Normal: 18 yaş • Mesleki sürekli formasyon: 26 yaş (gebe kadınlar, çocuklu kadınlar, askerlik hizmetinde bulunanlar ve

	<p>sakat kimseler hariç).</p> <ul style="list-style-type: none"> • İşsiz çocuklar: 21 yaş • Sürekli çalışamaz durumda bulunan çocuklar: Sınırsız • 18 yaşını doldurmamış olup ilgi yılda ücreti 8.725 €'yu aşan çocuklar yararlanamazlar.
5. Yardımlar	
• Aylık Miktarlar	<ul style="list-style-type: none"> • Aile ödenekleri 3 yaşından küçük çocuklar için 105,40 €, üç yaşın ilk ayından itibaren 12,70 €, 10 yaşın ilk ayından itibaren 130,90 €, 19 yaşın ilk ayının başlangıcında 152,70 €. • 2. ve 3. çocuklar için çocuk başına ayda 12,80 €, 3. çocuktan itibaren çocuk başına ayda 25,50 € ödenir. Ağır sakatlar için ayda 138,30 € ödenek verilir. Çok çocuklu aileler için ayda bazı koşullarla ve ailenin gelir durumuna göre çeşitli uygulamalar vardır.
• Aile Gelirine Göre Miktar Farklılıkları	• Yoktur.
• Yaşa Göre Farklılıklar	• Bkz. Yukarıdaki bilgi.
Eğitim Ödeneği	
1. Temel İlkeler	• Ebeveyn eğitim ödeneği önceki mesleki gelire veya zorunlu sigortaya bağlı olmaksızın tahsis edilen bir aile yardımudur.
2. Uygulama Alanı	
• Yararlanıcılar	• Ana ve babalar. İstisnai hallerde bu hak zorunlu değildir.
3. Koşullar	• Gelirin tavanı takvim yılı için 14.600 €'ya kadar yükseltilir. Yalnız ödenek alan eşin gelirleri söz konusudur.
4. Yardımların Miktarı	• En geç çocuğun 3 yaşını doldurmasına kadar günde 14,53 € (diğer ebeveyn en az 6 ay süre ile ebeveyn eğitim ödeneği alırsa). Ödeme daima son doğan çocuk için yapılır. Çoğuz doğumlarda her çocuk için tahsis edilen ebeveyn eğitim ödeneğine bir Ek Miktar ilave edilir. Yalnız yaşayan ve düşük gelirlili aileler bir ek ödenek (6,06 €) alırlar.
Diğer Yardımlar	
1. Evlatlık ve Doğum Ödenekleri	• Yoktur.
2. Çocuk Bakım Ödeneği	• Yoktur.
3. Yalnız Yaşayan Ebeveyn Ödeneği	• Aile Ödeneği: Özel yardım yoktur. Ebeveyn eğitim ödeneği: Bazı koşullarda günde 6,06 €. Yalnız yaşayan ebeveyne vergi indirimi: Kişisel vergi ödemesinden yılda 314 € düşülür.
4. Sakat Çocuklar İçin Özel Ödenek	• En az %50 sakat olan veya sürekli işgöremez durumda bulunan sakat çocuk için ayda 138,30 € artırılmış aile ödeneği verilir. Ödenekler bazı koşullarda sınırsız olarak ödenir.
5. Nafaka Aylığı Avansı	• Avusturyalı olmayan çocuklar veya mutat olarak Avusturya'da oturan yabancı uyruklu çocuklar için son 6. ay için bir icrai takip olmuşsa konu ile ilgili kimselere ödenir.
6. Diğer Yardımlar	• Sosyal yardım mevzuatına göre lojman veya kira

	yardımları yapılır. Belirli oranda çocuk indirimi uygulanır.
Özel Durumlar	
1. İşsizler	• Normal aile ödenekleri
2. Aylık Sahipleri	• Normal aile yardımları
3. Yetimler	• Normal aile yardımları
Yeniden Değerlendirme	• Aile ödenekleri: Uygulanmaz. Ebeveyn Eğitim Ödeneği: Uygulanmaz.
Vergi Yükümlülüğü	
1. Para Yardımlarının Vergilendirilmesi	• Yoktur.
2. Vergiye Esas Gelir Tavanı veya İndirimi	• Yoktur.
3. Yardımlardan Sosyal Prim Kesilmesi	• Yoktur.

Kaynak: Ekdemir, 2009: 677-681

Tablo 21. İşsizlik

Yürürlükteki Mevzuat	• Kasım 1977 tarihli İşsizlik Sigortası Kanunu • Kasım 1973 tarihli Özel Yardım Kanunu
Temel İlkeler	• Bütün ücretliler ve benzeri kimseler için zorunlu sosyal koruma sistemi.
Uygulama Alanı	• Bütün ücretliler, çıraklar, istihdam önlemlerine katılanlar. Asgari istihdam eşiği altında zorunlu sigorta uygulanmaz.
Tam İşsizlik	
1. Şartlar	
• Temel Şartlar	• İşsiz kimse: İstihdam Bürosunun emrinde olmalıdır, işsiz durumda olup çalışmaya elverişli olmalıdır, işsizlik sigortası haklarını kaybetmiş olmalıdır.
• Staj Süresi	• Sigortalılık süresi: Son 24 ayda 52 hafta, 25 yaşından küçük olanlar için son 12 ayda 26 hafta.
• Gelir Koşulu	• İşsizlik Ödeneği: Ayda asgari 316,19 € ücret alınan bir çalışmadan elde edilen gelirler ödenekte indirimi gerektirmez. Bu miktarın üstündeki bir gelir ödeneği tamamen iptal ettirir. 1 ayın altındaki istihdamlar için (bağımsız çalışmalar dahil) özel düzenlemeler vardır. Kritik hallerde işsizlik yardımı: İlgilinin, eş veya metresinin gelirleri nazara alınır. Geçici ödenekler işsizlik ödeneği gibidir.
• Bekleme Süresi	• Yoktur. İşçinin kusuru halinde ödenek 4 hafta askıya alınır.
2. Yardımlar	
• Yardım Miktarını Belirleyen Unsurlar	• Son tam takvim yılının ortalama ücreti. 13. veya 14. ay için yapılan özel ödemeler nazara alınır. Tavan: Ayda 3.226.676 €.
• Referans Ücret ve Ücret Tavanı	• Önceki ücret.
• Yardım Oranı	• İşsizlik ödeneği: Baz miktar: Günlük ücretin %55'i. / En düşük miktar: Aile ek yardımını içermeyen günlük işsizlik ödeneği net günlük

	ücretin %60'ını, aile yardımı alıyorsa %80'ini oluşturur. İşsizlik yardımı: İşsizlik ödeneği baz miktarının %92'sidir.
• Aile Ek Yardımı	• Eş, metres, çocuklar ve torunlar için aile ek yardımı: Günlük miktar: 0,976 €. Eş/Metres için aile ek yardımı çocuklar ve küçük torunlar ile ilgili ek yardımlarla bağlantılı olarak sağlanır.
• Diğer Ek Yardımlar	• Yoktur.
• Ödeme Süresi	• İşsizlik ödeneği sigortalılık süresine ve yaşa göre değişir (20, 30, 39, 52 hafta süreli ödemeler yapılır). Geçici ödenekler yaşlılık aylığına kadar devam eder. İşsizlik yardımı sınırsız olarak (yılda bir kez) tahsis edilir. Yaşlılar için geçici ödemeler vardır.
• Yaptırımlar	• Önerilen bir işin reddi halinde 6 hafta, tekrarı halinde 8 hafta ödenek verilmez.
4. Diğer Sosyal Güvenlik Yardımları ile Birleşme	• İşsizlik ödeneği; işsizlik yardımı, geçici ödenekler ve yaşlı kimselerle ilgili geçici kısmi süreli ödenekler, hastalık ödenekleri ve aylıklarla birleşmez.
5. Mesleki Bir Gelirle Birleşme	• İşsizlik ödeneği, işsizlik yardımı ve geçici ödenekler: Bağışıklığa tabi transfer ödemeleri ile birleşme asgari istihdam eşiğine (ayda 316,19 €) kadar mümkündür.
Kısmi İşsizlik	
1. Tanım	• Çalışma saatlerinde indirim halinde işverence kısmi işsizlik ödeneğine konu teşkil eden durumdur. • İnşaat sektöründe doğal felaket ödeneğine konu teşkil eder.
2. Koşullar	• Çalışma Saatlerinde Azalmaya İlişkin Ödenek: Zorunlu değildir, talep işverene yapılır. Çalışma saatleri ve ödenekle ilgili kurallar Toplu Sözleşmelerle düzenlenir. • Doğal Felaket Ödeneği: Kötü hava şartları nedeniyle çalışılmayan saatler için işverenler işçilerine telafi yardımı ödemek zorundadırlar. • Sürekli Formasyon Ödeneği: İşsizlik ödeneğine hak kazandıran staj koşulu yerine getirilmişse ve ücretli kişi azami 12 ay ücret almamışsa yardım sağlanır. Ücretli isterse formasyon önlemlerine katılır veya işveren onun yerine geçen bir işsizi iş alır. • Yaşlı Kimseler İçin Kısmi Çalışma Ödeneği: Erkekler 55,5 yaşından, kadınlar 50,5 yaşından itibaren çalışma saatlerini %40 ila %60 oranında indirebilir.
3. Yardımların Oranı	• Çalışma Saatlerinde İndirim Halinde Ödenek: Kaybedilen her saat için günlük işsizlik ödeneği miktarının %0,125'i (Çalışma Bakanlığı tespit eder). • Doğal Felaket Ödeneği: Tarifeli ücretin %60'ı. Sürekli formasyon izinleri veya ikame personel alımını gerektiren durumlar için 3 ila 12 ay için

	günde 14,53 € sürekli formasyon ödeneği ödenir. 45 yaşından yukarı kimseler için aynı tutarda ödenek ödenir. • Yaşlı Kimseler İçin Kısmi Çalışma Ödeneği: İşveren kaybedilen ücretin %50'sini, sosyal primlerin %100'ünü öder (ek işçi alırsa). Aksi halde yarısını öder.
4. Yaptırımlar	• Yoktur.
5. Diğer Sosyal Güvenlik Yardımları ile Birleşme	• Sürekli formasyon ödeneği: Hastalık ödeneği ile birleşmez.
6. Mesleki Bir Gelirle Birleşme	• Sürekli formasyon ödeneği: Mesleki gelirler için, asgari istihdam eşliğine (316,19 €) kadar birleşme mümkündür.
Yaşlıların İşsizlik Ödeneği	
1. Önlemler	• İşsizlik halinde erken emeklilik (bkz. Tablo 17. Yaşlılık)
2. Koşullar	• İşe elverişli olmak. / Çalışma iradesine sahip olmak, emeklilik şartlarını yerine getirmek. / 52 yaşını doldurmuş olmak ve işsizlikten önce en az 10 yıl maden işyerinde çalışmak.
3. Yardımların Oranı	• İtibari malullük geliri miktarı (bkz. Tablo 16. Malullük)
4. Birleşme	• Özel Yardım: Bir aylık bağlandığında sona erer.
Yeniden Değerlendirme	• İşsizlik ödeneği: Tavan her yıl artırılır. Özel yardım aylıkları gibi her yıl yeniden değerlendirilir.
Vergi Yükümlülüğü ve Sosyal Primler	
1. Para Yardımlarının Vergilendirilmesi	• Yoktur.
2. Vergiye Esas Gelir Tavanı veya Vergi İndirimi	• Yoktur.
3. Yardımlardan Sosyal Prim Kesilmesi	• Yoktur.

Kaynak: Ekdemir, 2009: 687-693